

5—9 juni.

Debatter m. m.

Tisdagen den 8 juni.

	Sid.
Svar på interpellation av herr Arrhén om utbyggande av skolmål- tidsverksamheten	9
Svar på interpellation av herr Petrén ang. bensinransoneringen ..	17
Protokollsjustering	26

Onsdagen den 9 juni.

Aktieteckning i Aktiebolaget Svenska godscentraler	29
Ombyggnad av Säffle kanal	30
Beskattningen av folkpensioner	31
Förordningsförslag om pappersskatt	40
Om ändring i semesterlagen	69
Förlängd semester för vissa arbetstagare	70
Avhjälpande av bristen på jordbruksmaskiner m. m.	72
Interpellation av herr Holmbäck ang. hotellrums utnyttjande såsom statliga arbetslokaler m. m.	74

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 9 juni.

Utrikesutskottets utlåtande nr 12, ang. godkännande av varuutby- tesöverenskommelse mellan Sverige och Österrike	28
Statsutskottets utlåtande nr 135, ang. höjning av V a huvudtitelns kommittéanslag	29
— nr 136, ang. omorganisation av justeringsväsendet m. m.	29
— nr 137, ang. anslag till kommunal upplysningsverksamhet	29
— nr 138, ang. stat för riksgäldsfonden	29
— nr 139, ang. anslag till oförutsedda utgifter	29
— nr 140, ang. vissa förändringar beträffande ordinarie befatt- ningar vid kommunikationsverken m. m.	29
— nr 141, ang. klassificering av trafikanstalterna vid post- och telegrafverken samt statens järnvägar	29

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 142, ang. anslag till teckning av aktier i Aktiebolaget Svenska godscentraler	29
— nr 143, ang. ombyggnad av Säfte kanal m. m.	30
— nr 144, ang. anslag till förvärf av Bergslagernas m. fl. järnvägar	31
Bevillningsutskottets betänkande nr 47, ang. ändring i vissa delar av kommunalskattelagen	31
— nr 48, ang. förordningsförslag om pappersskatt	40
— nr 49, ang. åtgärder för främjande av det frivilliga enskilda sparandet	69
— nr 50, om befrielse från skatt för familjebidrag, som utgår till ägare av eget hem	69
Bankoutskottets utlåtande nr 40, ang. pensioner åt extra eldaren vid riksdagshuset G. A. Gustafsson och städerskan därstädes Hilda Kristina Nilsson	69
— nr 41, ang. ändrad lönegradsplacering av två befattningar vid justitieombudsmansexpeditionen	69
— nr 42, ang. riksbankens sedelinlösningskyldighet	69
Andra lagutskottets utlåtande nr 35, ang. viss ändring i lagen om semester	69
— nr 36, ang. förlängd semester för vissa arbetstagare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete	70
— nr 37, ang. rätten att anföra besvär över beslut av sjukvårdsberedningar och sjukhusdirektioner	71
— nr 38, ang. ändring av bestämmelserna om änkepension i lagen om folkpensionering	71
— nr 39, om viss ändring i lagen om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande	71
Jordbruksutskottets utlåtande nr 38, ang. åtgärder till stödjande av oljeväxt- samt lin- och hampodlingen m. m.	71
— nr 40, ang. ändring i grunderna för försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar	71
— nr 41, ang. försäljning av vissa områden av kronoegendomen Fagersåna Nolgården nr 2 i Skaraborgs län	71
— nr 42, om inrättande av en statlig fond för reglering av skador å privat eller kommunal egendom genom naturkatastrofer	71
— nr 43, om åtgärder för tryggande av landets behov av frukt och fruktprodukter medelst ökad och förbättrad inhemsk odling, m. m.	72
— nr 44, om åtgärder för avhjälpande av bristen på vissa för jordbruksdriften nödvändiga maskiner och redskap	72
— nr 45, ang. anslag till Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut m. m.	73
— nr 46, om anslag till kapitalinvesteringar beträffande jordbruksdepartementet	73
— nr 47, ang. anslag till jordbruksekonomisk undersökning m. m.	73
— nr 48, ang. bidrag till ersättning åt vissa förrättningsmän enligt lagen om enskilda vägar	73
— nr 49, ang. anslag till inlösen och iståndsättande av Bogesunds egendom	73
— nr 50, ang. bidrag till Norrlands trädgårdsskola i Söråker	74

Lördagen den 5 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Gjöres* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 258, angående kostnader i samband med Sveriges deltagande i vissa internationella organisationer;

nr 283, angående godkännande av protokoll rörande handeln mellan Sverige och Polen under tiden 1 maj 1948—30 april 1949;

nr 285, angående godkännande av ett mellan Sverige och Norge träffat avtal om vissa fiskerifrågor;

nr 286, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1948/49;

nr 288, angående anslag till administrationskostnader för nordiskt ekonomiskt samarbete;

nr 289, angående avtal rörande tillverkning m. m. av flygmateriel;

nr 290, med förslag till förordning om värnskatt på grund av 1948 års taxering; samt

nr 291, angående godkännande av överenskommelse rörande varuutbytet mellan Sverige och Norge.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade: Efter samråd med talmannen i andra kammaren och talmanskonferensen får jag med avseende å riksdagsarbetet under återstoden av juni månad meddela följande. Nästa vecka hålles arbetsplennum endast onsdagen den 9 juni, alltså icke lördagen den 12 juni. Under påföljande vecka hålles arbetsplennum torsdagen den 17 i stället för onsdagen den 16 juni. Följande arbetsplena bli lördagen den 19, måndagen den 21 och lördagen den 26 juni. Allt detta under förutsättning att inga viktiga oförutsedda omständigheter inträffa, som nödvändiggöra annan anordning. Utöver dessa ar-

betsplena, som här ha angivits, anordnas givetvis bordläggningsplena i erforderlig omfattning. Från och med den 28 juni kunna arbetsplena förekomma å vilka veckodagar som helst, så länge arbetsmaterial föreligger.

Justerades protokollet för den 29 nästlidne maj.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Härmed får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under den tid som närslutna läkareintyg angiver.

Värnamo lasarett den 3 juni 1948.

Gust. E. Andersson.

Södergård, Hällabäck.

Riksdagsmannen *Gustav Emil Andersson*, Södergård, Hällabäck, lider av bukbräck med inklänningsssymtom och är på grund av sin sjukdom oförmögen sköta sitt riksdagsmannaupdrag från den 1 juni och tillsvidare minst till omkring den 1 juli 1948.

Intygas i tjänsten.

Värnamo den 2 juni 1948.

G. Vidfelt.

lasarettsläkare.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, varunder herr Andersson, Gustav Emil, på grund av den i läkarintyget angivna sjukdomen vore oförmögen att delta i riksdagsarbetet.

Upplästes två till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1948 den 4 juni sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 71 och 73 riksdagsordningen utse dels

riksdagens fullmäktige i riksbanken för valperioden 1948—1951 efter herrar I. Rooth och A. Andersson, vilka voro i tur att avgå, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige

för valperioden 1948—1951:

herr Rooth, Ivar, riksbanksdirektör . . . med 29 röster,
 » Andersson, Allan, ledamot av riksdagens andra kammare » 29 » ;

suppleanter

för tiden från valet, till dess nytt val under år 1949 försiggått:

herr Bergvall, John Helmer, ledamot av av riksdagens första kammare med 29 röster,
 » Andersson, Olof, ledamot av riksdagens andra kammare » 28 »
 » Åkerlund, Henrik, fil. lic. » 26 » .

Oscar Olsson. *O. Malmborg.*
J. B. Johansson. *J. H. Johansson.*

År 1948 den 4 juni sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 71 och 73 riksdagsordningen utse dels riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret för valperioden 1948—1951 efter herrar E. G. E. Eriksson och A. W. Strand, vilka voro i tur att avgå, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda kontor; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige

för valperioden 1948—1951:

herr Eriksson, Ernst Gustaf Eugén, ledamot av riksdagens andra kammare med 28 röster,
 » Strand, Axel Wilhelm, ledamot av riksdagens första kammare » 28 »

suppleanter

för tiden från valet, till dess nytt val under år 1949 försiggått:

herr Falla, Gunnar, ledamot av riksdagens andra kammare . . . med 28 röster,
 » Svensson, Gustav Hjalmar, ledamot av riksdagens andra kammare » 25 » ,
 » Nilsson, Gustaf Valdemar, ledamot av riksdagens andra kammare » 25 » ,

sedan ordningen mellan dem av suppleanterna, som vid valet erhållit lika antal röster, blivit genom lottnings bestämd.

Oscar Olsson. *O. Malmborg.*
J. B. Johansson. *J. H. Johansson.*

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att de nu upplästa protokollen skulle läggas till handlingarna ävensom att riksdagens kansliliderade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels ock till skrivelser till Konungen med anmälan om de förrättade valen.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 264, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en fiskeristyrelse med statens fiskeriförsök m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 265, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående jordbruksförsöksverksamhetens organisation m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 266, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av lantbruks-, veterinär- skogshögskolorna m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 273, i anledning av Kungl. Maj:ts

framställning i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln punkten 54) Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar, punkten 55) Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader och punkten 107) Arrendenämnder, jämte i anslutning därtill väckta motioner; samt

nr 274, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lantmäteristyrelsen och lantmäterikontoren i länen för budgetåret 1948/49 jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 246, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av tjänste- och familjepensioneringen för personal vid Bergslagernas och därmed samförvaltade järnvägar i anslutning till järnvägarnas förstatligande.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 250, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löneklassplacering av vissa fänrikar;

nr 251, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.;

nr 252, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa decentraliserings- och förenklingsåtgärder inom handelsdepartementets verksamhetsområde, såvitt angår punkterna 1 och 2 i propositionen;

nr 253, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående radarutrustning för statens isbrytarfartyg;

nr 254, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till Åkrokens vägsamfällighet av en lantförsvaret tillhörig bro över Kalix älv;

nr 255, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 till flyttning av vissa drivmedelscisterner på Gotland;

nr 256, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag;

nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till sprängämnesinspektionen;

nr 258, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1948/49 till avlöningar vid universiteten i Uppsala och Lund m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 259, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till folk- och småskoleseminarierna;

nr 260, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel m. m., såvitt propositionen avser anslagsfrågor;

nr 261, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till utbildning av tandläkare m. m.;

nr 262, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en fabrik för tillverkning av syntetiskt gummi;

nr 263, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ackord i fabrikören Carl Johan Carlsons i Nyland konkurs;

nr 267, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till undersökningar rörande levnadsvillkor och hushållsvanor;

nr 268, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa fastigheter i Skara och Lund; samt

nr 269, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 270, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet m. m., ävensom i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse,

nr 271, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, dels ock i ämnet väckt motion.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 275, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 111 § byggnadslagen dels ock i ämnet väckt motion.

Anmälades och godkändes sammansatta första lag- och jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 276, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sambruksföreningar m. m., i vad avser förslaget till lag om ändrad lydelse av 5 § lagen den 21 december 1945 (nr 805) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 275, angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 287, med förslag till förordning om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för avgifter till vissa stiftelser, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 413, av herr *Persson, Ivar*, och herr *Löfvander*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av sockernärningen i riket m. m.; samt

nr 414, av herr *Persson, Ivar*, m. fl., i samma ämne.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet den av herr *Strand* m. fl. väckta motionen, nr 415, i anledning av

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Norlings* motion, nr 416, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 15 december 1944 (nr 779) om kristillägg å daghjälp från erkända arbetslöshetskassor.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av fröken *Osvald* och herr *Osvald* väckta motionen, nr 417, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande skärgårds- trafikfen.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 258, 283, 285, 286 och 288—291.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 418, av herr *Thun* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande skärgårdstrafiken; och

nr 419, av herr *Wahlund* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner m. m.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av varuutbytesöversenskommelse mellan Sverige och Österrike;

statsutskottets utlåtanden:

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 till ytterligare medel till kommittéer och utredningar genom sakkunniga under V a huvudtiteln;

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av justeringsväsendet m. m.;

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till kommunal upplysningsverksamhet;

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1948/49;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda förslag om anslag för budgetåret 1948/49 till oförutsedda utgifter;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid kommunikationsverken m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående klassificering av trafikanstalterna vid post- och telegrafverken samt statens järnvägar;

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till teckning av aktier i Aktiebolaget Svenska godscentraler;

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ombyggnad av Säfte kanal m. m.; samt

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag för budgetåret 1948/49 till förvärv av Bergslagens m. fl. järnvägar;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om pappersskatt, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 49, i anledning av väckt motion angående åtgärder för främjande av det frivilliga enskilda sparandet; samt

nr 50, i anledning av väckt motion om befrielse från skatt för familjebidrag, som utgår till ägare av eget hem;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 40, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning i fråga

om pensioner åt extra eldaren vid riksdagshuset G. A. Gustafsson och städerskan därstädes Hilda Kristina Nilsson;

nr 41, i anledning av framställning från justitieombudsmannen om ändrad lönegradsplacering av två befattningar vid justitieombudsmansexpeditionen; samt

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i lagen om semester;

nr 36, i anledning av dels väckta motioner om vissa ändringar i lagen den 29 juni 1946 om förlängd semester för vissa arbetstagare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete, dels ock väckta motioner angående en översyn av samma lag;

nr 37, i anledning av väckt motion angående utredning av frågan om rätten att anföra besvär över beslut av sjukvårdsberedningar och sjukhusdirektioner;

nr 38, i anledning av väckta motioner angående ändring av bestämmelserna om änkepension i lagen om folkpensionering; samt

nr 39, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen den 10 juli 1947 om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stödjande av oljeväxt- samt lin- och hampodlingen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i grunderna för försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjursjukdomar;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa områden av kronoegendomen Fagersåna Nolgården nr 2 i Skaraborgs län;

nr 42, i anledning av väckt motion om inrättande av en statlig fond för reg-

lering av skador å privat eller kommunal egendom genom naturkatastrofer;

nr 43, i anledning av väckta motioner om åtgärder för tryggande av landets behov av frukt och fruktprodukter medelst ökad och förbättrad inhemsk odling, m. m.;

nr 44, i anledning av väckta motioner om åtgärder för avhjälpande av bristen på vissa för jordbruksdriften nödvändiga maskiner och redskap;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut för budgetåret 1948/49 m. m.;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande jordbruksdepartementet gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till jord-

bruksekonomisk undersökning m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bidrag till ersättning åt vissa förrättningsmän enligt lagen om enskilda vägar;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till inlösen och iståndsättande av Bogesunds egendom; samt

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bidrag till Norrlands trädgårdsskola i Söråker.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.17 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 8 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Riksdagsmannen *Elof Hällgren* från Hällevik vårdas sedan den 1 dennes av undertecknad för bronkit. Sjukdomen utgör ett absolut hinder för honom att delta i riksdagsarbetet under två veckor från den 1 dennes, som härmed intygas.

Sölvesborg den 6 juni 1948.

Ch. Trägårdh.

Leg. läkare.

Vidare upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av bifogade läkarintyg anhå-

ler jag om ledighet från riksdagsarbetet under återstående delen av juni månad.

Stockholm den 7 juni 1948.

Sven Linderot.

Härmed intygas, att riksdagsman *Sven Linderot* på grund av bronchitis asthmatica (asthmatisk bronkit) är förhindrad delta i riksdagsarbetet under återstående delen av juni månad.

Stockholm den 3 juni 1948.

John Takman.

Leg. läkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 277, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt framlidne italienske ministern i Stockholm *Alberto Bellardi Riccis* änka.

Om utbyggande av skolmältidsverksamheten.**Om utbyggande av skolmältidsverksamheten.**

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, WEIJNE, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Arrhéns interpellation om utbyggande av skolmältidsverksamheten, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Arrhén till mig ställt följande tre frågor:

1. Anser herr statsrådet, att situationen beträffande skolmältidsverksamheten nu svarar mot vad man kunnat vänta — med hänsyn till eftersläpningen på området, gällande främst landsbygden men även de högre skolformerna?

2. Om så icke är fallet, har statsrådet övervägt åtgärder för att motverka här anförda svårigheter för ett önskvärt utbyggande av skolmältidsverksamheten?

3. Vilka erfarenheter ha under de gångna två åren kunnat göras beträffande dels det allmänna behovet av en avgiftsfri skolmältid, efter fritt val öppen för alla, dels den ökade frekvensen av skolmältider i städer och tätorter?

Interpellanten hävdar, att landsbygden är missgynnad i jämförelse med städerna när det gäller möjligheterna att utbygga skolmältidsverksamheten på önskvärt sätt. För att styrka detta påstående anför han några sifferuppgifter, som han hämtat ur en sammanställning, som skolöverstyrelsen gjorde i höstas på basis av i oktober 1947 inhämtade uppgifter rörande skolbarnsbespisningen i folkskolan. Enligt dessa uppgifter deltaga av städernas omkring 190 000 skolbarn i runt tal 65 000, d. v. s. 34 procent, i skolbarnsbespisningen innevarande läsår. Av landsbygdens ungefär 355 000 skolbarn deltaga cirka 95 000 eller 27 procent i skolbarnsbespisningen. Skillnaden i procenttal är ju inte så stor: 34 procent i städerna mot 27 procent på landsbygden. Vill man få fram en större skillnad, kan man, som interpellanten gjort, utesluta de tre nordligaste länen. Då får man siffrorna 35 procent för städerna och bara 14 procent för landsbygden. Utesluter man i stället de tre

storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö ur statistiken, får man 27 procent deltagare både i städer och på landsbygden.

Ser man länsvis på de tillgängliga uppgifterna, finner man påfallande stora olikheter i fråga om deltagarantalet på landsbygden. Procentsiffrorna för deltagarantalet på landsbygden äro ganska intressanta. Siffrorna äro för de 12 län, där deltagarantalet är störst:

Norrbottnens	län	92,5	procent
Västernorrlands	»	90	»
Jämtlands	»	59	»
Västerbottens	»	55	»
Gävleborgs	»	36	»
Värmlands	»	25	»
Stockholms	»	35	»
Kopparbergs	»	21	»
Örebro	»	19	»
Västmanlands	»	13,5	»
Älvsborgs	»	13	»
Göteborgs och Bohus	»	12	»

I övriga 12 län ligger procenttalet vid 10 eller därunder. Lägsta deltagarsiffrorna uppvisa Östergötlands och Malmöhus läns landsbygd med 0,5 respektive 0,1 procent.

I stort sett kan man säga, att skolbarnsbespisningens omfattning på landsbygden är störst längst i norr för att sedan minska gradvis ju längre söderut man kommer och nå bottenläget i Skåne. Deltagarantalet varierar i Norrland mellan 36 och 92,5 procent, i Svealand mellan 5,7 och 35 procent och i Götaland mellan 0,1 och 13 procent. Av Götalands 12 län är det endast 5, som ligga över 3 procent i fråga om deltagarsiffror på landsbygden.

Beträffande utvecklingen under de senare åren kunna följande uppgifter lämnas. Jag vill förutskicka, att de mera summariska uppgifter rörande deltagarantalet för läsåret 1947/48 jag härvid lämnar äro något färskare än de mera detaljerade jag hittills i mitt anförande rört mig med. Siffrorna för deltagarantalet ha i dessa nyare uppgifter visat sig något högre än i de äldre, vilket emellertid icke nämnvärt förändrar helhetsbilden.

Om utbyggande av skolmåltidsverksamheten.

Höstterminen 1943 bespisades omkring 81 500 folkskolebarn, varav 44 800 på landsbygden och 36 700 i städer. Motsvarande siffror höstterminen 1947 voro sammanlagt 168 000 barn, varav 100 000 på landsbygden och 68 000 i städerna. Ökningen utgjorde alltså för denna fyraårsperiod för landsbygden 123 procent och för städerna 85 procent. Ser man på siffrorna för utvecklingen från 1946 till 1947, finner man, att ökningen var på landsbygden 29 procent och i städerna 16 procent. En större ökning har knappast varit att vänta.

De sifferuppgifter jag lämnat tyda ju knappast på att de nuvarande förhållandena missgynna landsbygden. Att procentuellt sett flera stadsbarn än landsbygdsbarn få skolfrukost sammanhänger, såsom jag påvisat, med att våra största städer ha en så väl utvecklad organisation för barnbespisning i skolorna. Att så är förhållandet är i sin tur icke en följd av det nuvarande statsbidragssystemet, eftersom dessa städers skolbarnbespisning kom i gång innan statsbidragssystemet infördes.

Jag kan således i motsats till interpellanten icke finna, att det råder en uppenbar disproportion mellan landsbygden och städerna i fråga om anslutningen till skolmåltidsverksamheten, om man ser på genomsnittet för landet i dess helhet. Däremot instämmer jag med interpellanten, när han talar om en sådan disproportion mellan de olika länen. Men detta kan näppeligen läggas statsmakterna till last. Kommunerna kunna ej åläggas, att anordna skolbarnbespisning. Statsbidrag utgår emellertid numera till alla kommuner, som frivilligt anordna sådan och därvid rätta sig efter fastställda statsbidragsvillkor. Detta statsbidrag är avsett att stimulera vederbörande till att organisera skolbarnbespisning i så stor utsträckning som möjligt. Det är att hoppas att kommunerna allt mer och mer skola finna lämpligt att besluta härom. Jag tror för min del inte, att landskommunerna i det långa loppet skola visa sig mindre intresserade och villiga än städerna.

Att vederbörande kommuner hittills

icke organiserat skolmåltidsverksamhet i större utsträckning än som är fallet, beror naturligtvis i icke ringa mån på lokalsvårigheter. Dessas hämmande verkan på utbyggandet av skolmåltidsverksamheten är av naturliga skäl i varje fall icke mindre i städerna än på landsbygden. Jag torde inte behöva närmare redogöra för den nuvarande situationen beträffande byggnadsmöjligheterna, eftersom läget på detta område torde vara väl känt för alla i denna kammare. Då interpellanten kräver radikala åtgärder för att få bukt med de lokalsvårigheter, som lägga hinder i vägen för ett effektivt utbyggande av skolmåltidsverksamheten, och frågar, om jag övervägt några sådana åtgärder, utgår jag ifrån att han icke avser, att bespisningslokaler skulle tillerkännas ett särskilt företräde framför andra skollokaler, när det gäller byggnadstillstånd. Jag torde därför kunna inskränka mig till att svara, att jag hittills anser mig ha gjort vad jag förmått för att tillförsäkra skolbyggen största möjliga andel i den av staten reglerade byggnadsverksamheten och att jag, i den mån jag i fortsättningen får tillfälle därtill, ämnar göra det även framdeles.

Jag anser mig härmed ha besvarat de två första frågorna i interpellationen.

Den tredje frågan gäller, vilka erfarenheter man haft av det nuvarande systemet. Någon större erfarenhet av skolmåltidsverksamheten i det hänseende, som interpellanten avser, kan knappast finnas. Skolmåltidsverksamheten har efter det nya systemets införande pågått jämförelsevis kort tid. Skolöverstyrelsen planerar emellertid, att från ett större antal skoldistrikt och kommuner, representativa för skolmåltidsverksamhetens nuvarande omfattning och utformning, inhämta uppgifter beträffande verksamheten under det nu pågående läsåret, och kommer att i årets petita lämna en redogörelse för denna utredning. Överstyrelsen har dock kunnat konstatera stor tillfredsställelse med skolmåltiderna. Det har mångenstädes, där ett begränsat antal elever kunnat mottagas, varit ytterst svårt att utvälja dessa. Det

Om utbyggande av skolmåltidsverksamheten.

kan även konstateras, att vid planering inom en del skoldistrikt för att införa skolmåltider väckts tanken att mera än tidigare centralisera undervisningen inom skoldistriktet, då härigenom mångestådes skolmåltidsfrågan lättare skulle lösas.

Även den tredje frågan torde härmed vara besvarad.

Herr **ARRHÉN**: Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framföra mitt tack för det lämnade svaret och likaledes för att jag har fått ta del av det i förväg.

Statsrådet förklarar sig i svaret på interpellationen anse, att procentsiffrorna för deltagarantalet på landsbygden äro ganska intressanta. Det är också min uppfattning. De visa nämligen, att endast nio län ha en deltagarprocent som ligger över 13,5. Det är endast de fyra nordligaste länen — Norrbottens, Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län — som ha deltagarsiffror på 55—92,5 procent. Fem län — Gävleborgs, Stockholms, Värmlands, Kopparbergs och Örebro län — ha siffror på 19—36 procent, och tre län — Västmanlands, Älvsborgs och Göteborgs och Bohus län — mellan 12 och 13,5 procent. I övriga 12 län är procenttalet ännu lägre med minima i den rika östgötabygden på 0,5 procent och den likaledes rika bygden i Malmöhus län med 0,1 procent, där vi ha, i Östergötland av 16 427 barn 78 och i Malmöhus län av 20 553 barn 32, som utnyttja möjligheten att erhålla skolmåltid.

Det föreföll mig av statsrådets formulering av svaret, som om han trodde, att jag med något slags avsikt — någon illvillig avsikt för att få fram för mig förmånliga siffror — hade plockat bort de tre nordligaste länen. Så är ju inte alls förhållandet. Önskar man få en överblick över utvecklingen här under de senaste två åren, bör man rimligen ta bort dessa tre län, ty där hade man skolmåltidsverksamheten i huvudsak utbyggd redan före år 1946.

Man kan med fullt skäl fråga sig, vad anledningen kan vara till de väldiga va-

riationerna i siffrorna. Statsrådet framhåller i sitt svar — och det har jag också i någon mån antytt i mina frågeställningar — att det hela sammanhänger ganska intimt med den nu rådande materialbristen. Men jag skulle vilja fråga mig, om det inte kan sammanhänga också med att det föreligger olika behov av denna skolmåltidsverksamhet ute i de olika bygderna. Det är inte en tillfällighet, att Norrland sedan länge tillämpa systemet och inte heller att man där har goda erfarenheter av det. Man har där uppe bokstavligen känt ett behov av att införa skolmåltider på grund av de långa avstånden m. m., och man har också gjort det. Malmöhus län med sina 32 i skolmåltiderna deltagande barn på ett totalt antal landsbygdsbarn av 20 553 har dock haft lika stora möjligheter under de gångna åren som alla andra skoldistrikt i riket att anordna skolbarnsbespisning, men har inte tidigare gjort det. Anledningen måste vara, att behovet i den landsändan inte är lika trängande som i Norrland.

Man kan alltså fråga sig, om inte dagens situation i ganska hög grad får sin prägel av, inte bara materialbristen, som lägger svårigheter i vägen när det gäller den allmänna utrustningen av våra skollokaler och byggandet av lokaler för skolmåltider, utan även skiftande uppfattningar om behovet av dylika måltider, i varje fall beträffande önskemålet eller kanske man rent av skall säga risken att få med samtliga elever i bespisningen. Statsrådet har för sin del av förklarliga skäl inte tagit upp denna synpunkt till bemötande, utan i mitt tycke alltför ensidigt understrukt materialbristen m. m. Däremot finner jag det högst tacknämligt, när statsrådet i sitt svar markerar sin vilja att när det gäller materialtilldelning inte bara till skollokalerna utan även för dessa ändamål, i fortsättningen liksom hittills göra sitt yttersta för att tillgodose föreliggande behov.

Jag vill i detta sammanhang också, liksom jag gjorde i kammardebatten år 1946, understryka att ingen läkaropinion kan åberopas för ståndpunkten, att skol-

Om utbyggande av skolmåltidsverksamheten.

måltiderna i princip böra avgiftsfritt stå öppna för alla som önska deltaga däri. Det var uppseendeväckande vid propositionens behandling för två år sedan, att Svenska skolläkarföreningen, Svenska provinsialläkarföreningen, Svenska barnläkareförbundet och Svenska läkaresällskapet voro eniga om att icke tillstyrka avgiftsfri bespisning, öppen för alla barn. Motiven härför kan man läsa i skolmåltidskommitténs betänkande. Denna kritiska inställning kvarstår än i dag, och jag har förvissat mig om att man har precis samma synpunkter på denna fråga som man hade för två år sedan. Läkarnas inställning är bekant ute i bygderna, och den väcker betänksamhet hos de beslutande kommunala instanserna, även om riksdagen visat sig ha sitt huvud för sig i dessa avseenden. Det hela heror naturligtvis också därpå, att det blir mycket dyrare, även för skoldistrikten, att räkna med skolmåltidslokaler för *alla* elever än för t. ex. det antal elever som definieras i 2 § 2) i Kungl. Maj:ts nu gällande kungörelse av år 1946, angående statsbidrag till anordnande av skolmåltider, som är lika med 6 § i Kungl. Maj:ts motsvarande kungörelse av äldre datum. Enligt den nämnda paragrafen kunna skolmåltiderna begränsas till de barn, som ha lång skolväg, som äro sjuka eller klena, som äro »från hem med svag ekonomisk ställning» eller som eljest inte i sina hem under frukostrasten kunna erhålla en ur näringsfysiologisk synpunkt tillfredsställande måltid.

I dagens läge synes det — jag vill gärna erkänna detta — kanske mindre vara disproportionen mellan städer och landsbygd som, när allt kommer omkring, bör påkalla uppmärksamhet, ehuru den dock i vissa lokala sammanhang är ytterst frapperande, men väl den omständigheten, att i 15 län av de 24 deltagarantalet i skolbarnsbespisningen efter två år är så lågt som det är och att man tydligen inte kan skönja ett incitament till en ny utveckling här.

För min del finner jag det med hänsyn till egna erfarenheter på området särskilt beklagligt, att det inte vid de

högre skolor, som ha ett stort antal resande elever — det rör sig ju vanligtvis om ungefär 25 procent — varit möjligt att ordna bespisning i skolan. Här föreligger nämligen verkligen ett vardagens alltid lika skriande behov. Även här verkar emellertid, efter vad jag kunnat finna, den bestämmelsen hämmande, att rätten att inskränka deltagarantalet till vissa av de uppräknade kategorierna i kungörelsen endast gäller »intill dess Kungl. Maj:ts annorlunda förordnar». Man anlägger också i detta fall den synpunkten, att det blir för dyrt att bygga, ty man riskerar då att få med alla barn i bespisningen. Så som läget är ha — vilket framgår av en annan statistik, som skolöverstyrelsen har till förfogande just nu — endast 64 högre skolor av 222 anordnat skolmåltid, varav 17 högre allmänna läroverk av 65, 12 samrealskolor av 73, 10 kommunala mellanskolor av 61 o. s. v.

Statsrådet har här emellertid meddelat, att skolöverstyrelsen planerar en utredning om verksamheten på hela området under det nu pågående läsåret. Den skulle gälla skolmåltidsverksamhetens nuvarande omfattning och utformning. Detta meddelande hälsar jag med den allra största tillfredsställelse. Jag skulle emellertid i det sammanhanget vilja uttala ett önskemål, som svarar mot den uppfattning, som jag framförde angående dessa ting under kammardebatten för två år sedan. Jag skulle nämligen finna det vara av den allra största betydelse, om i samband med denna utredning även kontakt toges med läkarna, så att deras syn på här föreliggande problem komme till ett representativt uttryck. Av särskilt intresse vore att få klart för sig, vad de i dagens situation har för uppfattning om behovet av de generellt tillhandahållna skolmåltiderna, vilka erfarenheter ur hälsosynpunkt de hittills kunnat samla om en kollektiv bespisning och huruvida de i dag ha möjlighet att revidera sin tidigare deklarerade uppfattning om den kollektiva bespisningens ofördelaktiga inflytande på det växande barnets förhållanden m. m. Intresset bör nu inriktas på en

Om utbyggande av skolmåltidsverksamheten.

djupplöjning av problemet, sedan principbeslutet fattats under mera vaga och allmänna förutsättningar.

Herr statsrådet WEIJNE: Herr talman! Jag kunde tyvärr inte läsa interpellationen på annat sätt än att det var en viss tendens i den, nämligen att interpellanten ville visa, att landsbygden hade i mycket ringa grad fått del av de förmåner, som kungörelsen om skolbarnsbespisningen avsåg att skänka in minst landsbygden. Jag vill erinra interpellanten, som var en av de sakkunniga och själv väl känner till det, om att denna form av statsbidrag är nästan den enda, vid vilken man konsekvent gynnar landsbygden. Statsbidraget utgår nämligen här med hänsyn till antalet skattekronor per invånare, och det betyder i detta fall, att om en kommun har 10 skattekronor per invånare, får den dubbelt så högt statsbidrag som den kommun som till äventyrs har 30 skattekronor. Följaktligen borde redan själva statsbidragssystemet i hög grad underlätta för landsbygden att tillgodogöra sig den reform, som vi här i dag diskutera.

Det har också landsbygden gjort. Sedan interpellationssvaret utformats, hittade jag ett par något äldre siffror i en artikel, som jag skrev för åtskilliga år sedan i ett uppslagsverk. Jag kan inte neka mig nöjet att återge även dessa siffror. De avse läsåret 1940/41. Det visar sig, att man i städerna under detta läsår hade 21,3 procent av skolbarnen med i barnbespisningen. Den siffran har nu ökat till 34 procent. Den har alltså inte på långa vägar fördubblats — ökningen är något mer än 50 procent. På landsbygden var antalet i barnbespisningen deltagande barn läsåret 1940/41 9,5 procent. Denna siffra har stigit till 27 procent, d. v. s. nära tredubblats. Man behöver bara se dessa siffror för att göra klart för sig, att det sker en i hög grad påtaglig utjämning mellan städer och landsbygd och att antalet barn, som få del av skolbarnsbespisningen, är i stadigt växande.

Sedan är det kanske lite svårt att förklara de lokala skiljaktigheterna. Man

skall inte kunna påstå, att behovet av skolbarnsbespisning är så ringa i Skåne, att bara 32 barn på landsbygden behöva deltaga i skolmåltiderna. Nu känner jag kanske inte de skånska förhållandena så bra. Däremot känner jag förhållandena i Östergötland så mycket bättre, eftersom jag själv är östgöte. När siffran för Östergötland är bara 0,5 procent, beror det inte på något annat än att man i Östergötland — liksom sannolikt även i Skåne — har visat alltför ringa intresse för skolbarnsbespisningen. Jag tycker, att det är riktigare att nämna sakerna vid deras rätta namn än att göra sköna omskrivningar. Östergötland är ett vidsträckt landskap med stora skogsbygder. Förhållandena där påminna i vissa hänseenden om förhållandena i Svealands västliga landskap, kanske till och med i någon mån i södra Norrlands skogsbygder. I skogsbygderna är behovet av skolbarnsbespisning säkerligen mycket stort, och på slätten föreligger naturligtvis också sådant behov, låt vara att man där inte har så långt till skolorna. Följaktligen tror jag, att om man börjar lite mera allmänt i skoldistriktet att syssla med denna fråga, så blir resultatet helt enkelt, att vi få helt andra procentsiffror än vi ha för närvarande.

Nu försökte emellertid interpellanten ge en förklaring till att man i Skåne var så förskrämd för att sätta i gång med skolbarnsbespisning och att man i Östergötland förmodligen led av samma rädsla. Han kom nämligen tillbaka till den ståndpunkt som han och åtskilliga andra intogo, när reformen beslutades, nämligen att man inte skulle kräva, att skolmåltiden skulle stå öppen för alla. Men jag kan inte förstå, att skåningarna skola vara mera rädda för det än man är i andra landskap, utan de böra väl — skåningarna äro ju kända för andlig nykterhet — kunna se det nyktert och rätta sig efter riksdagens beslut. För övrigt ha vi här en övergångstid på fem år, och jag kan göra interpellanten glad med att säga att jag befarar, att denna övergångstid måste utsträckas på grund av förhållandena på byggnadsmarknaden, svårigheten att skaffa arbetskraft

Om utbyggande av skolmåltidsverksamheten.

till skolbarnsbespisningen och åtskilligt annat.

Slutligen ville interpellanten gärna, att läkarna skulle uppträda på arenan igen och säga, att man visst inte behöfve ha skolbarnsbespisningen öppen för alla barn. Ja, det har ju läkarna redan sagt. Om de kunde säga det vid krigets slut — jag tror att det var då man gjorde utredningen — är det klart, att de kunna säga det i dag. Livsmedelsförhållandena äro inte svårare i dag än de voro, låt mig säga för tre år sedan. Men eftersom frågan, huruvida skolmåltiden skall stå öppen för alla, är inte bara en medicinsk fråga, utan i hög grad en social fråga, kan jag inte tillmäta läkarnas åsikt där någon avgörande betydelse, såvida inte läkarna kunna stå upp och säga, att det ur medicinsk synpunkt är farligt att ha skolmåltiden öppen för alla. Men det tror väl inte ens her Arrhén att läkarna skulle göra.

Jag anser följaktligen, att med det här framlagda materialet — jag är för resten herr Arrhén tacksam för interpellationen, så att man fått klara siffror — är det visat, att efter beslutet om statsbidragssystemet har skett en glädjande utveckling i riktning mot allt större deltagande i skolbarnsbespisningen och att denna utveckling har skett, av förklarliga skäl med hänsyn till tidigare förhållanden, långt raskare på landsbygden än i städerna.

Herr VON HELAND: Herr talman! Orsaken till att jag tar till orda i denna debatt är, att jag skulle vilja rekommendera en annan väg än den, som i regel beträdes av dem, som i kommunerna ordna skolmåltider. Alla äro vi väl överens om att ju mer man kan främja skolmåltiderna, desto bättre är det. Men vad är det största hindret? Det har väl hittills varit, att man i kommunerna ansett, att man skall bygga lokaler — inte bara matsal utan också kök — och anställa folk för att laga maten, och detta måste bli desto dyrare, ju mindre antal barn man har. Att exempelvis på landsbygden ordna med kök och matsal och an-

ställd personal för 18, 20 barn måste bli mycket dyrt.

I Södermanland ha vi gått in för ett helt annat system, och jag tycker, att ecklesiastikdepartementet och främst naturligtvis herr statsrådet borde intressera sig för det. I ett företag, som jag representerar, ha vi på försök rekommenderat vissa skolor att centralt köpa maten och forsla ut den till skolorna. Det företag i Nyköping, som jag talar om, har under detta år försett fem skolor med färdiglagad mat. Hur har då detta utfallit? Jag kan först nämna, att priset har varit 75 öre per skolmåltid fritt charkuterifabriken. Till en av skolorna har maten förts med mjölkbil. Där känner jag inte kostnaden för transporten. Till övriga skolor ha måltiderna transporterats av järnvägarnas godstransporter med bil, och priset för detta var per mål mat 10 öre före höjningen av bensinpriset och 15 öre därefter. Måltiderna skickas i rostfria kanter, inställda i isolerade lådor, vari maten håller sig varm ca fyra timmar. Skolorna ombesörja utportioneringen och hålla servis. Matsedeln följer skolstyrelsens förslag och upptar varmrätt, två gånger i veckan även med frukt, samt två mjuka smörgåsar med pålägg och en hård smörgås utan pålägg. Mjölken har inköpts av vederbörande skolstyrelse från Mjölcentralen och ingår sålunda inte i detta charkuteriföretags åtagande. Priset för denna måltid har alltså varit 75 öre för varmrätten och smörgåsarna, och sedan har tillkommit ett visst pris för mjölken, beroende på hur mycket som man har köpt för varje barn, och 15 öre i frakt. Detta blir ju betydligt billigare än om kommunerna skulle ordna sal och kök samt anställa folk för tillagningen.

Hur har då resultatet varit för barnen? Vi ha hört oss för om det, och jag kan nämna, att en av lärarna sade, att barnen äro stormförtjusta i maten, och det enda felet skulle möjligtvis vara, att de äta, så att de bli dästa och litet trötta och inte så pigga efter måltiderna. Maten tycks alltså vara fullständigt tillräcklig och mycket omtyckt av barnen, och jag vill säga, att det måste vara en välsig-

Om utbyggande av skolmåltidsverksamheten.

nelse att få det ordnat på detta sätt, när man vet, hur många fattiga barn som komma till skolorna. Denna måltid är kanske den enda lagade måltid de få under dagen.

Jag har alltså, jag påpekar det ännu en gång, begärt ordet för att be herr statsrådet att inte enbart tänka på att försöka få större kvot för byggnadstillstånd för lokaler, utan också försöka få de kommunala myndigheterna att allvarligt undersöka, huruvida det inte är betydligt lämpligare att centralt tillaga maten och sedan få den utkörd och utportionerad. Det är möjligt, att det har gått lätt i det län jag representerar, därför att det företag, som nu levererar maten, äges av tre parter: konsumentkooperationen, jordbrukskooperationen och den enskilda handeln. Man har alltså i kommunerna varit i fullt samförstånd om vem som skall tillaga maten. Men frågan om hos vem maten skall beställas bör ju inte vara något hinder.

Herr talman! Med detta har jag alltså velat framföra en önskan, att man verkligen inom departementet intresserar sig för frågan ur denna synpunkt. Jag tror, att om man kan ordna saken på detta sätt och förbilliga verksamheten, kommer intresset att växa mycket snabbt och man kommer att få ett ökat antal skolmåltider även inom de orter, där man har ett mindre antal barn i skolorna.

Nu frågar man sig kanske, varför denna verksamhet inte fått större omfattning i Södermanland. Orsaken är, att företaget inte förrän nästa år har kapacitet att förse fler skolor med mat. Man har tagit dessa fem på försök. Men jag är övertygad om att så fort vi bli klara, kommer man att fortsätta på denna väg, vilken jag anser är den billigaste och bästa.

Herr ARRHÉN: Herr talman! Den synpunkt, som herr von Heland anlade på denna fråga, är av intresse men har nog beaktats tidigare. Den finns redovisad, vill jag minnas, i skolmåltidskommitténs betänkande. Jag har själv sett en sådan verksamhet med Uppsala som

medelpunkt för bespisningen i en del landsbygdskommuner i Uppsalas periferi. Jag tror alltså också, att den av herr von Heland rekommenderade metoden har mycket att ge.

Beträffande den kommentar, som herr statsrådet ytterligare gav till sitt svar, vill jag säga, att jag naturligtvis vet, att när man lade upp bidragsreglerna, var det med avsikt att få landsbygden med och liksom locka landsbygdens skoldistrikt att nappa på de här krokarna, men det är ju det, som de beklagligtvis inte ha gjort i tillräckligt stor utsträckning. Den statistik, som är framlagd i interpellationssvaret i dag, ger det fördelaktigaste utslaget, när man tar med norrlandslänen, men dem bör man av skäl, som jag tidigare angivit, räkna bort. Jag undrar, om det inte också är riktigast att räkna bort Stockholm, Göteborg och Malmö, där väl skolbespisningen före 1946 var ganska väl utbyggd. Med de uppgifter, som herr statsrådet ger i sitt svar, får man då fram 35 procents deltagande för städerna och 14 för landsbygden. Jag framför inte alls någon anklagelse, men jag är själv ordförande i en folkskolestyrelse i en landsbygdskommun, och jag har från den utgångspunkten haft möjlighet att se, hur svårt det är för en landsbygdskommun att ordna sådan här bespisning, även om man vill det — vilket åtminstone i den folkskolestyrelse, som det här gäller, är fallet. De hämmande faktorerna ligga alltså i öppen dag. Det är inte bara den av krisen vållade materialbristen och allt det där, utan därtill kommer, att timmen efter det vi antogo lagen om skolmåltider 1946, beslöt vi att slå sönder landets hittillsvarande kommunindelning, och den historien ligger oss nu i fatet. Kommunindelningen uppgavs skola bli färdig 1951. Vid samma tidpunkt skulle skolmåltiderna vara ordnade. Detta föreföll oss, som kritiserade Kungl. Maj:ts proposition för två år sedan, vara en orimlig tanke. Visserligen hade propositionen öppnat väg för att förlänga provisoriet, och jag minns, att jag yttrade i det anförande jag då höll i denna kammare, att detta självklart kommer att ske. Det var

Om utbyggande av skolmåltidsverksamheten.

därför inte med någon större överraskning jag nu hörde statsrådet säga, att man kommer att utsträcka övergångstiden. Men det är sådana där saker, som nu också ligga och bromsa utvecklingen ute i bygderna, och som situationen blivit, kan man inte göra någonting däråt, utan man får med statsrådet hoppas, att intresset stegras och att det resultat, som man önskar, så småningom kommer fram ändå.

Den ståndpunkt, som vi tidigare intogo i den här frågan, kännetecknades ju därav, att vi satte stort värde på klassificeringen i Kungl. Maj:ts stadga, och vi menade att med dessa bestämmelser kommer i själva verket hela landsbygden med. Men det föreföll oss vara mera tvivelaktigt, om det var så lämpligt att i städer och tätorter tillämpa systemet att låta alla barn delta avgiftsfritt, därför att det skulle framtvunga väldiga utgifter för nya lokaler och annat. Jag betonar åter, som jag har haft anledning att göra tidigare, att här föreligger även från min sida samma positiva intresse för själva uppgiften som från andra håll, och att jag själv har varit praktiskt verksam för dessa syften, så att jag i någon mån också känner till dem.

Till sist vill jag dock med beklagande konstatera herr statsrådets inställning till det, såsom jag tycker, ganska självklara förslaget, att man, när man nu bereder sig att undersöka denna sak närmare, också skall använda den sakkunskap, som läkarna representera. Jag förstår inte, att man kan ha en sådan inställning, som herr statsrådet här deklarerar, att man säger att det är likgiltigt att nu tillkalla läkarna, därför att de för två år sedan hade den och den kritiska inställningen. Jag tror, att det skulle vara mycket olyckligt, om inte läkarna kopplades in i det sammanhanget, bara därför att deras tidigare inställning till denna fråga är allmänt bekant. Det skulle vara ytterst önskvärt även för den inställning, som herr statsrådet antagligen har till denna fråga, om man finge höra deras mening under hänsynstagande till de erfarenheter, som de ha skaffat sig under dessa år.

Herr statsrådet WEIJNE: Herr talman! Jag beklagar, att jag med anledning av interpellantens sista anförande måste säga ytterligare ett par ord. Jag ber då att få försäkra honom, att jag inte har den ringaste skuggrädsla för att höra läkarna. Om det blir fråga om att inhämta yttrande om eventuella förslag till ändringar och jag har med saken att göra, skola läkarna gärna få yttra sig hur mycket som helst, men vad jag har velat säga är, att läkarna inte representera hela sakkunskapen, ty detta är inte bara en medicinsk fråga. Jag skulle tro, att det ur medicinsk synpunkt inte är nödvändigt att låta 100 procent delta i barnbispisningen, men vad som har gjort att man vill ha måltiderna öppna för alla, är naturligtvis förnämligast andra orsaker, som vi väl kunna sammanfatta som sociala. Vad läkarna komma till här är följaktligen i varje fall för mig inte avgörande.

Jag skall inte gå in på statistiken ytterligare. Jag tror att kammarens ledamöter, som äro intresserade därav, i protokollet kunna få tillräckligt belägg för att utvecklingen i alla fall har gått i den riktning, som jag här har påstått. Och när herr Arrhén anför kommunindelningsslagen som en broms, så kan väl ingen påstå, att man i Malmöhus län skulle ha den att tacka för att bispisningen endast omfattar 32 barn. Det kan hända, att kommunindelningsslagen skulle kunna hindra en höjning från, låt mig säga, 50 till 75 procent eller något sådant, men då man är nere i en tiondels procent, kan det sannerligen inte bero på den stundande nya kommunindelningen och inte heller på bristen på lokaler, utan det har den förklaringen, som jag tidigare har angivit.

Slutligen måste jag med beklagande konstatera, att när statsmakterna ha skapat ett nytt statsbidragssystem, som avser att skipa rättvisa åt landsbygden och verkligen ger den större möjligheter att tillgodogöra sig en fördel, så använder herr Arrhén uttrycket, att staten vill locka kommunerna att nappa. »Draga, locka och tubba» har av gammalt inte nå-

got särskilt gott anseende, och om staten vill skipa rättvisa, tycker jag inte, att man skall använda uttrycket, att den vill locka kommunerna.

Herr statsrådet *Sträng* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 292, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.

Ang. bensinransoneringen.

Ordet lämnades till herr statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet *STRÄNG*, som tillkännagivit att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Petréns interpellation angående bensinransoneringen och nu yttrade: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Petrén till mig riktat följande frågor:

Kunna uppgifter lämnas som belysa kostnaderna för upprätthållande av nuvarande ransoneringsystem för bensin?

Kan det förväntas att i nuvarande ransoneringsläge sådana av 1944 års trafikutredning föreslagna ändringar i automobilförordningen, som kunna verka i bensinbesparande syfte, tillfälligt vidtagas?

Kunna upplysningar lämnas rörande statsmakternas inställning till frågan om tryggande av brännolja-försörjningen för dieselmotordrivna bilar?

Kan en sådan ändring förväntas i beräkningsgrunden för bensintilldelningen att även de s. k. långtradarbilarna erhalla viss bensintilldelning?

Vilka åtgärder kunna förväntas för en snabbare handläggning av ansökningarna om tilläggsranson?

Innan jag övergår till att besvara frågorna, tillåter jag mig upptaga vissa av herr Petrén i interpellationen framförda synpunkter.

Herr Petrén synes göra gällande att den valuta, som inbesparas genom bensinransoneringen, till storleksordningen utgör ett tiotal miljoner kronor per år.

Ang. bensinransoneringen.

För den löpande förbrukningen torde de för ändamålet disponibla valutatillgångarna medge en årstillförsel för löpande förbrukning av 700 000—800 000 m³ bensin. Kvantiteten är med hänsyn bl. a. till behovet av beredskapslagring icke möjlig att i dagens läge exakt precisera. Nuvarande antal konsumtionsenheter skulle däremot enligt beräkningar, som verkställt av trafikkommissionen på grundval av föreliggande behovsdeklarationer och annat statistiskt material, vid en fri behovstäckning komma att förbruka över 1 100 000 m³ bensin per år. Valutaåtgången för anskaffande av de 300 000—400 000 m³, som fattas i vår löpande försörjning, uppgår med nuvarande bensin- och fraktnoteringar till mellan 35 och 50 miljoner kronor, huvudsakligen i dollarvaluta. Att regleringsåtgärder i en eller annan form äro nödvändiga, så länge icke dessa valutabelopp kunna ställas till förfogande, torde icke kunna bestridas.

Herr Petrén uttalar vidare i interpellationen, att de meddelanden om förestående ransonerung, som lämnats månader i förväg, ha lett till hamstring och upplagring hos enskilda av bensin i en aldrig tidigare sedd omfattning.

Att hamstringsföreteelser icke kunnat undvikas sammanhänger med de kända förhållandena rörande den offentlighet, som följde med riksdagsbehandlingen av propositionen om den skärpta bensinskatten och de därvid för skattehöjningen uppsatta villkoren vid ett eventuellt införande av bensinransonering. Ett rekapitulerande av dessa förhållanden torde icke vara erforderligt. Däremot kan det förtjäna att påpekas, att enligt numera föreliggande statistiskt material bensinförsäljningen under de fyra första månaderna av detta år endast obetydligt överstigit vad som med dåvarande fordonbestånd varit att räkna med såsom normal förbrukning. Det kan därför med sannolikhet antagas, att den försålda bensinen till cirka 95 procent kommit det löpande trafikarbetet och övrig normal förbrukning till godo, medan hamstringsköpen torde omfattat högst omkring 14 000 m³ bensin. Utgår man

Ang. bensinransoneringen.

från den kvantitet bensin, som efter beslagetets ikraftträdande skulle ha stått till bilismens förfogande, kommer man där emot till en överförbrukning för nämnda tid av 30 000 m³.

På herr Petréns första fråga rörande kostnaderna för ransoneringen må framhållas, att å länsstyrelserna, som handha bensintilldelningen till den största gruppen fordon, för närvarande omkring 200 personer äro sysselsatta med detta arbete. Länsstyrelsernas totala kostnader för ransoneringen beräknas uppgå till 1 370 000 kronor per år, varav omkring 1 100 000 kronor avse löneutgifter och återstoden övriga omkostnader. Genom att personal och maskinpark å länsstyrelsernas folkbokföringsavdelningar i viss utsträckning stått till förfogande för tryckning av adresser å ransoneringskorterna ha kostnaderna här för väsentligt kunnat nedbringas. För det ökade arbete, som bensinransoneringen medfört, har bränslekommissionen varit nödsakad att anställa ytterligare 25 personer, medan för trafikkommissionens och kristidsstyrelsernas del någon utökning av personalen icke varit erforderlig. Bensinransoneringen torde komma att taga i anspråk sammanlagt 250 personer och draga en årlig kostnad av inemot 1 600 000 kronor.

Beträffande den av interpellanten framställda frågan angående vissa av 1944 års trafikutredning framlagda förslag kan jag efter samråd med kommunikationsministern meddela, att denne vid ett senare tillfälle i ett interpellationssvar i andra kammaren kommer att redogöra för härmed sammanhängande frågor.

Beträffande herr Petréns fråga om dieselmotordrivna bilar vill jag anföra. Då av den svenska dieseltillverkningen under återstående del av året endast omkring 2 500 enheter kunna beräknas bli insatta i trafik inom landet, äro möjligheterna för övergång till dieseldrift redan av denna orsak begränsade. Härtill kommer att fobpriset på motorbrännolja endast är obetydligt lägre än det på bensin, varför ur valutasynpunkt en över-

gång till drift med förstnämnda slags bränsle ger måttliga fördelar. Det kan visserligen anmärkas, att t. ex. för drift av 90 hk dieselbil åtgår blott 1,8 liter brännolja per mil, medan ett bensindrivet fordon av samma storlek drar cirka 3 liter bensin per mil. Å andra sidan kan någon bränslebesparing vid ofta återkommande stillastående icke ernås vid drift med motorbrännolja. Om nämligen motorn får kallna, uppstå tidsödande olägenheter vid ny start ävensom viss åtgång av startbränsle. Det viktigaste skälet mot en övergång till dieseldrift är att försörjningen med motorbrännolja i nuvarande läge måste bedömas som åtskilligt vanskelig, särskilt med hänsyn till den hårda restriktiva politik från de exporterande ländernas sida, som gör sig gällande framför allt i fråga om de så kallade distillated oils (motorbrännolja och eldningsolja). På grund av vad sålunda anförts torde det för närvarande icke vara möjligt att medgiva insättande i trafik av dieselmotordrivna bilar annat än i mycket begränsad omfattning.

Vad angår nästa fråga om bensintilldelningen till s. k. långradarbilar kan jag meddela, att ifrågavarande bilar lämnas en bensintilldelning, som till fullo svarar mot vad övriga yrkeslastbilar i lokal trafik tjänst erhålla. Den lokala trafiken är regelmässigt av större angelägenhetsgrad än fjärrtrafiken, för vilken oftast andra transportmedel kunna anlitas. Det bör i sammanhanget erinras om att enligt en av statens biltrafiknämnd verkställd undersökning blott omkring 620 yrkeslastbilar — bensin- och brännoljedrivna — under september — oktober 1947 utnyttjades för fjärrtrafik.

Vad till slut beträffar handläggningen av ansökningarna om tillägsranson har trafikkommissionen vid konferens med länsstyrelsernas trafikföredragande framhållit nödvändigheten av ett snabbt avgörande av dessa ansökningar. Den personal, som för ändamålet stått länsstyrelserna till buds, har även forcerat arbetet härmed, och ansökningarna äro numera till största delen slutbehandlade.

Ang. bensinransoneringen.

Herr PETRÉN: Herr talman! Jag vill först till herr statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet framföra mitt tack för interpellationssvaret och för att jag fått det mig tillställt i förväg.

I min interpellation tog jag mig friheten framhålla, att bensinransoneringen borde ha kunnat starta under rationellare former, så att bland annat hamstringen bättre kunnat undvikas. Herr statsrådet synes icke dela denna min uppfattning och anser den hamstrade kvantiteten, beräknad till maximalt 30 000 kubikmeter, vara relativt obetydlig. Men 30 000 kubikmeter bensin är ingen obetydlighet. Den enskilde har knappast större förvaringskärl för bensinlagring än 200-litersfat. Det innebär, att vid 30 000 kubikmeters hamstring skulle det finnas undanstoppade runt om i landet i runt tal 150 000 bensinfat. Hamstringen är inte bara osund och förrycker de åsyftade verkningarna av ransoneringen, utan den innebär också genom oriktig lagring kapitalförstöring och kan innebära eldfara. Den hamstring, som föranleddes av det höjda bensinpriset, kunde ha undvikits, om ransoneringen, som regeringen tydligen redan i princip hade fattat ståndpunkt till, när prishöjningen diskuterades, hade vidtagits före denna. Då hade i varje fall en hamstringsvåg kunnat undvikas. Myndigheterna svävade säkerligen icke i okunnighet om vilken omfattning bensinhamstringen hade. Vår press gav alltför många exempel härpå. Jag tror, att varningsord och bättre kontroll från myndigheternas sida hade varit befogade. Jag har faktiskt träffat många personer, som så misstolkat myndigheternas tystnad, att de levde i den uppfattningen, att det var ur beredskapssynpunkt med myndigheternas goda vilja, som bensinen skulle spridas ut och fördelas på många enskilda händer.

Herr statsrådet redovisar i sitt svar, att utförda beräkningar visa, att ransoneringen minskat bensinförbrukningen med 300 000—400 000 kubikmeter per år, innebärande en valutabesparing av 35—50 miljoner kronor. Denna beräkning

bygger på det antagandet, att förbrukningen utan ransonering skulle vara 1,1 miljoner kubikmeter per år. Jag föreställer mig, att en sådan siffra är mycket osäker. Man känner nämligen inte alls förbrukningen före ransoneringens införande. Strax innan denna infördes, höjdes nämligen bensinpriset till nästan det dubbla, och det är ju givet, att detta påverkar förbrukningen.

När man nu inte införde ransoneringen före prishöjningen, är det ju synd, att man inte väntade så lång tid, att man kunde se, vad prishöjningen innebär för bensinkonsumtionen. Om de beräkningar, som ligga till grund för siffran 1,1 miljoner kubikmeter, äro byggda på uppgifter, som hänföra sig till tiden före prishöjningen, äro de avsevärt för höga, gissningsvis 15 procent eller något dylikt, och valutabesparingen, om så är förhållandet, rör sig om en mindre summa, ungefär 25 miljoner kronor.

Det måste också säkerligen vara mycket svårt att precisera de valutatillgångar, som få användas till bensinimport. Det måste ju i stor utsträckning sammanhånga med vilka olägenheter ransoneringen innebär, och det vet man nog inte förrän vid slutet av den första ransoneringsperioden. För en månad sedan gav herr statsrådet i andra kammaren på en fråga av herr Kristensson ett mycket kategoriskt besked om att ytterligare valuta icke kunde ställas till förfogande för bensinimport. Det gick emellertid bara en vecka, innan denna ståndpunkt reviderades. Vid ett möte i Alingsås meddelade nämligen herr statsrådet, att hans ståndpunkt därvidlag ändrats.

Herr statsrådet konstaterar, att ingen torde kunna bestrida nödvändigheten av en reglering av bensinen i dagens valutataläge. Jag vill säga, att jag i min interpellation ingalunda bestred denna nödvändighet. Jag levde nämligen då i den tron, att som underlag för ransoneringsbeslutet funnos noggranna utredningar rörande ransoneringens kostnader för stat och näringsliv. Sedan jag nu har fått herr statsrådets svar, måste jag emeller-

Ang. bensinransoneringen.

tid tyvärr konstatera, att någon dylik utredning icke finns.

Som svar på min fråga om kostnaderna för bensinransoneringen redovisar herr statsrådet i stort sett endast lönekostnaden för den ökade arbetskraft som tas i anspråk vid länsstyrelserna. Herr statsrådet anger, att 250 personer äro sysselsatta med behandlingen av ärenden rörande bensinransoneringen, vilket medför en kostnad av 1,6 miljoner kronor. Skulle detta, herr statsråd, vara kostnaden för bensinransoneringen? Säkerligen icke.

Den av herr statsrådet angivna siffran är först och främst troligen tilltagen i underkant. Det måste ju också finnas personer, sysselsatta med tillverkning och tryckning av ransoneringskort, posttjänstemän arbetande med distribution av försändelserna, personal vid poliskåren och andra organ som äro sysselsatta med övervakning av att ransoneringsbestämmelserna efterföljas, m. m. Det väsentliga är emellertid, att lönekostnaden endast är en bråkdel av de utgifter och kostnader, som ransoneringen drar med sig. Långt mer betyder det, att de personer, som syssla med ransoneringen, tas bort från det produktiva livet.

Låt oss utgå från de 250 personer, som herr statsrådet anger såsom sysselsatta på den statliga sidan av ransoneringsarbetet, och göra en uppskattning av hur mycket folk i näringslivet, som bindes med ransoneringsärendena. Vi ha i landet ca 370 000 registrerade motorfordon. Om vi göra det blygsamma antagandet, att var och en av dessa fordonsägare under en ransoneringsperiod, som omspannar två månader, i medeltal ägnar tre kvarts timme av sin produktiva tid för att hämta sina ransoneringskort, lämna uppgifter och fördela bensinransonen på olika transportmedel, kontrollera bensinförbrukningen etc., kommer man till det resultatet, att landets fordonsägare få offra sammanlagt omkring 1,6 miljon arbetstimmar per år, vilket motsvarar ungefär 750 årsarbetare.

Lägga vi denna siffra, 750 årsarbetare,

till de av herr statsrådet redovisade 250 personerna, komma vi till det resultatet, att ca 1 000 personer sysselsättas med bensinransoneringen. Vi ha för närvarande i vårt land en överfull sysselsättning, och många arbetsplatser inom vår industri stå utan bemanning. De nyttigheter, som en arbetstyrka på 1 000 personer skulle kunna prestera, torde representera ett värde av i runt tal 15 miljoner kronor per år. Läger man sedan till löneutgifterna för dessa i ransoneringsarbetet sysselsatta 1 000 personer, komma vi upp i en summa som till sin storleksordning motsvarar det belopp som redovisas såsom valutabesparing tack vare bensinransoneringen.

Resultatet av det hela är enligt mitt resonemang, att samtidigt som man genom bensinransoneringen spar in några tiotal miljoner kronor i valutor, så ökar man faktiskt trycket inom vår ekonomi och behovet av valutor på grund av att man tar undan från det produktiva livet och våra exportnäringar 1 000 personer.

Dessa kostnader äro emellertid alltjämt icke hela den utgift, som drabbar samhället. Bensinransoneringen för lastbilstrafiken, som är helt nyttobetonad, innebär att övergång måste göras till andra och dyrare transportmedel, vilket i flera fall kräver mer arbetskraft. Samtidigt tvingas en del av våra chaufförer, närmast yrkeschaufförerna, att gå utan full sysselsättning. Vidare leder bensinransoneringen till kapitalförstöring i annan form. Vi kunna i dag räkna med att ungefär 400 gengasbilar ha satts i bruk. Dessa bilar drivas med ett bränsle, som för vårt land är minst åtta gånger dyrare än importpriset på bensin. Dessutom byggas bilar om för elektrisk drift. Varje sådan ombyggnad kostar ungefär 7 000 kronor och tar i anspråk viktiga importvaror, bl. a. bly till ackumulatorerna. Sist men icke minst undandrages staten väsentliga skattemedel. Innebär bensinransoneringen, att vi inbespara 25 miljoner kronor i valuta, går staten miste om i runt tal 100 miljoner kronor i skattemedel. Detta belopp skulle ha stor be-

Ang. bensinransoneringen.

tydelse då det gäller att i dagens läge uppsuga köpkraft, och det skulle även ha stor betydelse för samhällsekonomien att få in dessa pengar i statskassan.

Med dessa grova uppskattningar vill jag endast visa, varför jag i nuvarande läge, när fullständiga uppgifter icke kunnat erhållas från myndigheterna rörande kostnaderna för bensinransoneringen, vågar ifrågasätta, om den är nödvändig. Man får inte glömma att förutom prishöjningen på bensin verkar även den begränsning av bilimporten, som har måst vidtagas, minskande på bensinförseln. Jag tror att det vore mycket lyckligt, om en utredning gjordes snarast möjligt rörande bensinransoneringens verkliga kostnader och verkningar.

Om jag är både förvånad och ganska otillfredsställd med svaret rörande kostnaderna för ransoneringen, är jag det i ännu högre grad, när det gäller uppgifterna om dieselmotordriften. Läget är att brännolja för dieselmotordrift av bilar för närvarande icke är ransonerad. Detta är säkerligen en riktig linje, då bränsleförbrukningen vid dieselmotordrift endast är 60—70 procent av bränsleåtgången vid bensindrif. Genom övergång till dieselmotordrift uppnår man alltså automatiskt samma minskning i bränsleförbrukningen som vi vilja ha fram genom bensinransoneringen. Vi ha en stor inhemsk tillverkning av dieselmotorbilar. Övergång göres nu på många håll till dieselmotordrift, vilket får betraktas som en rationell åtgärd. I min interpellation frågade jag herr statsrådet om statsmakternas inställning till problemet att trygga brännolja-försörjningen för dieselmotordrivna bilar. Jag måste av herr statsrådets svar konstatera, att statsmakternas inställning därvidlag är negativ, vilket innebär, att de, som under nuvarande förutsättningar köpa dieselmotorbilar, riskera att göra felaktiga investeringar.

Herr statsrådet förklarar i sitt svar, att »någon bränslebesparing vid ofta återkommande stillastående icke ernås vid drift med motorbrännolja. Om nämligen motorn får kallna, uppstå tidsödande olägenheter vid ny start ävensom viss åt-

gång av startbränsle». Detta är en direkt felaktig uppgift. Var och en, som har med dieselmotorbilar att göra, vet att någon startbensin icke erfordras och att det icke är några direkta svårigheter att få i gång dessa bilar. Jag vet ju inte, varifrån herr statsrådet har fått sina uppgifter, om det är från trafikkommissionen eller något annat organ, men det är uppenbart, att de förhållanden, som herr statsrådet på denna punkt redovisar, äro att hänföra till dieselmotorns barndom. Jag skall inte trötta kammaren med tekniska uppgifter, men sedan många år tillbaka äro våra svenska lastbilar för dieselmotordrift försedda med glödstift, som vid starten kopplas in och möjliggöra att man kan starta direkt på brännoljan.

Herr statsrådet anför vidare i interpellationssvaret, att det viktigaste skälet mot övergång till dieseldrift är, att försörjningen med motorbrännolja i nuvarande läge måste bedömas som åtskilligt vansklig på grund av den restriktiva politik, som från de exporterande ländernas sida gör sig gällande, framför allt i fråga om s. k. distillated oils, d. v. s. motorbrännolja och eldningsolja. Jag vill härtill bara säga, att den brännoljekvantitet, som användes för dieselmotordrift av bilar, utgör blott en försvinnande liten del av landets totala förbrukning av distillated oils, varför det borde vara möjligt att så disponera vår import av motorbrännolja, att våra dieselmotordrivna bilar kunna få vad de behöva.

Vi måste ju söka undvika att ransonerings hämma utvecklingen. Det torde icke råda någon tvekan om att utvecklingen på trafikområdet går, och bör gå, i riktning mot större lastbilsenheter med dieselmotordrift.

Jag vädjar därför till herr statsrådet att taga under förnyat övervägande premisserna och möjligheterna för att trygga brännolja-försörjningen för våra dieselmotordrivna bilar.

Beträffande bensintilldelningen till långtradarbilarna meddelar herr statsrådet, att dessa nu erhålla en bensintilldelning, som till fullo motsvarar vad övriga yrkeslastbilar i lokaltrafik få. Detta

Ang. bensinransoneringen.

är säkerligen för många av våra lastbilägare ett glädjande meddelande. Det innebär att en ändring i dagarna har skett av de ursprungliga beräkningsgrunderna för bensintilldelningen till dessa bilar.

Hur är då läget beträffande ansökningar om tilläggsransoner? När halva ransoneringsperioden hade gått till ända vid månadsskiftet, hade knappast mer än hälften av ansökningarna handlagts. Vad innebär detta för våra lastbilägare? Jo, de ha varit i ovisshet, inte vetat hur de skola disponera sin grundtilldelning och delvis gått arbetslösa i väntan på besked. Detta är knappast tillfredsställande, och vi ha icke råd därtill i ett läge av arbetskraftsbrist. Herr statsrådet ger på denna punkt klart besked. De, som handlägga ärendena, ha fått påtalad nödvändigheten av snabb behandling av de inkomna ansökningarna om tilläggsransoner. Men vad hjälper det, om inte resurser finnas? Det är samma förhållanden här som inom kommissionsväsendet i övrigt, och det inträffade bara belyser kommissionsväsendets ofullkomlighet.

Jag slutar med att än en gång tacka för de upplysningar jag har fått. Allt tyder enligt min mening på att en grundlig utredning måste göras rörande bensinransoneringens kostnader och verkningar. Intill dess att en sådan utredning föreligger, måste jag för min personliga del allvarligt ifrågasätta, om bensinransoneringen är ändamålsenlig för folkhushållet och om den är nödvändig.

Herr statsrådet **STRÅNG**: Herr talman! Våra debatter i anledning av bensinransoneringen börja kanske att få något av följetongens karaktär. Jag vill minnas, att detta är den tredje eller fjärde debatten i riksdagen om bensinransoneringen. Det är därför svårt för mig att vid detta tillfälle komma med några nya synpunkter utöver vad jag redan tidigare har anfört. Det tråkiga för mig är, att varje interpellant talar om ungefär samma saker, varför jag var gång måste stå här och avge ungefär samma svar.

Det har gjorts gällande, och det framkom även i herr Petrén's anförande, att

myndigheterna med en skickligare uppläggning av ransoneringen skulle ha kunnat förebygga den hamstring av bensin, som onekligen har förekommit. Herr Petrén talade dessutom om de risker, som ha uppstått genom att, som han uppskattade det, 150 000 fat bensin nu ligga lagrade hos bilägarna runt om i landet. Självfallet innebär denna lagring en viss brandfara. Den enda trösten är, att för varje vecka som går minskas antalet på detta sätt lagrade fat. För varje dag komma vi således allt närmare den tidpunkt, då eldfaran på grund av denna lagring försvunnit. Men för att återgå till huvudanmärkningen har jag tidigare sagt och måste upprepa det än en gång, att det icke fanns taktiska möjligheter att genomföra bensinransoneringen tidigare än vad som skedde. Långt innan man inom riksdagen debatterade ransoneringsalternativet, gjordes det inom folkhushållningsdepartementet vissa utredningsarbeten, som skulle ligga till grund för en eventuell bensinransonering. Redan i november—december 1947 fingo alla innehavare av motorfordon avlämna deklARATIONER till trafikkommissionen om fordonens bränslekonsumtion, årlig körsträcka o. s. v. Dessa deklARATIONER ha legat till grund för den gruppindelning, på vilken hela ransoneringsplanen sedermera har byggts. Det blev inte klart förrän någon gång i mars—april månad, att riksdagen valde ransoneringsalternativet framför avställningsalternativet. Sedan riksdagen hade fattat sitt beslut och fram till den 1 maj, då bensinransoneringen sattes i kraft, arbetades det inom de ransoneringsvårdande myndigheterna med allt det högttryck som man rimligtvis kunde begära. Det arbetades faktiskt både dag och natt. Det gällde ju att trycka ransoneringskort, göra klassindelning o. s. v. Det var med yttersta möda som vi fingo den tekniska apparaturen i så pass färdigt skick, att ransoneringen kunde sättas i kraft den dag så skedde. Det fanns följaktligen icke tekniska, praktiska möjligheter att sätta ransoneringen i kraft tidigare än vad som gjordes.

Herr Petrén ifrågasätter vidare, om de

Ang. bensinransoneringen.

sifferuppgifter angående bensinkonsumtionen under år 1947 och den beräknade förbrukningen under år 1948, därest ingen ransonering hade vidtagits, som jag lämnade i mitt interpellationsvar, äro riktiga. Jag understrekar då, att vi under år 1947, trots söndagskörningsförbudet och trots att vi vägrade 18 000 bilägare att ta ut sina fordon ur garagen och köra dem samt införde andra tillståndsprövningar och restriktioner, kommo upp till en total förbrukning av 925 000 m³. Jag ifrågasätter, om man kan göra gällande, att det under år 1947 förekom någon hamstring, som skulle ha kunnat medföra att denna siffra för den totala förbrukningen, 925 000 m³, inte kan antas vara riktigt adekvat. Det var väl först när det blev uppenbart, att riksdagen ämnade höja bensinpriset och införa bensinransonering som bilägarna fingo incitament till att hamstra bensin. Utvecklingen i fråga om konsumtionen under år 1947 var dessutom sådan, att förbrukningen ständigt stegrades för varje månad som gick. Trots alla tillståndsprövningar sattes det för varje månad in allt fler motorfordonsenheter. Det är genom att bygga på den trend, som utvecklingen under det sista halvåret 1947 visade, som man har kommit fram till en beräknad förbrukning av 1 100 000 ton bensin.

Jag är därför beredd att svara, att jag för min del tror att vi i dagens läge, därest ingen ransonering kommit till, skulle nått upp till dessa förbrukningsciffror. Det är ju tyvärr så, att man nu inte slår ut sina bilar lika lättvindigt som man gjorde 1938/39. Det är ett större klientel, som har möjlighet att hålla sig med motorfordon, och man kör med praktiskt taget allt som rullar, med utslitna maskiner och utslitna motorer, vilket gör att bensinförbrukningen blir mycket hög.

Herr Petrén gjorde gällande, att jag i en andrakammardebatt i denna fråga kategoriskt sagt ifrån, att det inte kunde ställas mer valutor till förfogande, men trots detta i ett tal i Alingsås strax efteråt talat om att man nu ändå

skulle skaffa fram mera bensin till den rena nyttotrafiken. Herr Petrén tog detta uttalande till belägg för att det inte var så allvarligt med valutabristen. Är det så att det kniper, så skaffa myndigheterna ändå fram de valutor som behövas, menade han. Om herr Petrén hade läst TT:s referat av mitt alingsåstal till slut, hade han fått en förklaring på vad som i hans framställning framstod som motsägelsefullt. Det har inte ställts några ytterligare valutor till förfogande för import av dessa 100 000 m³ bensin, och vår allmänna valutasituation är sannoligen inte i dag sådan, att man vågar hysa några förhoppningar i den vägen. Vad som här gjort det möjligt att skaffa fram en extra kvantitet bensin till nyttotrafiken är helt enkelt, att försörjningsmyndigheterna allvarligt uppmanat industrierna att övergå från oljeförbrukning till förbrukning av fossilt bränsle. Prisutvecklingen har också den allra senaste tiden varit sådan, att försörjningsmyndigheterna fått gehör för denna rekommendation och uppmaning. Det betyder ett förbilligande, så att vi inom den ram som i importplanen står angiven för bränslekommissionens inköp kunna göra en besparing. Vi ta dessutom — det kan jag ju tala om — vissa risker rent beredskapsmässigt. Vi äro beredda att skära ned våra lager av fossila bränslen. I valet mellan allt det »trouble» och alla de besvärligheter, som skulle följa av att nyttotrafiken stod stilla, och de besvärligheter, som en nedgång i våra lager av fossilt bränsle innebär, ha vi valt lagernedgången.

Det är detta som har möjliggjort denna extrakvantitet, men det är en engångsprestation, som vi inte kunna göra om, och jag har fortfarande samma uppfattning, som jag hade i andra kammaren, nämligen att vi inte ha möjlighet att få fram de valutor som skulle erfordras för en utökad bensinimport.

Det gäller ju inte heller vilka valutor som helst. Vi utnyttja till ett absolut maximum den möjlighet vi ha att importera bensin, där vi kunna köpa i andra valutor än i dollar. Om man ytterligare skulle öka bensinimporten, skulle det

Ang. bensinransoneringen.

alltså kosta hårdvaluta, och det är ju det som är hela problemet. Man kan följaktligen inte som herr Petrén bara räkna samman lönekostnaderna för bensinransoneringen, den bortfallna produktiva arbetstiden, värderad på ett eller annat sätt, och den bortfallna bensinskatten. Den logiska konsekvensen av herr Petréns resonemang borde vara, att han ställde sig upp här i kammaren och sade: »Jag har den uppfattningen, att vi skola häva bensinransoneringen och ge allting fritt på det området.» Men jag ber att få understryka, att det här inte bara gäller att spara svenska kronor. Här gäller det ju vad vi ha för tillgångar av guld, dollar och andra hårdvalutor. Det är det som är helt avgörande för våra möjligheter.

Beträffande omläggningen till motorbrännolja hade herr Petrén en uppfattning, som ganska mycket avvek från min. Även om han kanske inte direkt sade ut det, fattade i varje fall jag hans uttalande som en indirekt beskyllning mot statsmakterna för att ställa sig negativa till en omställning från bensin till dieselolja. Men det är inte fråga om någon negativ inställning från statsmakternas sida. Vi släppa fram så många dieselmotorfordon, som kunna produceras här i landet. Huruvida det finns tekniska möjligheter att dessutom ställa om produktionen av andra bilar och andra motorer till produktion av dieseldrivna motorer vet jag inte. Vi ha heller inte haft anledning att forcera den saken. Jag kan säga, att vi varken ställa oss positiva eller negativa, kanske något mer positiva än negativa, men vi ha ändå icke velat ta steget dithän, att vi satt in våra samlade resurser på en omställning, så att hela vår produktion inriktats på att göra dieselmotorer.

Vad beträffar de tekniska uppgifter, som här strida mot varandra, har jag fått mina uppgifter från BP:s tekniske chef, en civilingenjör. Jag vill minnas att herr Petrén också är tekniker och civilingenjör, och herrarna få väl klara ut saken med varandra. Själv är jag varken tekniker eller civilingenjör, men jag har velat säga detta för att framhålla,

att även tekniker på området ha en mot herr Petréns avvikande uppfattning. Vad var och en emellertid kan begripa utan att vara vare sig tekniker eller civilingenjör, det är att just distillated oils, d. v. s. motorbrännolja och eldningsolja, äro flaskhalsarna i vår oljeimport. I den mån de exporterande länderna göra nedskärningar i sina oljekvoter, är det på dessa båda ömtåliga oljor det dras in. Jag anser att det vore ganska äventyrligt av statsmakterna att satsa på en framställning av motorer för detta bränsle, när man har en känsla av att det för de exporterande länderna utgör den mest outhärliga oljan och den som de i första hand komma att dra in på, när de reducera sina exportkvantiteter.

Jag vill understryka, att vi redan förbruka icke obetydliga kvantiteter av dieselmotorolja. Enbart inom biltrafiken förbruka vi ungefär 80 000 å 100 000 m³ per år, och till detta kommer en ganska väsentlig kvantitet inom jordbruket — de flesta traktorer gå ju på motorbrännolja — och inom fisket, vars båtar ju drivas med motorbrännolja. Det är alltså en ganska väsentlig kvantitet, som här åtgår, en kvantitet som — jag vill understryka det — ligger längst ute i farozonen, när det är fråga om vår import av de olika oljeslagen.

Det är detta som varit avgörande, då statsmakterna inte velat ta en mera positiv inställning till denna omläggning. Jag vill emellertid bestämt understryka, att någon negativ inställning till en sådan omläggning absolut inte föreligger från statsmakternas sida.

Herr PETRÉN: Herr talman! Herr statsrådet gick in på diskussion om tidpunkten för ransoneringens införande. Jag tror att man får säga, att den tidpunkt, som valdes, var den sämsta av de möjliga tidpunkterna. Man hade först och främst möjligheten att införa ransoneringen före prishöjningens ikraftträdande. Man kunde då ha sluppit hamstringen. Vi hörde att det skulle ha varit svårt. En annan möjlighet var att införa den efter prishöjningen, vilket man också gjorde, men då väntade man inte så

Ang. bensinransoneringen.

länge, att man kunde bedöma verkningarna av prishöjningen och se vilket verkligt underlag, som fanns för ransoneringen.

Jag har ingalunda betvivlat uppgifterna om 1947 års bensinkonsumtion — det nämndes att den var 922 000 m³ — men jag vidhåller, att höjningen av bensinpriset till det dubbla i varje fall för en stor del av våra bilägare med säkerhet fick till följd en avsevärd nedskärning av bensinförbrukningen. Att man trots denna fördubbling av bensinpriset skulle ha anledning räkna med att bensinförbrukningen skulle stiga med över 20 procent under 1948, har jag svårt att förstå.

Herr statsrådet antydde att jag, då jag talade om hur pass fix den summa var, som man kunde tänkas använda för inköp av bensin, på något sätt levde i föreställningen att landet plötsligt skulle kunna få mera valutor att tillgå. Jag har naturligtvis aldrig haft en sådan märkvärdig tanke, utan vad jag sade var att det hela är en avvägningsfråga, en omdisponeringsfråga. Vad som enligt herr statsrådets meddelande har ägt rum är ju just en omdisponering, en omdisponering mellan olika bränslen.

Sedan nämnde herr statsrådet, att jag skulle stått här i kammaren och sagt, att bensinransoneringen borde upphävas. Det är inte riktigt; jag har sagt att man bör utreda verkningarna av och kostnaden för bensinransoneringen och att jag, intill dess en sådan utredning föreligger vill ifrågasätta om ransoneringen är ändamålsenlig och behövlig. Jag vill alltså för min del göra den frågan helt avhängig av en sådan utredning, och jag kan icke finna att en kostnadsuppställning, begränsad till lönekostnaderna för extra anställda tjänstemän i länsstyrelserna, på något sätt utgör en verklig utredning av kostnaderna för bensinransoneringen.

Det var för mig mycket glädjande att höra herr statsrådets redogörelse för inställningen till dieselmotorbilarna. Den skilde sig, såvitt jag förstår, en hel del från den i interpellationssvaret ursprungligen givna framställningen, som

ju också byggde på felaktiga premisser. Den saken är inte bara en fråga mellan mig och någon civilingenjör, som herr statsrådet har frågat. Det väsentliga är att de uppgifter, som lämnas av herr statsrådet här i kammaren, böra vara riktiga, men tyvärr på denna punkt inte voro det. De av våra industrier, som tillverka dieselmotorbilar, skulle förtjäna ett underbetyg, om de släppte ut motorer med sådana brister, som förekommo i denna biltyps barndom.

Jag är också fullt medveten om och har inte bestridit att distillated oils utgöra produkter, som det kan bli svårt att få. Problemet är där liksom i fråga om valutorna en avvägningsfråga, som jag vädjar till herr statsrådet att ompröva.

Herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Jag vill bara ännu en gång påpeka, att vi för närvarande dela ut ungefär 800 000 m³ till den löpande förbrukningen. Dessutom ha vi ett starkt behov av att snarast möjligt se om vår beredskapslagring på detta område. Det ställer ytterligare anspråk på icke oväsentliga kvantiteter. Till detta kommer ett stort otillfredsställt behov — därom kan herr Petrén övertyga sig när han kommer hem till Västerås och talar med den personal inom länsstyrelsen, som sysslar med detta. Det är mot denna bakgrund på intet sätt orimligt att säga, att en förbrukning, som täckte dessa behov, i dag skulle hålla sig omkring de siffror jag i interpellationssvaret angav.

Jag ber få fästa uppmärksamheten på ytterligare en sak, som herr Petrén missuppfattade. Jag sade, att konsekvensen av herr Petréns sifferjämförelser borde vara, att herr Petrén ställde sig upp och sade: »Nu skola vi slopa bensinransoneringen!» Är inte herr Petrén beredd att dra den konklusionen, utan inskränker sig till den väsentligt mycket blygsammare framställningen om en utredning, då vill jag bara fråga om man inte borde försiktigtvis spara de sifferjämförelser, som herr Petrén gjorde, tills den utredningen är verkställd.

Protokollsjustering.

Herr **PETRÉN**: Herr talman! Jag har framlagt mina uppskattade siffror för att belysa att det här är nödvändigt att verkställa en utredning.

Justerades protokollen för den 1 innevarande juni och för förmiddagssammanträdet den 2 i samma månad.

Protokollsjustering.

Upplästes för justering protokollet för aftonsammanträdet den 2 juni.

Herr **ANDERSSON, ELON**: Herr talman! I samband med justeringen av protokollet från kammarens sammanträde sistlidna onsdag ber jag få meddela, att jag vid voteringen om andra lagutskottets utlåtande nr 34 råkade rösta fel. Min avsikt hade varit att rösta för nejpropositionen, d. v. s. den till utskottets utlåtande fogade reservationen.

Efter härmed slutad överläggning godkändes det upplästa protokollet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 258, angående kostnader i samband med Sveriges deltagande i vissa internationella organisationer.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 283, angående godkännande av protokoll rörande handeln mellan Sverige och Polen under tiden 1 maj 1948—30 april 1949; samt

nr 285, angående godkännande av ett mellan Sverige och Norge träffat avtal om vissa fiskerifrågor.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 286, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1948/49, hänvisades propositionen till statsutskottet, varjämte densamma remit-

terades dels, såvitt angick det procental varmed statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avses i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skall avgå å preliminär skatt för hela budgetåret 1948/49, till bevillningsutskottet, dels ock, i vad propositionen rörde jordbruksärenden, till jordbruksutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 288, angående anslag till administrationskostnader för nordiskt ekonomiskt samarbete; och

nr 289, angående avtal rörande tillverkning m. m. av flygmateriel.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 290, med förslag till förordning om värnsskatt på grund av 1948 års taxering.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 291, angående godkännande av överenskommelse rörande varuutbytet mellan Sverige och Norge.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Thun* m. fl. väckta motionen, nr 418, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande skärgårdstrafiken.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Wahlund* m. fl. väckta motionen, nr 419, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 12, statsutskottets utlåtanden nr 135—144, bevillningsutskottets betänkanden nr 47—50, banko-

utskottets utlåtanden nr 40—42, andra lagutskottets utlåtanden nr 35—39 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 38 och 40—50.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 292.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 420, av herrar *Öhman* och *Norling*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete;

nr 421, av herr *Andersson*, *Elon*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner m. m.;

nr 422, av herrar *Domö* och *Velander*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner m. m.;

nr 423, av herr *Lundqvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande skärgårdstrafiken;

nr 424, av herr *Nilsson*, *Ernst Hjalmar*, och herr *Edin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande skärgårdstrafiken;

nr 425, av herr *Gillström* och herr *Nilsson*, *Ernst Hjalmar*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sjöarbetstidslag; samt

nr 426, av herrar *Bergh* och *Lundgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förstörande av vissa postförsändelser.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.42 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 9 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN erhöill på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Med anledning av Hans Maj:t Konungens förestående nittioårsdag ber jag få föreslå, att kammaren måtte besluta utse en delegation att i samband med jubileumsfestligheterna till Hans Maj:t framföra kammarens lyckönskningar. Till medlemmar av delegationen föreslår jag kammarens talman och vice talmän samt de ledamöter av kammaren, som äro utsedda att delta i talmansöverläggningarna.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 292, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet den av herrar *Öhman* och *Norling* väckta motionen, nr 420, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Andersson*, *Eton*, m. fl. väckta motionen, nr 421, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner m. m.

Vid föredragning av den av herrar *Domö* och *Velander* väckta motionen, nr 422, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner m. m., hänvisades motionen, såvitt angick Kungl. Maj:ts förslag till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner, till behandling av lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 423, av herr *Lundqvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande skärgårds- trafikken; samt

nr 424, av herr *Nilsson*, *Ernst Hjalmar*, och herr *Edin*, i samma ämne.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 425, av herr *Gillström* och herr *Nilsson*, *Ernst Hjalmar*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sjöarbetstidslag; samt

nr 426, av herrar *Bergh* och *Lundgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förstörande av vissa postförsändelser.

Vid förnyad föredragning av utrikesutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av varuutbytesöverenskommelse mellan Sverige och Österrike, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

Anslag till aktieteckning i Aktiebolaget Svenska godscentraler.

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 till ytterligare medel till kommittéer och utredningar genom sakkunniga under V a huvudtiteln;

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av justeringsväsendet m. m.;

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till kommunal upplysningsverksamhet;

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1948/49;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda förslag om anslag för budgetåret 1948/49 till oförsedda utgifter;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid kommunikationsverken m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående klassificering av trafikanstalterna vid post- och telegrafverken samt statens järnvägar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anslag till aktieteckning i Aktiebolaget Svenska godscentraler.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till teckning av aktier i Aktiebolaget Svenska godscentraler.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i proposition nr 259 gjorda framställning hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte till teckning av aktier i Aktiebolaget Svenska godscentraler under statens affärsverksfonder, statens järnvägar, för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 1 250 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Hesselbom*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **HESSELBOM**: Herr talman! När Aktiebolaget Svenska godscentraler på sin tid tillskapades, skedde det ju under trycket av landsvägstrafikens konkurrens med järnvägs- och sjötrafiken. Syftet med detta företag var att söka åstadkomma en samordning av trafiken för att på bästa sätt rationellt utnyttja de olika trafikmedlen, och från järnvägar- nas sida räknade man nog med att man med detta företag skulle åt järnvägarna bevara trafik och även värva ny trafik. Detta syfte tycks emellertid inte ha kunnat uppnås, alldenstund såväl statens järnvägar som enskilda järnvägar ha ansett det nödvändigt att i egen regi skapa företag med syfte att uppsamla gods och att komplettera järnvägsdriften med landsvägstrafik. Sålunda ha inom statens järnvägar under årens lopp utvecklats en ganska omfattande lastbilstrafik och godsuppsamlingsverksamhet. Även de större av de enskilda järnvägarna ha gått in på samma linje, och när på sin tid Västeråsbanan förstatligades, blev ju staten ägare till Svenska lastbilaktiebolaget, vilket företag sedan utvecklats — under riksdagens medverkan, då riksdagen har beviljat anslag till ytterligare aktieteckning i detta bolag. Genom statsförvärvet av GDG-nätet har SJ även fått i sin hand detta företags stora biltrafikaktiebolag, som förutom busstrafik även har en omfattande lastbilstrafik, avsedd att tjäna de trafikanter som detta järnvägsnät har. Vi ha alltså i närvarande stund inte mindre än fyra olika företag som äro verksamma på detta område, nämligen SJ biltrafik i egen regi, Svenska lastbilaktiebolaget, GDG biltrafikaktiebolag och Aktiebolaget Svenska godscentraler. Denna ordning kan knappast anses vara rationell. Enligt vad jag erfarit, medför denna ordning vissa olägenheter, speciellt förorsakade av Aktiebolaget Svenska godscentralers verksamhet.

Jag förstår därför till fullo den tveksamhet inför det föreliggande förslaget, som departementschefen givit uttryck åt

Ang. ombyggnad av Säffle kanal m. m.

i sitt uttalande i propositionen, och jag beklagar att hans tveksamhet inte har varit så stark, att han har ställt denna fråga på framtiden i avvaktan på de utredningar angående förhållandena på detta område, som han ställer i utsikt.

Så som frågan i dag ligger till, herr talman, förstår jag, att det inte är mycket att göra; statsutskottet har ju tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition, och ett annat yrkande har väl därför ingen utsikt att vinna något beaktande. Jag avstår därför, herr talman, från att framställa något yrkande. Jag har endast velat framhålla dessa synpunkter, och jag vill uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t snarast möjligt måtte vidtaga åtgärder för att bringa en bättre ordning till stånd på detta område, så att vi kunna få en rationell lösning av frågan, en lösning som innebär ett bättre utnyttjande av våra kommunikationsmedel till fromma inte minst för trafikanterna.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Ang. ombyggnad av Säffle kanal m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ombyggnad av Säffle kanal m. m.

I detta utlåtande hade utskottet, med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i proposition nr 210 framlagda förslag, hemställt, att riksdagen måtte

a) besluta, att Säffle kanal och segel-leden genom Glafsforden genom statens försorg skulle ombyggas i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 9 april 1948 förordat;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett inom kommunikationsdepartementet upprättat förslag till avtal med Billeruds aktiebolag rörande nämnda kanalombyggnad, enligt vilket Billeruds aktiebolag som bidrag till ombyggnadens genomförande skulle till staten dels

erlägga ett belopp av kontant 500 000 kronor och dels utan vederlag överlämna 23 aktier i Seffle kanalbolag;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett inom kommunikationsdepartementet upprättat förslag till avtal med direktören, civilingenjören John W:son Lilliehöök angående förvärv av 73 aktier i Seffle kanalbolag på i avtalet angivna villkor;

d) till förvärv av aktier i Seffle kanalbolag under statens affärsverksfonder, statens vattenfallsverk, för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 281 100 kronor;

e) godkänna av departementschefen i omförmälda statsrådsprotokoll förordade grunder för Seffle kanals framtida förvaltning och drift.

Herr **RAMBERG**: Herr talman! Jag ber att få göra en kort kommentar till den nu föreliggande kungl. propositionen och till statsutskottets med anledning därav avgivna utlåtande.

Jag vill då, herr talman, i första hand genom dagens protokoll rikta ett vördsamtt tack till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, dels för den överarbetning av utredningsmannens förslag rörande organisationen och kanalens framtida drift, som har skett inom departementet, dels och framför allt för att propositionen har kommit på kamrarnas bord detta år.

Jag begagnar också tillfället att framföra ett tack till statsutskottet, dess ordförande och dess tredje avdelning för tillstyrkandet av propositionen och framför allt för utskottets skrivning, som så starkt understryker nödvändigheten av att kanalombyggnaden kommer till stånd utan onödigt dröjsmål.

Det är för mig känt, att Billeruds aktiebolag hyser en viss oro för denna fråga. Bolaget har på grund av sin stora kapitalinvestering i kanalföretaget önskat, att statsmakterna skulle ange en mera fixerad tidpunkt, när kanalombyggnadsföretaget skall komma till utförande. Jag vill, herr talman, starkt understryka, att detta också är hela befolk-

Ang. beskattningen av folkpensioner m. m.

ningens önskan, ifrån Säffle köping i söder till Arvika stad i norr.

En sak i detta sammanhang, som alldeles särskilt intresserar mig personligen och den bygd jag representerar, är frågan, huruvida det kan tänkas, att Billeruds aktiebolag med anledning av det uppskov med kanalutbyggnadsföretaget, som nu kommer till stånd, kommer att frånträda sin föresats att investera ett mycket stort belopp i Hillringsbergs sågverk för att genomföra en för fortsatt drift därstädes nödvändig rationalisering. Detta sågverk ligger i Glava socken, som jag själv tillhör. Kammarens ledamöter torde ha sig bekant, att denna kommun år 1939 drabbades av en industrinedläggelse, som har medfört oerhört stora konsekvenser. Om nu också Hillringsbergs sågverk skall flyttas till en annan kommun, ja, då vill jag säga, herr talman, att vår kommun står inför en katastrofal situation. Vi orka inte mera, utan den sociala standard, som vi nu med all möda söka upprätthålla, kan då inte hållas vid makt i fortsättningen.

Såsom ett ytterligt manande tecken ter sig också ett sammanträde, som hölls i den nybildade köpingen Grums mellan å ena sidan representanter för kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och för vägförvaltningen i Värmlands län, å andra sidan Billeruds aktiebolags disponent, dess direktör och dess juridiska ombud. Sammanträdet gällde vägmark för rikshuvudvägen förbi Grums köping. Det hade framlagts ett förslag, att Billeruds aktiebolag med sin stora industri-anläggning Gruvön skulle avstå viss mark för rikshuvudvägens framdragande, men bolagets representanter förklarade med mycken skärpa, att bolaget icke var villigt att avstå någon vägmark, eftersom man planerade fortsatt utbyggnad av industrien.

Om man läser i propositionen vad kommerskollegium har skrivit i sitt utlåtande, finner man, att det sannerligen är hög tid att kanalens ombyggnad kommer till stånd, eftersom Billeruds aktiebolag umgås med planer på att flytta sågverket till Gruvön. Det kan också antecknas, att Hillringsbergs sågverk är

fullständigt avskrivet i bolagets räkenskaper.

Vi stå således inför en mycket allvarlig situation i det samhälle jag representerar. Jag skulle önska att statsrådet hade varit närvarande här, men då han inte är det, vill jag ändå genom protokollet rikta en vördsam anhållan till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, att han måtte hålla kontakten öppen med Billeruds aktiebolag och följa dess förehavanden. Jag skulle känna mig utomordentligt tacksam, om statsrådet till nästa års riksdag ville förbereda en proposition om organisationen av kanalens ombyggnad och om anvisande av medel härför.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag för budgetåret 1948/49 till förvärv av Bergslagernas m. fl. järnvägar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr statsrådet *Gjöres* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 293, angående godkännande av varuutbytesöverenskommelse mellan Sverige och Schweiz m. m.; samt

nr 294, angående godkännande av protokoll rörande handeln mellan Sverige och Förenta staternas-Storbritanniens ockupationszoner i Tyskland.

Ang. beskattning av folkpensioner m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Ang. beskattningen av folkpensioner m. m.

I en den 23 april 1948 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 224, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i

vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

I det av Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget var 50 § 2 mom. tredje stycket så lydande:

(Nuvarande lydelse:)

Finnes skattskyldigs skatteförmåga vara väsentligen nedsatt till följd av långvarig sjukdom, olyckshändelse, ålderdom, underhåll av andra närstående än barn, för vilka familjeavdrag är medgivet, eller annan därmed jämförlig omständighet, må efter vederbörande beskattningsnämnds beprövande den skattskyldiges inkomst minskas med ytterligare ett belopp av högst 700 kronor.

(Föreslagen lydelse:)

Finnes skattskyldigs skatteförmåga vara väsentligen nedsatt till följd av långvarig sjukdom, olyckshändelse, ålderdom, underhåll av andra närstående än barn, för vilka familjeavdrag är medgivet, eller annan därmed jämförlig omständighet, må efter vederbörande beskattningsnämnds beprövande den skattskyldiges *taxerade* inkomst minskas med ytterligare ett belopp av högst 2 000 kronor. *Skattskyldig, vars inkomst helt eller till huvudsaklig del utgöres av folkpension eller av bidrag, som avses i lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn, skall — därest särskilda omständigheter icke till annat föranleda — anses hava sådan nedsatt skatteförmåga, varom ovan förmäles.*

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 224, antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

långvarig sjukdom, olyckshändelse, ålderdom, underhåll av andra närstående än barn, för vilka familjeavdrag är medgivet, eller annan därmed jämförlig omständighet, må efter vederbörande beskattningsnämnds beprövande den skattskyldiges *taxerade* inkomst minskas med ytterligare ett belopp av högst 2 000 kronor.

Reservation hade anförts av, utom annan, herrar *Velander, Wehtje, Ekman* och *Olson* i Göteborg, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 224 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas, för sin del antaga i reservationen infört förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Herr **VELANDER**: Herr talman! Den föreliggande propositionen behandlar två olika spörsmål, dels höjning av det i kommunalskattelagen stadgade avdraget för ömmande omständigheter dels ock uppställande av en presumtion till förmån för folkpensionärer och personer, som avses i lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn. Denna presumtion innebär, att en folkpensionär eller bidragstagare, som här nämndes, skall förutsättas befinna sig i en sådan ekonomisk situation, att ett avdrag för ömmande omständigheter är motiverat och skall utgå med maximibeloppet, 2 000 kronor.

I det av reservanterna förordade lagförslaget hade 50 § 2 mom. tredje stycket erhållit följande avfattning:

Finnes skattskyldigs skatteförmåga vara väsentligen nedsatt till följd av

Ang. beskattningen av folkpensioner m. m.

Vad beträffar den första frågan, alltså frågan om höjning av avdragets maximibelopp från 700 till 2 000 kronor, ha reservanterna tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag. Anledningen härtill är, att motsvarande avdrag vid statsbeskattningen reglerades vid fjolårets riksdag utan att frågan om avdraget vid kommunalbeskattningen då togs upp till prövning. Fjolårets reglering av avdraget vid statsbeskattningen innebar, att man gick in för en avdragssumma som var dubbelt så stor som den dittills gällande. Om man följde samma linje vid kommunalbeskattningen, skulle man komma att stanna för ett avdragsbelopp på högst 1 400 kronor. Med hänsyn till det kommunala skatteunderlagets känslighet eller bräcklighet kunde man också ha anledning att överväga en sådan linje. Det är nämligen så, att det i detta sammanhang inte har verkställts någon som helst utredning angående de föreslagna bestämmelsernas verkningar på det kommunala skatteunderlaget, vilket måste vara en betydande brist. Hitintills har man alltid varit utomordentligt försiktig, när det gällt avdragen vid den kommunala beskattningen. Man har nämligen varit medveten om att redan en höjning av ortsavdragen med ett par tiotal kronor skulle få kännbara verkningar på det kommunala skatteunderlaget. Vid denna propositions tillkomst har man dock inte ägnat någon som helst uppmärksamhet åt den sidan av saken. När reservanterna emellertid anse sig kunna biträda departementschefens ståndpunkt, beror detta närmast på den omständigheten, att ortsavdragen vid den kommunala beskattningen äro så utomordentligt blygsamma i förhållande till motsvarande avdrag vid den statliga beskattningen. Vid den statliga beskattningen ha ju dessa avdrag reglerats uppåt vid två tillfällen sedan år 1929, under det att ortsavdragen vid den kommunala beskattningen ha kvarstått oförändrade sedan dess. Detta förhållande medför, att avdraget för ömmande omständigheter vid statsbeskattningen når sin fulla effekt först när inkomsten uppgår till 3 600 å 4 000 kronor för ensamstående och 4 500 å 5 000 kro-

nor för äkta makar, under det att full effekt av motsvarande avdrag vid den kommunala beskattningen nås vid en inkomst som är flera gånger lägre. Det har därför syntts reservanterna angeläget att bereda de lägre inkomsttagarna en effektiv förbättring av avdraget för ömmande omständigheter, när förutsättningarna för tillämpningen av detta avdrag äro till förmån.

Vad härefter beträffar den föreslagna presumptionen till förmån för folkpensionärerna erkänna reservanterna oförbehållsamt, att folkpensionärerna ofta befinna sig i ett sådant läge, att de böra komma i åtnjutande av ett särskilt avdrag utöver ortsavdraget. Men det förefaller reservanterna principiellt oegentligt, att en folkpensionär, som har den och den inkomsten, skall utan vidare prövning komma i åtnjutande av detta avdrag till dess maximibelopp, under det att en annan inkomsttagare, som har samma inkomst och som kanske därtill har en betydande försörjningsbörda — han har kanske flera barn att försörja — inte kan komma i åtnjutande av detta avdrag för ömmande omständigheter ens till någon del. Det förefaller reservanterna, att man inte kan gå fram på en sådan väg. När man skall reglera beskattningen för medborgarna, får man lov att se till, att samma beskattningsgrunder tillämpas för alla skattskyldiga, vare sig dessa äro folkpensionärer eller inte.

Med sådan utgångspunkt ha reservanterna kommit till den slutsatsen att man bör höja maximiavdraget för ömmande omständigheter till 2 000 kronor men överlämna åt beskattningsnämnderna att på samma sätt som nu pröva, om och i vad mån olika skattskyldiga skola komma i åtnjutande därav. Därmed åstadkommer man den likställighet olika skattskyldiga emellan, som man måste eftersträva och varpå det gällande skattesystemet bygger. En annan ordning infattar, från reservanternas utgångspunkt sett, ett sönderbrytande av enhetligheten i skattesystemet.

Nu sägs det, att de föreslagna bestämmelserna få betraktas som ett provisorium. Alla äro ense om att den likstäl-

Ang. beskattningen av folkpensioner m. m.

lighet, som jag här talat om, kan vinnas genom en reglering uppåt av ortsavdragen. Och då menar man, att de nu föreslagna bestämmelserna skola införas som ett provisorium i avvaktan på en sådan reglering. Om man emellertid tänker sig något in i saken, finner man, att på grund av det kommunala skatteunderlagets beskaffenhet det inte kan tänkas, att en höjning av ortsavdragen kan bli så stor, att folkpensionärerna skulle få behålla den privilegierade ställning i beskattningshänseende, som enligt de föreslagna bestämmelserna tillämnas dem. Härför skulle det nämligen erfordras en så stor höjning av ortsavdragen, att dessa redan i ortsgrupp I skulle uppgå till 2 510 kronor för ensamstående och 2 750 kronor för äkta makar utan barn, och det är ju alldeles uppenbart, att ingen, hur optimistisk han än är, kan räkna med ett fastställande av sådana ortsavdrag. Sådana tankegångar som att de föreslagna bestämmelserna skola utgöra allenast ett provisorium, är följaktligen ingenting annat än ett försök att blanda bort korten.

I det sammanhanget har man anledning fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som socialstyrelsen har påpekat i sitt remissyttrande. Socialstyrelsen har där anfört, att i många av landets kommuner genomsnittet av antalet skatte-kronor per invånare i hela kommunen håller sig på samma nivå som eller på en lägre nivå än den som motsvaras av det antal skatte-kronor, som en skattskyldig utan annan inkomst än folkpension påföres. Det är en synpunkt som, såvitt jag förstår, inte kan bortresoneras, och följaktligen kan en reglering uppåt av ortsavdragen — vilken i och för sig är att varmt rekommendera — inte försätta folkpensionärerna i det läge, vari det är meningen att de skola komma genom de här föreslagna bestämmelserna.

Jag vill understryka, att reservanterna inte ha någon negativ inställning till folkpensionärerna och deras berättigade anspråk i förevarande hänseende. Vi mena blott, att man inte får tänka sig att skattesystemet skall byggas upp endast med hänsyn till folkpensionärerna. Det

får lov att byggas upp på ett sådant sätt, att andra skattskyldiga inte behandlas sämre än dessa.

I sammanhanget har man också kommit in på en del andra spörsmål. Sålunda har man berört frågan, huruvida sociala förmåner skola beskattas eller inte. Diskussionen härom skulle man emellertid kunnat skjuta åt sidan, då riksdagen så sent som år 1946 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit om utredning just angående de sociala förmånernas ställning i beskattningshänseende. Rent principiellt förefaller det dock som om man inte skulle kunna resonera på det sätt, som skett i propositionen, att de sociala förmånerna inte äro avvägda så, att de skola täcka någon skatt. I stället måste man väl kunna säga, att en social förmån på exempelvis 2 400 kronor är avsedd att medföra samma standard för dess mottagare — en folkpensionär — som motsvarande arbetsinkomst för en annan skattskyldig. Räknar man med att den senare representerar någon skatteförmåga — vilket man enligt min mening kan diskutera — måste man tillämpa samma resonemang beträffande folkpensionären.

Det är att beklaga, att denna fråga inte har behandlats på ett annat sätt än som här skett. När det gäller ortsavdragen har Kungl. Maj:t ett av kommunalskatteberedningen avgivet förslag liggande ända sedan år 1942, och det förefaller därför, som om Kungl. Maj:t skulle ha haft anledning att ge sig i kast med det spörsmålet redan för länge sedan. Vidare har den utredning, som riksdagen begärde år 1946, förmodligen inte heller kommit någon vart alls. Det hade dock varit lämpligt att riksdagen kunnat ägna det spörsmålet någon uppmärksamhet i detta sammanhang.

Nu säger man måhända, att de här antydda spörsmålen höra samman med kommunalskattefrågan och få tas upp till behandling i samband med denna, och, så länge kommunindelningen har befunnit sig i ett så ovisst läge som tidigare varit fallet, har man inte velat brottas med det stora problemkomplex, som döljer sig under begreppet kommunalskattefrågan. Vad kommunindelningen beträffar torde

Ang. beskattningen av folkpensioner m. m.

man emellertid för länge sedan ha varit på det klara med hur den kommer att se ut i stort, även om den inte har varit klar i detalj. Jag skulle därför vilja hemställa till finansministern, att han snarast möjligt på allvar ger sig i kast med kommunalskattefrågans lösning. Det är en fråga av utomordentlig vikt i skilda hänseenden och som därför tränger till lösning.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr ANDERSSON, ELON: Herr talman! Jag skall inte gå in på det mycket intressanta spørsmål, som herr Velander sist berörde, nämligen frågan om de sociala förmånernas ställning i skattehänseende. Det rör sig om ett stort principiellt spørsmål, som dessutom har mycket vidsträckta praktiska konsekvenser, och jag tror inte att det är möjligt att i det mycket begränsade sammanhang, som det här är fråga om, med fördel uppta det spørsmålet till någon debatt. Jag konstaterar bara i likhet med reservanterna, att den frågan kommer att bli föremål för en utredning, därest regeringen villfar de önskemål som tidigare ha uttalats från riksdagens sida, och för min del motser jag med mycket stort intresse både de principiella riktlinjer och den praktiska utformning, som skola komma till synes i det förslag, som en utredning kan föranleda.

Om jag härefter ägnar några ord åt det begränsade spørsmål, som herr Velander i övrigt uppehöll sig vid, vill jag, herr talman, utan något som helst omsvep medge, att åtskilliga av de argument, som den ärade reservanten har anförts, äro av den arten, att de inte kunna bestridas. Det är alldeles uppenbart, att det här är fråga om en åtgärd, som, om man ser den ur mycket sträng logisk synpunkt, kan anses innebära ett naggande på den princip, som ligger till grund för vår skattelagstiftning, nämligen allas rätt att få sin beskattning avpassad efter sin skattekraft. Det är ock-

så sannolikt på det sättet, att det provisorium, som riksdagen går att besluta, i viss utsträckning kommer att binda statsmakternas händer, när det gäller utformandet av en mera definitiv anordning, och det är också, vilket både propositionen och utskottsbetänkandet med all möjlig styrka framhålla, så att det enda riktiga vore att lösa detta spørsmål i samband med de kommunala ortavdragens höjande.

När saken nu i alla händelser har tagits upp och utskottets majoritet för sin del har ansett sig kunna ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag, har det varit med starkt betonande av att det här gäller ett provisorium, som således icke på något sätt innebär en definitiv lösning av det föreliggande spørsmålet, men att det av vissa omständigheter har ansetts vara så angeläget att åstadkomma detta provisorium, att man inte har velat avvakta den mera långsiktiga men också mera långsamt verkande åtgärd, som en höjning av de kommunala ortsavdragen skulle innebära. Det är ett angeläget provisorium, och därför har det varit önskvärt att så snart som möjligt underställa frågan riksdagens prövning.

Det är emellertid en synpunkt, herr talman, som jag skulle vilja framhålla. Jag vill inte påstå, att den är av avgörande betydelse, men den försvagar, tycker jag, i någon mån det resonemang, som reservanterna föra. Reservanternas huvudsakliga anmärkning är, att den föreslagna lösningen innebär olika behandling av olika slags inkomsttagare. En folkpensionär, som uteslutande har folkpensionen som sin inkomst, skall enligt de nya bestämmelserna fritagas från skatt, dvs. erhålla ett så stort avdrag på grund av ömmande omständigheter, att han skall bli skattefri. Däremot nödgas en person, som med sina händers arbete förtjänar ett lika stort belopp, betala skatt. Det är emellertid på det sättet, att detta avdrag på grund av ömmande omständigheter inte grundar sig på det förhållandet, att vederbörande har så och så låg inkomst, utan det grundas huvudsakligen därpå, att hans skatteförmåga är så avsevärt nedsatt på grund

Ang. beskattningen av folkpensioner m. m.

av ålderdom, långvarig sjukdom eller andra därmed jämförliga omständigheter, att han av *den anledningen* skulle kunna anses vara berättigad till ett avdrag. Folkpensionären befinner sig faktiskt i ett sämre läge än den, som har inkomst av eget arbete, och det kan inte bestridas, att han på grund av sin ålderdom kan åberopa en särskild rätt till skattenedsättning. Han kan möjligtvis ha folkpension utan att vara gammal, men i så fall beror denna hans rätt till skattenedsättning på hans ohälsa; han lider av en sådan sjukdom, att han fått pension i förtid. Folkpensionären befinner sig dessutom i varje fall i den situationen, att han inte har någon utsikt att kunna förbättra sin ställning; han är låst vid sin inkomst. I den mån han vid sidan av sin folkpension kan förskaffa sig annan inkomst, kommer ju hans avdrag på grund av ömmande omständigheter att jämkas med hänsyn därtill.

Jag tror således att man kan säga, att det föreligger en viss skillnad mellan å ena sidan folkpensionären med utslutande folkpension som inkomst och å andra sidan en medborgare som har arbetsinkomst, vilken för tillfället kan vara låg men som han har möjlighet att förbättra.

Ser man för övrigt till de praktiska förhållandena, skulle jag tänka mig, att det inte är så särdeles många inom ortsgrupp I med en arbetsinkomst av endast 1 000 kronor per år, som komma att bli föremål för skattläggning. Jag tror att man i det hänseendet något överdriver de möjligheter, som propositionen öppnar till orättvis behandling av olika medborgargrupper.

Jag återkommer, herr talman, till vad jag tidigare har påpekat. Jag tror att det är anledning att betrakta frågan huvudsakligast ur den synpunkt, som ligger i ordet *ömmande* i uttrycket »ömmande omständigheter». Det kan inte vara något särskilt starkt fiskaliskt intresse att förhindra åtgärder, som befria folkpensionärerna från beskattning, men det är å andra sidan av intresse att skattefriheten inte utsträcker till alltför stora

områden. Det är således fråga om en omständighet, som jag tror att man ur olika synpunkter kan betrakta som ömmande.

Spörsmålet kan utan tvivel lösas bättre än Kungl. Maj:t har föreslagit. Om den saken föreställer jag mig, att Kungl. Maj:t själv har en liknande uppfattning, men eftersom en sådan definitiv lösning måste föregås av besvärliga och långvariga utredningar och undersökningar, har det varit nödvändigt att i nuvarande läge åstadkomma ett provisorium. Såsom en provisorisk åtgärd får således den nu föreslagna åtgärden betraktas, och det är med betoning av detta och utan att på något som helst sätt vilja undandölja de principiella betänkligheterna och de invändningar, som kunna göras mot förslaget, som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr VELANDER (kort genmäle): Herr talman! Jag noterar med tacksamhet det anförande, som hölls av utskottets vice ordförande och som innefattade ett erkännande av att han för sin del nödgades instämma i det mesta av vad reservanterna ha anfört. Han understök mycket starkt, att det var fråga om ett provisorium i avvaktan på den reglering av ortsavdragen, som skyndsammast möjligt borde äga rum. Jag vill därtill endast säga, att det med hänsyn till skatteunderlaget ute i kommunerna är utslutet, att man vid den regleringen kommer fram till att detta provisorium kan bli bestående.

Herr Elon Andersson gjorde gällande, att reservanternas argument på en punkt i någon mån försvagades genom att ifrågasvarande stadgande innebure, att det skall vara fråga om nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom, olycksfall etc. Nej, det är inte fråga om det, utan här gäller det att införa en prestation, varigenom en folkpensionär alldeles oavsett hans arbetsförmåga eller fysiska och psykiska hälsa skall tillförsäkras maximiavdraget, och det är det som är betänkligt, då man inte kan

Ang. beskattningen av folkpensioner m. m.

gå till väga på samma sätt, när det gäller andra skattskyldiga i samma inkomstlägen.

Herr BJÖRNSSON: Herr talman! Vi ha inom bevillningsutskottet en riklig erfarenhet av de svårigheter, som man råkar i, om man använder skattelagstiftningen för att bevilja ekonomiska lättnader. Vi ha för att ta ett exempel från senare tid riksgäldskontorets metod — naturligtvis med riksdagens medgivande — att locka till inköp av vissa obligationer genom att medge skattefrihet för avkastningen. Det har riksdagen nödgats ta tillbaka. Vi ha konstaterat, att metoden att lätta underhållsördan för barnfamiljer genom skatteavdrag var ytterst irrationell, och meningen med barnbidragen var ju, att dessa barnfamiljer skulle få samma ekonomiska standard som övriga familjer i ungefär samma inkomstläge. Det förefaller därför vara mycket tveksamt, om man nu skall tillämpa samma metod på ett nytt område.

Då efter min uppfattning reservanternas förslag i allt väsentligt tillgodoser det syfte, som man har velat vinna med propositionen, utan att vår skattelagstiftning har komplicerats, kommer jag, herr talman, att ehuru jag inte haft tillfälle att i bevillningsutskottet plädera för den meningen rösta för reservanternas förslag. Jag skulle inte haft någonting emot att förslaget kompletterats med en bestämmelse, att om en persons inkomst endast uppgår till ett belopp motsvarande folkpensionen — alltså 1 000 kronor för ensamstående person och 1 500 kronor för äkta makar — frågan om deras eventuella behov av skattelättnad alltid skall prövas. Om reservanternas förslag mot vad man kan vänta vinner bifall, komma i varje fall taxeringsmyndigheterna att tolka bestämmelsen på det sättet.

Herr statsrådet WIGFORSS: Herr talman! Jag uppkallades av herr Björnssons anförande, ty alla de betänkligheter, som framförts av reservanternas, ha, som herr Elon Andersson också förmo-

dade, varit fullt klara för regeringen. Men man kan inte bortse från det rent psykologiska läge, som det här gäller att ta hänsyn till, inte minst uppfattningen bland den stora mängden av folkpensionärer. Vi ha gjort avdragen vid den statliga beskattningen så pass höga, att folkpensionärer, som för sin försörjning äro beroende av pensionen, skola slippa betala skatt till staten, och det har nog varit en allmän uppfattning, att man måste försöka göra något liknande beträffande den kommunala beskattningen.

Den väg, som här har valts, har varit den enda återstående, sedan vi avvisat åtminstone fem andra, mera komplicerade vägar. Den föreslagna lösningen kan naturligtvis utsättas för kritik på sätt här har skett, men såsom en bindande förklaring från riksdagens sida, att man anser att folkpensionärer, som endast ha folkpensionen att lita till, rimligtvis bör vara befriade från skatt, tror jag verkligen att utskottets förslag kan väl motiveras. Jag tror, att om riksdagen följer reservanternas, skulle det bland folkpensionärerna uppfattas såsom ett försök att på formella grunder komma undan skyldigheten att åstadkomma en reell rättvisa.

Herr VELANDER: Herr talman! Herr statsrådet delade ju de betänkligheter, som framförts av reservanternas, och han hade egentligen inte någonting annat att ställa emot dessa betänkligheter än det »psykologiska läget», som talade för en reglering av folkpensionärernas ställning på det sätt som här har föreslagits.

Jag skulle vilja fråga herr statsrådet: Om vi ha en norrländsk småbrukare, en norrländsk skogs- och flottningsarbetare eller en fattig arrendator, som har fyra, fem barn att försörja men som har samma låga inkomst som en folkpensionär, tala inte de psykologiska omständigheterna för att även denne skattskyldige skall försättas i samma läge som folkpensionärerna? Här gäller det ju inte för eller emot folkpensionärerna, utan

Ang. beskattningen av folkpensioner m. m.

reservanterna mena, att frågan, om och i vad mån folkpensionärerna skola komma i åtnjutande av det särskilda avdraget för ömmande omständigheter, skall prövas av beskattningsnämnderna, som känna till omständigheterna i det särskilda fallet, och att även andra skattskyldiga än folkpensionärer skola i enahanda ordning komma i åtnjutande av samma avdrag. Jag förstår inte, att det av statsrådet åberopade »psykologiska läget» skulle tala enbart till förmån för folkpensionärerna och att alla andra skattskyldiga alltså skola ställas i bakgrunden.

Herr SJÖDAHL: Herr talman! Med anledning av herr Velanders resonemang vill jag bara erinra om att, efter vad jag vill minnas, på bevillningsutskottets förslag riksdagen vid olika tillfällen har uttryckt den meningen, att avdragen på grund av särskilt ömmande skäl skulle tillämpas i större utsträckning än som förut har skett. Man har haft den uppfattningen, att det i mycket har blivit en bestämmelse på papperet, som inte har tillämpats i det levande livet, trots att det mycket ofta skulle varit skäl för vederbörande taxeringsmyndighet att göra det. Jag tror att det med hänsyn därtill kan vara rätt lyckligt, att man nu ger anvisning om att bestämmelsen skall tillämpas på en viss grupp medborgare, även om det är en provisorisk bestämmelse. Därigenom kunna taxeringsmyndigheterna föranledas att i större utsträckning än för närvarande tillämpa bestämmelsen även när det gäller andra personer, som befinna sig i samma svaga ekonomiska läge som folkpensionärerna.

Med anledning av det exempel, som herr Velander anförde — skogsarbetaren med en fyra, fem barn — skulle jag, herr talman, vilja säga att jag förmodar, att det var minderåriga barn, och då vill jag erinra om att den familjen vid sidan om försörjarens vanliga inkomst har barnbidrag till en summa av 1 300 kronor, som inte på något sätt beskattas.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr VELANDER: Herr talman! Herr Sjödahl talade om för oss, att bevillningsutskottet i olika sammanhang skulle ha rekommenderat en effektiviserad tillämpning av avdraget för ömmande omständigheter. Jag fick inte riktigt klart för mig, vilka sammanhang herr Sjödahl åsyftade. Jag vill emellertid även erinra om att bevillningsutskottet de senaste åren vid flera tillfällen i sina betänkanden till riksdagen gjort mycket bestämda uttalanden emot beviljandet av skatteprivilegier, och i detta fall är det fråga om just skatteprivilegier. Det är nämligen inte fråga om inkomstens storlek, ty den är inte enligt propositionen avgörande för om man skall komma i åtnjutande av avdraget, utan avgörande är den form, i vilken inkomsten tillföres den skattskyldige.

Vidare sade herr Sjödahl, att i mitt exempel hade man att räkna med att familjen erhöle barnbidrag. Det är alldeles riktigt, men de utgöra 260 kronor per barn, och om man skall betrakta barnbidraget som någon skäligen norm, tycker jag att man med den utgångspunkten inte kan motivera den presumtion eller schablon, som man här uppställer till förmån för en viss kategori skattskyldiga, folkpensionärerna.

Till förebyggande av missförstånd vill jag dock upprepa, att det här inte är fråga om att gå emot folkpensionärerna, utan det gäller att åstadkomma en ordning, som gäller alla med enahanda skatteförmåga, och en tillfredsställande reglering för framtiden. Såvitt jag kunnat finna, har jag fullt tydligt visat, att en lösning i enlighet med det nu föreslagna s. k. provisoriet inte kan bli bestående, eftersom det skulle leda till att vid den kommunala beskattningen ortsavdraget redan i dyrortsgrupp I måste sättas till för ensamstående 2 510 kronor och för makar 2 750 kronor. Inte ens herr Sjödahl torde kunna tänka sig att en gång kunna vara med om det.

Herr ANDERSON, AXEL IVAR: Herr talman! Då herr statsrådet Wigforss inte

Ang. beskattningen av folkpensioner m. m.

har svarat på herr Velanders fråga, tillåter jag mig att upprepa densamma. Jag hemställer till herr statsrådet att meddela kammaren, hur herr statsrådet ser på denna i mitt tycke mycket viktiga principfråga, som kan formuleras på följande sätt.

Om två personer ha en till beloppet exakt lika stor inkomst, den ene i form av folkpension och den andre på grund av anställning eller i form av enskild pension, skall inte då resultatet för båda bli detsamma, eller är det enligt statsrådets mening rimligt och riktigt, att den ene beskattas hårdare än den andre, att den, som har folkpension, konsekvent får en gynnsammare ställning än den person, som har inkomst i form av enskild pension eller på grund av tjänst?

Herr statsrådet **WIGFORSS**: Herr talman! Hur egendomligt det än låter, är det min uppfattning, att man kan taxera samma inkomst för olika kategorier olika. De faktorer, som gälla just folkpensionärerna, äro sådana, att jag har ansett det vara möjligt att plocka ut denna grupp och föreslå en anvisning till taxeringsnämnderna att ta hänsyn till att deras inkomst inte bör bedömas på samma sätt som varje annan inkomst. Att detta strider mot en abstrakt princip, enligt vilken varje inkomst skall behandlas lika, vet var och en, men jag förmodar att de, som i utskottet kommit till det resultatet, att man trots betänkligheter kan bifalla propositionen, också ha ansett, att en sådan skillnad kan göras.

Jag vill i det sammanhanget påpeka, att det argument, som herr Björnsson anförde, då han talade om barnbidragen, pekar i en riktning rakt motsatt den han nämnde. I det fallet ha vi just sagt, att det är en inkomst, som är av alldeles speciellt slag. Bidragen ha beviljats av staten för vissa ändamål och skola icke beskattas. Om barnbidragen på något sätt kunna användas såsom ett argument i detta sammanhang, är det väl uppenbarligen till stöd för att även andra sådana bidrag från staten kunna göras skattefria.

Herr **ANDERSSON, ELON**: Herr talman! Till den erinran, som herr Sjö-dahl gjort mot herr Velanders sätt att räkna, skulle jag vilja foga, att om en flottningsarbetare, en skogsarbetare eller en fattig arrendator i ortsgrupp I inte har högre inkomst än folkpensionärerna, d. v. s. 1 600 kronor, och kanske har fyra eller fem barn att försörja, så drar jag starkt i tvivelsmål, att taxeringsnämnden i vederbörande kommun skulle belägga honom med någon skatt.

Vad jag här har försökt göra gällande är, att folkpensionärerna utan annan inkomst kunna anses stå i ett annat läge än andra inkomsttagare, dels på grund av sin ålderdom — herr Velander förbisaåg detta lilla moment — eller eventuellt på grund av sin sjukdom, dels därför att de inte ha någon möjlighet att ett kommande år eller under andra omständigheter förbättra sin ställning. Den ståndpunkten har man redan nu intagit i ett stort antal beskattningsnämnder runt omkring i landet. Man behandlar folkpensionärerna på ett annat sätt, därför att man anser, att folkpensionen är en sådan inkomst som inte bör beskattas. Jag tror inte att man ute bland taxeringsnämnderna så alldeles bestämt håller på den ovillkorliga likställighet av olika slags inkomster inför lagen, som reservanterna huvudsakligast ha anfört som skäl för sin ståndpunkt.

Herr **VELANDER**: Herr talman! Herr statsrådet förkunnade för oss att det var något slags abstrakt princip att alla slag av inkomster skulle behandlas lika. Jag känner inte till någon sådan abstrakt princip, men däremot känner jag till den mycket reella principen att alla skattskyldiga böra behandlas efter enhetliga och likformiga grunder.

Herr statsrådet anförde vidare, att han funnit särskilda omständigheter tala för att tillgodose folkpensionärernas intressen på det sätt, som här har föreslagits, men han nämnde inte någon av dessa omständigheter. Följaktligen har han måhända i det sammanhanget ingenting annat att falla tillbaka på än det

Förordningsförslag om pappersskatt.

»psykologiska läget», som var hans utgångspunkt eller plattform i det förra anförandet.

Utskottets vice ordförande förvånade med att säga, att folkpensionerna utgjorde en social hjälp, som inte skulle beskattas. Detta är en stor nyhet, ty socialvårdskommittén, som framlade förslag om reglering av folkpensionerna i enlighet med vad som nu gäller, har uttryckligen förutsatt, att dessa folkpensioner skulle beskattas. Det finns ett stort avsnitt i socialvårdskommitténs betänkande, som just tar sikte på detta. Och när man har sökt göra klart för sig, hur mycket pengar folkpensionsreformen skulle kosta, har man också räknat med att viss del av folkpensionerna skulle komma att återflyta till statskassan i form av skatt. Men det är fortfarande för mig inte fråga om att komma åt folkpensionerna, utan vad jag vill göra gällande är att folkpensionärerna skola behandlas på precis samma sätt som varje annan skattskyldig med svag skatteförmåga.

Herr Elon Anderssons argumentering i det sammanhanget förefaller mig mycket svag. En person med låga inkomster, som dock lagligen inte kan komma i åtnjutande av avdrag för ömmande omständigheter, borde enligt herr Elon Anderssons mening inte av vederbörande taxeringsnämnd taxeras till utgörande av statlig eller kommunal inkomstskatt. Jag vill för min del se den taxeringsnämnd som, i strid mot lagens uttryckliga föreskrifter, underlåter att verkställa en sådan taxering!

Herr ANDERSSON, ELON: Herr talman! Herr Velander känner mycket väl till taxeringsnämndernas möjlighet redan nu att med återopande av ömmande omständigheter medge extra avdrag.

Herr ANDERSON, AXEL IVAR: Herr talman! Jag bara konstaterar, att herr statsrådets svar var undvikande och i den principiella frågan ganska oklart. Kvar stå alltjämt åtskilliga spörsmål obesvarade, bland annat frågan vad det

finns för rimlig anledning att t. ex. en person, som har sin huvudsakliga eller hela inkomst från *enskild* pension, skall behandlas sämre än en folkpensionär.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Velander m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepät propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Velander begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 47, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Velander m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom upprensning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Förordningsförslag om pappersskatt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om pappersskatt, jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 16 april 1948 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 215, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen

nen fogat förslag till förordning om pappersskatt.

I det av Kungl. Maj:t framlagda förordningsförslaget hade 1 § 2 mom. första stycket följande lydelse:

Skatt skall icke utgå för ofärgat eller färgat tidningspapper som användes för tryckning av allmän nyhetstidning (ur statistiska numren 837 och 857: 2).

Till utskottets behandling hade överlämnats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

1) de likalydande motionerna I: 380 av herr *Gottfrid Karlsson* m. fl. och II: 535 av herr *Lindahl* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte — med beaktande av vad som anförts i vissa yttranden över konsumtionsskatteberedningens förslag — besluta, att jämväl papper, som avsåges för folkrörelsernas och näringsorganisationernas press, skulle undantagas från skattskyldighet;

2) motionen I: 379 av herr *Näsgård*, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 215 med förslag till förordning om pappersskatt måtte besluta sådant förtydligande av uttrycket »allmän nyhetstidning», att icke de mindre tidningarna behöfve riskera att träffas av beskattningen;

3) motionen I: 381 av herr *Lundgren*, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå den föreliggande propositionen; samt

4) motionen II: 536 av herr *Karlsson* i Stuvsta m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 215.

Till behandling i samband med förevarande proposition hade utskottet därjämte upptagit följande under motions-tiden vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen:

a) de likalydande motionerna I: 183 av herr *Gustaf Elofsson* m. fl. och II: 298 av herr *Johnsson* i Skoglösa m. fl.; samt

b) motionen II: 365 av herr *Johnsson* i Stockholm.

Förordningsförslag om pappersskatt.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 215 samt med avslag å motionen I: 381 av herr *Lundgren* och motionen II: 536 av herr *Karlsson* i Stuvsta m. fl., antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om pappersskatt; samt

2) att följande motioner, nämligen de likalydande motionerna I: 183 av herr *Gustaf Elofsson* m. fl. och II: 298 av herr *Johnsson* i Skoglösa m. fl.,

de likalydande motionerna I: 380 av herr *Gottfrid Karlsson* m. fl. och II: 535 av herr *Lindahl* m. fl.,

motionen I: 379 av herr *Näsgård*, och motionen II: 365 av herr *Johnsson* i Stockholm,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anförts och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Näsgård*, *Hammarlund* och *Larsson* i Luttra, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen måtte — — — (= utskottet) — — — förordning om pappersskatt;

2) att riksdagen måtte i anledning av de likalydande motionerna I: 380 av herr *Gottfrid Karlsson* m. fl. och II: 535 av herr *Lindahl* m. fl. samt motionen I: 379 av herr *Näsgård* i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förnyad utredning för att utröna huruvida icke facktidningar och facktidsskrifter, särskilt folkrörelsernas och näringsorganisationernas publikationer, genom restitutionsförfarande eller på annat sätt kunde undantagas från pappersskatt; samt

3) att de likalydande motionerna I: 183 av herr *Gustaf Elofsson* m. fl. och II: 298 av herr *Johnsson* i Skoglösa m. fl. samt motionen II: 365 av herr *Johnsson* i Stockholm mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom

Förordningsförslag om pappersskatt.

vad reservanternas förut anförd och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd;

2) av herrar *Velander*, *Wehtje* och *Olson* i Göteborg, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionen I: 381 av herr *Lundgren*, avslå Kungl. Maj:ts förevärande proposition nr 215.

Herr WETHJE: Herr talman! Förslaget i den nu föreliggande propositionen nr 215 om särskild skatt på papper och papp synes skola vara det sista av de till årets riksdag framförda förslagen till nya eller förhöjda indirekta skatter på olika varor och nöjen. Skatten beräknas ge 48 miljoner kronor per år, och med densamma skulle man nära nog nå det av finansministern i statsverkspropositionen angivna beloppet av 500 miljoner kronor.

När det gäller att taga ställning till den föreslagna pappersskatten blir frågan först den, om ej de 447 miljoner kronorna — d. v. s. det belopp, som de redan beslutade nya indirekta skatterna beräknas ge — skulle kunna anses vara till fyllest. Finansministern framhåller, att det är »mera angeläget än tidigare att eftersträva en överbalansering av budgeten för nästkommande budgetår». Utskottet godtagger denna synpunkt och anser det också önskvärt, att genom en skärpt indirekt beskattning en överbalansering av budgeten med högre belopp än det nyss angivna åstadkommes. Jag skulle härtill vilja anmärka, att det avgörande skälet för de nya eller höjda indirekta skatterna vid förslagets framläggande angivits vara deras penningpolitiska och ej deras statsfinansiella eller budgettekniska verkningar. Att beloppet för överbalanseringen blir just 500 miljoner kronor, torde därför ej vara av avgörande betydelse. Till en början angav man, att staten med de föreslagna skattehöjningarna skulle uppsuga och sterilisera köpkraftsoverskottet för att därmed bekämpa inflationen. Nu talar man endast om önskvärheten av att uppsuga förefintligt köpkraftsoverskott. Och fastän den nya skattens betydelse som sagt i främsta rum-

met skulle vara penningpolitisk, undan- drager sig bevillningsutskottet, såsom man klart säger ifrån, helt att taga ställning härtill.

Förhåller det sig verkligen så att man tror, att man kan nå målet att bekämpa inflationen utan att konsekvent följa samma linje i den ekonomiska politiken och beakta verkningarna av de åtgärder, som man i olika sammanhang vidtar? Här söker man nu uppsuga köpkraft, men samtidigt pumpar staten ut köpkraft genom riksbankens obligationsköp. Också på många andra sätt bidrar man till ökning av köpkraften. Jag skall särskilt nämna beviljandet av subventioner för viss import, en fråga som riksdagen snart nog kommer att behandla. Man måste väl ändå vara på det klara med att dessa olika åtgärder motverka varandra. Tjänar uppsugningen av köpkraft egentligen så mycket till, om man inte samtidigt binder de medel man får in?

Om en så genomgripande åtgärd som skatt på papper skall tillgripas, borde givetvis den bestämda fordringen uppställas, att åtgärden verkligen infogas såsom ett led i hela vår ekonomiska politik och ej blott vidtages för att, som det nu säges, åstadkomma en överbalansering av budgeten.

Den andra frågan det gäller att taga ställning till är, om olägenheterna av den föreslagna skatten kunna bli större än fördelen av den ökade överbalanseringen.

Förslaget innebär att man fortsätter med en beskattning punktvis. Olägenheterna av en sådan beskattning ha tidigare diskuterats, särskilt i samband med höjningen av bensinskatten. Även pappersskatten kommer helt visst att drabba mycket ojämnt och oberäkneligt, många gånger också orättvist. Den snedvridning av såväl produktion som konsumtion, som så många gånger påtalats och vartill kristidens allehanda regleringar bidragit, kommer att ytterligare befrämjas.

De prisstegringar, som måste bli följden av pappersskatten, komma dessutom i sin tur att ge upphov till inflatoriska impulser över ett vidsträckt fält

Förordningsförslag om pappersskatt.

och därmed motverka sitt eget syfte. Pappersskatten kommer att verka kostnadsfördyrande på många betydelsefulla områden av näringslivet, inom såväl produktion som distribution. Vidare kommer den att i stor utsträckning — det har räknats med ända till en tredjedel — träffa oundgängliga varor. Högst betydande kostnadsökningar komma att uppstå t. ex. för jordbruket. Den sammanlagda kostnaden för pappersskördegarn kommer att stiga med 900 000 kronor. Emballage för gödningsämnen kommer att dra en ökad kostnad av 700 000 kronor. Skatten kommer givetvis också att direkt påverka jordbruket genom en fördyring av emballage för dess egna produkter. Vad beträffar byggnadsverksamheten kommer den att belastas med 1,5 miljoner kronor i höjda kostnader för cementsäckar. Också takpappen blir väsentligt dyrare. Vad beträffar livsmedelsindustrien får man räkna med kostnadsökningar vid kvarnarna, och vid sockerbruken kommer kostnadsökningen att uppgå till 1,2 miljoner kronor.

Den av utskottet uttalade uppfattningen att en prisökning med 15 öre per kilogram är av så måttlig storlek att den försiktighet, som måste krävas vid beskattning av mera oundgängliga varor, blivit i tillräcklig grad beaktad, stämmer inte med verkligheten — det tycker jag att de nyss anförda exemplen klart utvisa. Genom att skatten uttages såsom viktsskatt komma vidare de procentuella prisökningarna för papper och papp att variera mellan 15 och 47 procent.

Utskottet har i likhet med departementschefen i princip uttalat sig för att skatten borde få slå igenom i konsumentpriserna. Emellertid kommer detta säkerligen i praktiken att visa sig inte till fullo genomförbart. Kostnadsökningen torde i mycket stor utsträckning få bäras av producenter och detaljhandlare.

Under behandlingen av förslaget har det framhållits, att skatten på papper skulle bidra till önskvärda besparingar i pappersförbrukningen. Emellertid förhåller ju saken sig så, att pappersförbrukningen sedan mer än ett år tillbaka är underkastad en sträng reglering ge-

nom bränslekommissionen. En ytterligare begränsning genom en höjning av papperspriset torde man därför ej kunna räkna med. Nedskärningen är redan nu av sådan storleksordning, att näringslivets tilldelning av emballage ej kan ytterligare reduceras. Tvärtom torde man med framgång kunna göra gällande, att en ur olika synpunkter önskvärd rationalisering av distributionen blir försvårad, om papper för fabrikantförpackningar fördyras eller inte kan erhållas i tillräcklig omfattning.

Förslaget om pappersskatt är anmärkningsvärt även med tanke på den prispolitik, som statsmakterna det senaste året fört på detta område och som innebär, att på den inhemska marknaden priserna avvägs så, att de icke täckt produktionskostnaderna, utan pappersbruken varit hänvisade till en kompensation genom de förmånligare exportpriserna. Detta har pappersindustrien åtagit sig som en uppoffring för att bidra till upprätthållandet av vårt penningvärde. Men att de gällande låga priserna på papper, som på konstlad väg pressats ned, på hemmamarknaden nu tagas till intäkt för en konsumtionsbeskattning, framstår i sanning som en orimlig politik. En sådan åtgärd skulle ju kunna vidtagas mot en rad företag, men man måste då ställa sig frågan: Förtar man inte genom sådana åtgärder helt möjligheten att gå vidare på vägen med en prisavvägning till förmån för prisstabiliteten inom landet?

De allvarligaste farhågorna för följderna av den föreslagna skatten på papper hänföra sig emellertid till de eventuella återverkningarna på vår export. Papp och papper tillhöra vårt lands största och mest inbringande exportartiklar. Exportvärdet uppgick år 1947 till närmare 450 miljoner kronor. Näst efter pappersmassan utgjorde papperet vår största exportvara.

Från den berörda industriens sida har framhållits, att enligt erfarenhet åtgärder av dylik politisk och liknande art, som vidtagas i ett land, sällan bli ensidiga utan ge upphov till liknande åtgärder i utlandet. Den föreslagna pappers-

Förordningsförslag om pappersskatt.

skatten är just en sådan åtgärd som kommer att uppmärksammas på våra exportmarknader och som mycket lätt kan stimulera t. ex. till importavgifter på svenskt papper och svensk papp. Detta kan medföra förödande verkningar för vår framtida export. Finansministern anför häremot helt enkelt, att farhågorna enligt hans mening äro överdrivna. Det är i sanning att taga lätt på saken. Utskottet å sin sida underlåter att tala om sina bekymmer på denna punkt och bortser alldeles från de framförda allvarliga betänkligheterna. Förhåller det sig emellertid inte i det avseendet så, att utskottsmajoriteten är på finansministerns linje? Man skriver bara ingenting härom och hoppas på det sättet uppnå, att inte heller någon annan skall säga eller skriva något. Jag undrar dock, om utskottets ledamöter utanför majoritetspartiet äro så helt med på finansministerns linje.

Förhållandet är vidare det, att den svenska pappersskatten även kommer att träffa pappersimporten från länder, som tillika äro stora köpare av svenskt papper. Enligt min mening kan man därför ej bortse från den allvarliga eventualiteten, att de utländska pappersförbrukarna, som på världsmarknaden möta de svenska exportörerna som konkurrenter, med åberopande av den svenska importavgiften kunna yrka på och genomdriva eventuella tullförhöjningar eller importavgifter för svenskt papper. Bränslekommissionen har också uppmärksammat detta förhållande och funnit anledning uttala att man säkerligen inte, därest accis lägges på importerat papper, borde förringa faran av en reciprok behandling i utlandet av svensk pappersexport.

Den brasklapp, som man möjligen i detta sammanhang kan komma att vilja åberopa, är att skatten på papp och papper endast avses vara tillfällig. Den föreslås utgå endast för ett år räknat från den 1 juli 1948. Men jag skulle vilja ställa den frågan, hur finansministern eller utskottsmajoriteten tänker sig utvecklingen, för att det verkligen skulle bli möjligt att om ett år låta denna skatt

bortfalla. Tror man att vårt ekonomiska läge skall vara så mycket bättre om ett år? Eller har man ändå en känsla av att olägenheterna med pappersskatten bli så påtagliga eller att farhågorna för komplikationer då det gäller vår export äro så välgrundade, att man av dessa anledningar vill gå in för att snarast möjligt slopa skatten igen? I så fall hade det väl ändå varit skäl att tänka sig för mer än en gång, innan man gått med på förslaget om pappersskatt.

Med vad jag nu anfört yrkar jag, herr talman, bifall till den vid bevillningsutskottets betänkande fogade reservationen av herr Velander och mig.

Häri instämde herr *Anderson, Axel Ivar*.

Herr **NÄSGÅRD**: Herr talman! Till sammans med ett par kamrater har jag fogat en reservation till detta betänkande. I denna reservation begäres ny utredning för att utröna, huruvida inte facktidningar och facktidsskrifter genom restitutionsförfarande eller på annat sätt skulle kunna undantagas från pappersskatt.

I huvudfrågan — om pappersskatt skall införas — har utskottet sagt sig vara medvetet om att svårigheter uppkomma för de berörda branscherna. Utskottet har diskuterat, huruvida den erforderliga inkomstökningen för statsverket i syfte att ernå en överbalansering av budgeten borde eftersträvas genom den föreslagna pappersskatten eller om en skärpt indirekt beskattning med större fördel skulle kunna uppnås på annat sätt. Slutsatsen har blivit, att olägenheterna icke komme att bli mindre, om man skulle söka sig fram på andra vägar.

Man har utgått från, att pengarna måste anskaffas och endast frågat sig på vad sätt de skulle trollas fram. Frågeställningen i utskottet har nog helt och hållet haft en retorisk karaktär. Propositionen innehöll förslag om pappersskatt, och ingen inbillade sig i utskottet, att det var möjligt att komma ifrån skatten, vare sig den nu får anses nöd-

Förordningsförslag om pappersskatt.

vändig eller inte. När utskottet räknar upp skodon, socker, elektriska apparater, glödlampor, radiolicenser och industribränsle och säger, att beskattning av dessa i olika sammanhang diskuteras som alternativ, så är väl detta mera en redogörelse för diskussionerna inom konsumtionsskatteberedningen än inom bevillningsutskottet.

När det gällt gränsdragningen mellan skattefritt och icke skattefritt papper har man däremot inte tagit tvänget att överbalansera budgeten som motiv, utan fallit tillbaka på svårigheterna att göra någon annan gränsdragning än den, som föreslagits i propositionen. Undantag har gjorts för dagspressen, men därefter förklaras det att ytterligare undantag inte kunna göras. Konsumtionsskatteberedningens skrivelse av den 18 mars är inte tryckt och därför svåråtkomlig. Jag vet inte, om beredningen anfört några särskilt starka skäl på den här punkten. I propositionen förklaras kategoriskt, att någon annan gränsdragning än den föreslagna inte kan göras, och detta upprepas i utskottsutlåtandet. Man får det intrycket att inte ens något allvarligt försök gjorts till annan gränsdragning.

Först slår man fast, att skatten skall uttagas redan i det handelsled, då den oarbetade varan lämnar tillverkningsstället. Vid denna tidpunkt kan det uppenbarligen icke avgöras, säges det i propositionen, huruvida den levererade varan kommer att användas till tryckning av facktidsskrifter eller exempelvis veckotidningar av förströelsekaraktär. Att dagspressens papper kunnat undantagas, beror därpå, att tidningspapper tillverkas vid endast ett fåtal pappersbruk — det lär dock gälla 70 stycken — och att leveranserna av papper till dagspressen fullgöras av pappersbruken i samarbete med Svenska tidningsutgivareföreningen.

Varför inte också ge facktidningarna och facktidsskrifterna en möjlighet att få sina leveranser genom en organisation?

Så har det under remissen pekats på möjligheten att lämna restitution för papper, som använts för tryckning av

facktidsskrifter. Inför denna möjlighet slår emellertid finansministern ifrån sig med båda händer — man kan läsa motiveringen på s. 53 i propositionen — och förklarar med största bestämdhet, att en riktig gränsdragning mellan å ena sidan tidskrifter, vilka kunna betecknas såsom rena facktidsskrifter, och å andra sidan facktidsskrifter med blandat innehåll och andra närstående tidskrifter icke är praktiskt genomförbar. Det skulle erfordras en omfattande administrativ apparat för genomförandet av en sådan restitutionsrätt, säger finansministern, och någon rättvis gränsdragning mellan skattepliktigt och skattefritt papper skulle likväl aldrig kunna ernås.

Föreningen Svensk fackpress, som säger sig ha i det närmaste 20-årig erfarenhet på området, uppger däremot att det aldrig vållat föreningen några som helst svårigheter att avgöra, om en in-trädessökande tidskrift fyller de föreskrivna villkoren för medlemskap eller icke. Föreningen står öppen endast för facktidsskrifter med »hög redaktionell standard, som behandlar näringslivets tekniska och ekonomiska frågor, huvudsakligen genom originalartiklar». Det förefaller inte, som om det skulle vara någon större risk att blanda ihop de till denna förening anslutna facktidsskrifterna med tidskrifter av förströelsekaraktär, och föreningen skulle säkerligen gärna stå till tjänst med upplysningar, om någon obehörig försökte sig på att dra fördel av restitutionsmöjligheten. På områden, som nu sakna liknande organisationer, skulle det utan tvivel vara lätt att få sådana till stånd, om statsverket behövde hjälp för att kontrollera skattebefrielsen.

I det stora flertalet fall vållar det naturligtvis inte någon som helst svårighet att skilja mellan en facktidsskrift och en förströelsetidskrift; jag skulle tro att det i $\frac{9}{10}$ av fallen inte skulle fordras någon administrativ apparat alls för att skilja den ena från den andra, och i de övriga fallen torde behövligen hjälp kunna erhållas kostnadsfritt från organisationerna.

Utskottet har på s. 27 i betänkandet

Förordningsförslag om pappersskatt.

helt anslutit sig till departementschefens uppfattning i fråga om gränsdragningen. Utskottet anför inte några särskilda argument, utan säger att en restitutionsrätt skulle försvåra kontrollen. Därefter kommer ett resonemang, som jag särskilt skulle vilja fästa uppmärksamheten på: »I förevarande fråga har utskottet — liksom departementschefen — ansett det vara av väsentlig betydelse, att skattesatsen icke föreslås till högre belopp än 15 öre per kilogram. Den nya pålaga som genom en pappersbeskattning kommer att åvila facktidningar och facktidsskrifter torde på grund härav icke bli va alltför betungande.» Jag skulle tro, herr talman, att dessa 15 öre till de 28 öre, som vanligt tidningspapper nu lär kosta, och till de 30 öre, som det billigaste glättade papperet enligt uppgift kostar, i många fall kunna bli en mycket besvärlig pålaga.

Statsrådet har själv i propositionen sagt, att om restitutionsrätt skulle införas när det gäller papper till facktidsskrifter, så borde samma rätt gälla i fråga om papper, som användes till tryckning av politiska, religiösa och andra ideella tidskrifter. Däri är jag fullt ense med departementschefen, och jag skulle vilja tillägga ytterligare en grupp av tidskrifter, nämligen de vetenskapliga, eftersom jag tror mig veta att de ur ekonomisk synpunkt ofta ha det ganska besvärligt. På det sättet skulle kanske rätt många tidskrifter befrias från skatten, men det är väl ändå inte fastslaget att pappersskatten skall ge precis 48 miljoner kronor.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på fortsättningen av utskottets resonemang, där det heter: »Enligt utskottets uppfattning skulle det ingalunda varit oskäligt om en vida högre skattesats kunnat fastställas för exempelvis förströelsetidskrifter. Då emellertid de praktiska svårigheterna i fråga om gränsdragningen mellan skattepliktigt och skattefritt papper i själva verket icke kunna lösas på ett tillfredsställande sätt, finner utskottet den i propositionen föreslagna lösningen med en relativt måttlig skattesats över hela linjen —

dock med förut omnämnt undantag — innebära en lämplig avvägning mellan olika uppfattningar och intressen.»

Ehuru alla tyckas vara överens om att det inte skulle skada med en ganska hög skattesats för den s. k. kolorerade veckopressen, som lär ha mycket god ekonomi, anser man dock, att man inte på grund av svårigheten att skilja den från andra tidskrifter kan beskatta den högre än dessa tidskrifter som ha sådan ekonomi, att det för många av dem blir svårt att betala den extra pålaga som en pappersskatt skulle utgöra. Vi ha i vår reservation begärt, att vid den nya omprövningen även skulle tagas under övervägande, om inte en vida högre skattesats än den nu föreslagna skulle kunna fastställas för dessa förströelsetidskrifter. Den minskning i skatteintäkterna, som facktidningarnas och facktidsskrifternas undantagande skulle innebära, kunde kanske uppvägas på detta sätt. Jag vill vädja till statsrådet och chefen för finansdepartementet att ta upp denna fråga till övervägande.

Beträffande folkrörelsernas och näringsorganisationernas publikationer, som ju särskilt avses med reservationen, blir det väl — i den mån dessa publikationer tillställas medlemmarna kostnadsfritt — ingen sterilisering av köpkraft. Jag tror inte att dessa organisationer med de pengar, som de eljest skulle få ge ut i skatt, skulle efterfråga varor ute i marknaden, möjligen tjänster, men jag tror inte i sådan omfattning, att det på något mätbart sätt skulle påverka arbetsmarknaden på något område. De folkrörelser och organisationer, som ha publikationer med betalande prenumeranter, kunna få mycket svårt att taga igen denna skatt på prenumerationsavgiften. Ett av resultaten blir väl, antar jag, att nöjestidskrifterna, som ha råd att betala skatten, komma att breda ut sig på de andras bekostnad.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den av mig jämte herr Hammarlund och herr Larsson i Luttra vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Förordningsförslag om pappersskatt.

Herr ÖHMAN: Herr talman! Inom konsumtionsskatteberedningen har det inte varit möjligt för mig att biträda det föreliggande förslaget om skatt på papper, vilket ju också framgår av det särskilda yttrande, som är bifogat propositionen. Jag skall be att med några ord få beröra de synpunkter, som legat till grund för det ställningstagande jag intagit i denna fråga.

Jag vill först och främst hänvisa till att det i de direktiv, som lågo till grund för konsumtionsskatteberedningens arbete, mycket uttryckligt framhölls, att de konsumtionsskatter, som skulle införas, inte fingo läggas på s. k. oundärliga varor, och det framhölls alldeles särskilt, att en beskattning av livsmedel eller med livsmedel jämförbara varor inte kunde förordas från regeringens sida. Denna enligt min mening riktiga ståndpunkt övergavs ju ganska snart av beredningen, och redan genom riksdagens beslut om en skärpt skatt på bensin och drivmedel för motorfordon infördes en beskattning, som i stor utsträckning drabbar livsmedel och andra varor, som måste betraktas såsom oundärliga för den enskilde medborgarens livsuppehälle, och det nu föreliggande förslaget om införande av en pappersskatt markerar ju, för att använda utskottets formulering, en ytterligare glidning över till en skärpt beskattning av livsmedel och andra oundärliga varor. Jag måste säga, att utskottets motivering för ett frångående av den princip, som skulle vara utgångspunkt i denna fråga, på mig i varje fall verkar minst sagt en smula kostlig. Utskottet hänvisar till att den skärpta bensinskatten redan var ett avsteg från den ursprungliga ståndpunkten, att dylik beskattning inte skulle läggas på livsmedel och andra liknande varor, och detta första avsteg får nu utgöra motiveringen för nästa avsteg från denna ståndpunkt. Med en sådan argumentering kan man ju motivera en konsumtionsbeskattning på praktiskt taget vilka varor som helst, ty om det ena avsteg från den från början utstakade vägen får motivera nästa avsteg, vet man ju egentligen aldrig var man till sist hamnar.

Man anför dessutom från utskottets sida, att en beskattning, som drabbar livsmedel, kan vara försvarbar, om skatten bara inte blir för stor. Bakom detta uttalande måste väl ligga den meningen, att det är rätt billigt att leva här i landet och att den föreslagna pappersskatten är mycket rimlig. Jag kan emellertid inte dela denna uppfattning. Jag menar att en skatt på 15 öre per kilogram papper inte kan anses vara försiktigt tilltagen. De beräkningar, som utförts av vissa remissmyndigheter och som också voro, delvis i varje fall, föremål för överläggningar i beredningen, visa ju att skatten i inte obetydlig grad kommer att påverka pris-sättningen på jordbrukets produkter, byggnadskostnaderna och inte minst livsmedelspriserna. Såsom propositionen redovisar, åtgår här i landet en tredjedel av hela pappersförbrukningen till livsmedelsemballage eller sådant emballage, som direkt eller indirekt påverkar livsmedelspriserna. Man beräknar, att enbart prisstegringarna på sådana varor, som mjöl, socker och kaffe komma att uppgå till flera miljoner kronor per år och att pappersskatten kommer att höja livsmedelspriserna med i runt tal 20 miljoner kronor om året. Denna beräkning torde också vara riktig, i synnerhet som ju såväl utskottet som departementschefen i sina yttranden mycket klart ha uttalat, att meningen med den höjda skatten är att den skall få slå igenom i konsumentpriserna.

Om emellertid höjningen av livsmedelspriserna inskränkte sig till dessa 20 miljoner kronor, skulle den kanske inte verka så skrämmande. Den måste emellertid ses i sammanhang med övriga prisstegringar på livsmedel och andra oundärliga varor, som kommit och komma slag i slag. Just nu ligger ju på riksdagens bord ett förslag om stöd åt jordbruket, i vilket förutsättes att konsumenterna genom prishöjning på jordbrukets produkter skola bidra med 42½ miljoner kronor. Om man därtill lägger pappersskatten, innebär det ju att vi enbart på dessa två poster äro uppe i över 62 miljoner kronor i prishöjningar, som direkt eller indirekt komma att drabba

Förordningsförslag om pappersskatt.

livsmedel, och denna politik genomför man i en sådan situation, när av regeringen och även av ledningen för landsorganisationen signaleras en ännu starkare »återhållsamhet» i lönepolitiken, en återhållsamhet som ju statstjänarna senast fått erfara vad den betyder.

Man framställer dessa åtgärder från regeringens sida såsom nödvändiga åtgärder av statsmakterna i kampen mot inflationen, men jag undrar, om inte resultatet av denna ekonomiska politik i verkligheten blir det rakt motsatta mot vad man eftersträvar, ty med dessa prisstegrande åtgärder är det inflationsutvecklingen som främjas och de små inkomsttagarna som få sitta emellan. Jag kan i det stycket hänvisa till vad statskontoret härvidlag yttrat. Statskontoret påpekar, att den av konsumtionsskatteberedningen anvisade vägen icke medför indragning av överflödigt köpkraft, utan att resultatet av den föreslagna skatten i stället synes bli en inflationsfrämjande prisökning, som ytterst kommer att drabba den minst penningstarka delen av befolkningen. Jag tror att statskontoret härvidlag har haft en alldeles riktig uppfattning, som det väl inte blir så lätt för någon att kunna bestrida, ty de befolkningsgrupper, som få bära lejonparten av den föreslagna skatten och tidigare genomförda skatter, ha ju inte större inkomster än vad som oundgängligen går åt för livets nödtröft. Dessa befolkningsgrupper ha i verkligheten inget köpkraftsoverskott, som statsmakterna ha anledning att sterilisera. Däremot finns det som bekant köpkraftsoverskott hos andra befolkningsgrupper. Jag syftar på dem som operera på kapitalmarknaden men som inte i någon nämnvärd grad drabbas av den köpkraftssterilisering, som regeringen vill åstadkomma genom en skärpning av konsumtionsbeskattningen. En sådan ekonomisk politik kan enligt min mening inte motverka, men väl främja inflationens utveckling, och därför har jag icke i konsumtionsskatteberedningen kunnat ansluta mig till föreliggande förslag.

Jag vill också till sist beträffande pappersskatten anföra ett par andra syn-

punkter, som jag anser vara av stor betydelse. Från skilda håll, inte minst från svenska typografförbundets sida, har framhållits det betänkliga i att lägga skatt på papper till facklitteratur, till vetenskapliga tidskrifter och facktidningar, till läroböcker för undervisning och böcker för folkbildning, och man menar från det hållet — och det vill jag instämma i — att en sådan åtgärd innebär ett uppenbart hämmande av den kulturella utvecklingen, vilken statsmakterna borde stödja och inte stjälpa. Jag vill till dessa riktiga synpunkter bara lägga, att skattens konstruktion är sådan, att de prisbilliga böckerna, som äro avsedda för spridning i stor upplaga och som man exempelvis genom sådana förlag som Folket i bild och andra har igångsatt stor spridning av, komma att drabbas särskilt hårt, medan de dyrbarare böckerna, som äro avsedda för en mindre läsekrets, på grund av skattens konstruktion slippa relativt billigt undan.

Det är, herr talman, dessa synpunkter som ha legat till grund för mitt ställningstagande, och jag ber att i konsekvens med mitt särskilda yttrande till konsumtionsskatteberedningens betänkande få yrka bifall till motionen nr 536 i andra kammaren, i vilken hemställles om avslag på föreliggande proposition.

Herr SJÖDAHL: Herr talman! Detta är ju det sista ledet i det försök som från regeringens sida har gjorts att genom indirekta skatter överbalansera budgeten. Varje överbalansering av budgeten är, det tycks man ju vara tämligen allmänt ense om, i nuvarande situation nödvändig och nyttig, och de national-ekonomiska observatörerna tyckas väl snarare vara av den uppfattningen, att budgeten borde överbalanseras genom indirekta skatter i mycket större utsträckning än vad riksdagen hittills har fått sig i förslag förelagt. Under sådana omständigheter äro de 500 miljonerna ingalunda något heligt tal för vare sig bevillningsutskottet eller säkerligen någon annan, utan varje strävan att överbalan-

Förordningsförslag om pappersskatt.

sera budgeten måste i nuvarande situation vara värd all uppmuntran. Det är utifrån dessa synpunkter som bevillningsutskottet, med undantag endast av högerns representanter, ansett sig böra rekommendera till riksdagens antagande detta förslag om pappersskatt.

Det är med mycket stor olust, det kan jag gott säga, som jag personligen har medverkat till införande av dessa indirekta skatter, som i en icke obetydlig utsträckning ha måst läggas på oundgängliga varor. Det är en olust, som är mycket djupt rotad, men jag har för min del övervunnit den, därför att jag inte har kunnat finna det i nuvarande situation försvarligt att inte göra allt vad göras kan för att överbalansera budgeten. Det har praktiskt taget inte funnits några andra alternativ än de förslag om punktbeskattning, som ha bragts inför riksdagen.

Nu säger man, att konsumtionsskatteberedningen har överskridit sina direktiv, då den framlagt förslag om skatter på bensin och nu senast på papper, men jag vill erinra om att hela tankegången ju var att man endast i den mån det var nödvändigt skulle låta denna indirekta beskattning gå ut även över oundgängliga varor. Det var med mycket stor olust som konsumtionsskatteberedningen tog detta andra steg, men det *måste* den göra för att kunna åstadkomma åtminstone någon motsvarighet till vad man allmänt ansåg borde göras för att överbalansera budgeten.

Ja, jag kan inte tillräckligt understryka den verkliga olustkänsla, som jag för min del och mina kamrater säkert med mig känt, när vi här gått på konsumtionsskatteberedningens linje. Herr Öhman, som också har samma olustkänsla, menar att detta bör leda till att man avstår från dessa skatter. Jag kan inte penetrera herr Öhmans inre, men i hans mönsterland är det ju ändå på det sättet, att två tredjedelar av alla skatter äro indirekta skatter, så att därför kan han inte ha fått någon större inspiration. Men han har kanske hyst samma olust som jag. Herr Öhman blundar emellertid för de starka inflations-

drivande krafter som finnas. Han har inte kommit med något annat acceptabelt förslag att kunna mota dem. Man får nästan en känsla av att han tycker, att här må vi sitta och låta inflationen komma utan att vidtaga några kraftigare åtgärder, ty alla åtgärder bekämpas och motarbetas från ett visst politiskt håll. Det är nästan så, att man tycker sig spåra en viss spekulation i kaos, och det skulle inte vara alltför förvånande, då det är alldeles uppenbart, att det ute i Europa finns mycket starka krafter, som uppträda i olika länder och som uppenbarligen ha spekulerat och fortfarande spekulera i kaos.

Jag tror ingalunda och vill inte på något sätt insinuera, att högern har några sådana spekulationer, då den intar en liknande ståndpunkt, trots att högern borde kunna erkänna, att man även på utskottets väg bör vinna mycket betydande resultat. När nu emellertid högern motsätter sig detta förslag — jag bortser därvid från den tesauring som högern närmast varit inne på — får man väl förutsätta, att man från högerns sida, då jag utgår från att man även på det hållet mycket starkt märker de inflationsdrivande krafterna, väl har något annat medel att rekommendera, ehuru denna rekommendation är i viss mån outtalad. Det är mycket svårt att pejla hjärtanas djup, men man skulle ju kunna tänka sig, att ett sådant medel vore för högern en stark räntehöjning med allt vad därav följer. Man skulle kunna tänka sig också ett annat medel, nämligen en allmän omsättnings-skatt i en eller annan form, som drabbar hela näringslivet, men om det skulle vara tanken — och det har högern vid flera tillfällen givit uttryck åt, om inte i några utformade förslag, så åtminstone akademiskt — förstär jag inte, hur högern kan motsätta sig denna pappersskatt, med den motiveringen, att den träffar en oundgänglig vara. En allmän omsättningsskatt, den må läggas på produktionsstadiet eller detaljhandelsstadiet, kan ju inte utrustas med så många undantag, att den inte måste i utomordentlig utsträckning träffa just

Förordningsförslag om pappersskatt.

oumbärliga varor. En sådan motivering kan man alltså inte anföra. Däremot kan man till äventyrs säga, att en allmän omsättningsskatt av rent skattetekniska skäl är att föredraga framför denna punktbeskattning. En sådan uppfattning kan man naturligtvis hysa, men jag vill gentemot ett sådant resonemang framhålla, att till förmån för punktbeskattningen ändå talar den omständigheten, att vi göra alla dessa skatter mycket begränsade till tiden. Allesammans skola i varje fall omprövas, när instundande budgetår går mot sitt slut. Sorgligt nog kanske de till väsentlig del få lov att behållas ett följande år. Jag vågar ingenting spå, men det ser ju inte särdeles ljust ut för närvarande ute i världen. Meningen är dock, att de skola existera under en relativt kort period. Under sådana omständigheter är det fråga om huruvida man inte måste välja en sådan beskattning, som går mycket lätt att genomföra. Alla dessa skatter äro hittills lagda på ett sådant sätt, att man inte, skulle jag tro, kan behöva räkna med något egentligt svinn, och de bli effektiva ur den synpunkten, att de inte lägga större bördor på allmänheten än vad som går in i skatter till staten. En allmän omsättningsskatt kan inte bli på det sättet effektiv. I vilken utsträckning den tidigare omsättningsskatten var effektiv ur den synpunkten, att vad som lades på allmänheten gick in till statsverket, kan ingen med bestämdhet säga, men att det nog var genom rätt många rännilar, som sammantaget inte så obetydliga belopp runno bort, det tror jag man tyvärr måste räkna med.

Även ur rent skattetekniska synpunkter är denna punktbeskattning således enligt min mening att föredraga framför en beskattning av det slag, som högern närmast tycks luta åt att vilja genomföra.

Man säger nu, att denna speciella skatt på papper kommer att drabba t. ex. livsmedel synnerligen hårt. Ja, det finns en beräkning, som stammar från köpmannaförbundet och som går ut på att stegringen av emballagekostnaderna i procent av försäljningen skulle bli un-

gefärligen 0,15 procent i en speceributik och 0,10 procent i en blandad speceri- och mjölkbutik. Det är klart, att även den saken inte är lycklig, men skatten kommer ändå inte att pressa upp livsmedelskostnaderna med mer än mycket obetydliga, knappast märkbara belopp.

Herr Öhman var missbelåten — det kan för all del hända att även andra äro det — med att denna pappersskatt kommer att drabba också de kulturella tillgångarna, såsom böcker, vetenskapliga tidskrifter o. s. v. Jag förmodar att han åsyftade sådan litteratur, som tolkar den västerländska humanistiska kultur, som vi ha här i landet, och att det var för den som han ömmade. Man kan ju säga att det är tråkigt, att böckerna komma att beskattas, men tar man en bok, som väger, låt oss säga ett tredjedels kilogram, betyder det fem öres skatt på den boken. Är det en vanlig skönlitterär bok, som kostar en tio kronor och som väger ett tredjedels kilogram, blir det fem öres beskattning, och skall man räkna med papperspill, behöver man inte betala mera än sex öre i skatt. Det är väl ändå inte en kostnad av den art, att den behöver verka alltför avskräckande. Jag vill erinra om att den allmänna omsättningsskatt, som vi tidigare hade och som utgick med ungefär 5,5 procent, för en sådan tiokronorsbok utgjorde 56 öre. I valet mellan en allmän omsättningsskatt och pappersskatten är således i detta fall pappersskatten vida att föredraga ur kulturell synpunkt. Även om man kan säga, att också den saken är tråkig, har den inte den betydelse, som herr Öhman vill tillägga den.

Herr Wehtje talade om att det var en fara med pappersskatten ur den synpunkten, att i länder, som exportera papper till oss, skulle den betraktas som en importavgift. Vi ha ju någon ringa import av papper, ehuru den inte på något sätt motsvarar vår export. Någon sådan fara föreligger knappast. Vad man vid förhandlingar länder emellan väl närmast blir irriterad över äro tullar eller andra importavgifter, som äro till

Förordningsförslag om pappersskatt.

för att höja priset på från utlandet till oss importerade varor i förhållande till inhemska varor, medan däremot en beskattning, som drabbar i lika mån importerade varor och här i landet tillverkade varor, väl knappast kan anses vara riktad mot det främmande landet och därför måste mötas med en liknande åtgärd. Om man såsom i Danmark inför en pappersskatt — den är där 30 öre per kilogram — vidtager man säkerligen en sådan åtgärd på grund av statsfinansiella skäl eller som hos oss i kampen mot inflationen. Det betyder att man vidtar en sådan åtgärd, oberoende av den åtgärd, som ett pappersexporterande land kan ha vidtagit. Införandet av en pappersskatt kan väl tjäna som ett exempel för andra länder, men det kan knappast kännas som en utmaning, som skall mötas med liknande åtgärder. Införandet av en pappersskatt är inte diskriminerande på något sätt och riktar sig inte mot det utländska papper, som införes till oss.

Man har talat mycket om att det skulle vara önskvärt att undantaga inte bara allmänna nyhetstidningar från denna skatt, utan även fackorgan av skilda slag. Redan i konsumtionskatteberedningen hade vi representanter med denna uppfattning. Från köpmannarepresentanten och jordbruksrepresentanten och från andra håll framfördes sådana synpunkter, men efter mycket diskuterande blevo vi till slut eniga om den uppfattningen, att tyvärr ingenting var att göra, om man ville få en enkelt utformad skatt.

Jag har fått i min hand en redogörelse för en stickprovsundersökning beträffande facktidsskrifter, gjord på kungl. biblioteket. Man har där slumpvis plockat fram hundra sådana tidskrifter, och det visade sig — undersökningen får endast tagas för vad den är, en stickprovsundersökning — att av dessa hundra tidskrifter voro 20 procent visserligen rubricerade som organisations- eller facktidsskrifter men måste hänföras under rubriken nöjestidsskrifter. 40 procent utgjordes av organisations- och facktidsskrifter med blandat innehåll, och

man kunde därför vara tveksam om hurvida de tillhörde det ena eller andra slaget, och återstående 40 procent voro rena organisations- och facktidsskrifter. Denna undersökning vittnar om att det inte är så särdeles lätt att göra denna uppdelning med hänsyn till skatten, väljämte den skulle leda till att man i stället för kontroll över 70 pappersbruk, som göra tidningspapper, får ha en ingående kontroll över tryckerierna, för att man skall kunna konstatera, hur mycket papper som användes för facktidsskrifter och hur mycket papper som användes för andra tidskrifter eller andra ändamål. Det blir en apparat av en helt annan omfattning än den som vi ha tänkt oss, och kontrollstyrelsen sade bestämt ifrån, att den inte orkade med att genomföra en kontroll av den arten. Alla välvilliga bedömare av såväl konsumtionskatteberedningens som regeringens och bevillningsutskottets förslag böra förstå, att det är av dessa skäl som vi för vår del inte ha kunnat förorda ett undantag för facktidsskrifterna.

Det är emellertid tämligen uppenbart, att önskemålet att undantaga facktidsskrifterna kan bli accentuerat, om man skulle fortsätta följande år med en beskattning av denna art, och jag är tämligen övertygad om att regeringen kommer att undersöka de möjligheter som förefinnas för att till ett följande år — något annat förutsätta inte ens reservanterna — om lagstiftningen då måste bestå, försöka att göra en skillnad mellan dessa facktidsskrifter och andra tidskrifter. Jag tror emellertid att det är förenat med så stort besvär och så mycket krångel att göra en sådan skillnad, att uppdelningen svårligen kan genomföras, men jag är som sagt övertygad om att regeringen till ett följande år gör en sådan omprövning, även om inte regeringen får en direkt påstötning därom.

Denna skattelagstiftning har ju, herr talman, sin speciella motivering, då den är framkallad av inflationshotet. Det är en åtgärd för att rädda större värden, som eljest skulle sättas på spel. Vi veta att en ohejdad inflation i vårt land skulle

Förordningsförslag om pappersskatt.

för arbetare och småfolk och över huvud taget löntagare bliva så förhärjande, att vi för att undvika detta större onda måste vidta åtgärder, även om de inte alltid äro angenäma. Det är uteslutande med hänsyn till att syftet med skatten är att bidra till att avvärja en inflation, som jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ÖHMAN (kort genmäle): Herr talman! Herr Sjödahl hävdade, att han hade den känslan, att jag blundade för de inflationsdrivande faktorerna, och han talade i senare delen av sitt anförande om att jag kanske till och med skulle vara anhängare av en inflation i detta land. Jag vill bara därtill säga, att om herr Sjödahl hade hört litet mera uppmärksamt på vad jag sade, skulle han ha uppfattat att jag hävdade, att beskattningen icke, som konsumtionsskatteberedningen och regeringen ansett, verkar inflationshämmande utan inflationsfrämjande. Man kan inte bekämpa inflationen med prisstegrande åtgärder. Inflationen bekämpas inte, om den allmänna prisnivån höjes och penningvärdet därigenom försämras. Åtgärder i motsatt riktning måste tillgripas, om man skall kunna bekämpa inflationen. Sådana här skatter medföra ju en prisstegring över praktiskt taget hela linjen och innebära en sänkning av standarden för de breda folklagren. De som äro förespråkare för dessa skatter måste därför klart och tydligt säga ifrån, att de anse att levnadsstandarderna äro för höga, fastän nära 70 procent av folket har en inkomst understigande 5 000 kronor om året.

Vi hävda, att det inte finns något köpkraftsöverskott hos de breda folklagren men att det finns ett sådant överskott hos vissa storfinsansiella kretsar, som operera på kapitalmarknaden. Det är detta köpkraftsöverskott som åstadkommer svårigheter för vårt penningvärde och främjar inflationens utveckling.

Herr Sjödahl menade att kommunisterna inte kunnat framlägga något förslag om hur de inflationsdrivande krafterna skola bekämpas. Till detta vill jag en-

dast anföra att jag i konsumtionsskatteberedningen föreslagit en engångsskatt på förmögenheter över 40 000 kronor. Det förslaget har avvisats med hänsyn till de tekniska svårigheter som skulle uppstå vid genomförandet av en sådan beskattning. Det är typiskt, att när det gäller att införa en skatt, som drabbar köpkraftsöverskottet — de stora inkomsttagarna — är det alltid stora tekniska svårigheter, men när man lägger skatter på de mindre inkomsttagarna äro inga sådana svårigheter för handen.

Herr Sjödahl förklarade, att han var mycket olustig över denna beskattning, men samtidigt försökte han visa, hur litet denna skatt drabbar livsmedelsballage — det vara några tiondels procent — och böcker — han talade om fem öre — o. s. v., men säg i stället klart och rent ut, att det är 48 miljoner kronor, som skola tagas in på livsmedel och andra oundärliga förnödenheter från i huvudsak de små inkomsttagarna.

Slutligen vill jag säga, att jag inte alls spekulerar i något kaos. Vi vilja förhindra kaos med de åtgärder vi föreslå.

Herr SJÖDAHL (kort genmäle): Herr talman! Herr Öhman menade att det inte fanns något köpkraftsöverskott här i landet utom möjligtvis hos några stora inkomsttagare. Jag undrar om han inte då förväxlar två ting. Det stora flertalet människor här i landet anse nog inte att de ha tillräckligt stora inkomster, ty det är ytterst få människor som man påträffar som anse sig ha det. Men å andra sidan ha vi frågan, om det med den köpkraft, uttryckt i pengar, som finns i landet, finns tillräckligt med varor med hänsyn till den prisnivå som existerar. På den punkten går det nog inte ihop.

När jag talade om att det finns grupper, som spekulera i kaos, tänkte jag närmast på förhållandena ute i Europa. Det förundrar mig kanske litet grand, att herr Öhman då kände sig träffad.

Herr VELANDER: Herr talman! Herr Sjödahl hade uppgiften att försvara ut-

Förordningsförslag om pappersskatt.

skottets betänkande, och han gjorde ju många försök i det hänseendet. En del av dessa försök kunna betraktas som ganska djärva. Det visade sig också, att herr Sjödahl inte har så svårt för att komma över från den ena ståndpunkten till den andra.

Herr Sjödahl efterlyste vad som möjligen kunde vara högerns recept. Det kan väl inte, sade han, gå för sig att bara sitta och låta inflationen ha sin gång. Jag misstänker, att herr Sjödahl knappast menar, att det är någon åsiktsriktning här i riksdagen — i varje fall inte någon som är företrädd i bevillningsutskottet — som har den inställningen. Det enda som han kunde tänka sig att högern var intresserad av var emellertid en räntehöjning. Jag skulle vilja fråga herr Sjödahl, om han under debatten i utskottet om denna fråga över huvud taget har hört ordet räntehöjning nämnas. Jag kan inte erinra mig, att jag i något sammanhang i bevillningsutskottet hörde det ordet uttalas, och jag tyckte, att det då är ganska överflödigt av herr Sjödahl att söka göra gällande, att det skulle vara någon högerns ståndpunkt att urgera frågan om räntehöjning. När det i tidigare sammanhang talats om räntehöjning, har den alltid diskuterats såsom ett eventuellt led i en större plan för ett effektivt motverkande av inflationen. I sådana sammanhang har inte heller något parti uppträtt och givit något bestämt förord för den vägen, utan man har blott rekommenderat den till övervägande. Jag kan inte tänka mig, att någon människa menar, att en räntehöjning, vilka verkningar man än vill tillskriva den, skulle i och för sig ha någon utomordentlig eller avgörande betydelse, när det gäller att motverka inflationen. Jag tycker därför, att herr Sjödahl kan lämna dessa sina synpunkter.

Jag tänker mig att, när herr Sjödahl lade ned mycken möda på att rättfärdiga vad han kallade punktbeskattningen, bakom detta låg en tanke att någon varit inne på en annan linje och därmed velat komma från denna punktbeskattning exempelvis genom att rekommendera en mera generell konsum-

tionsbeskattning. Om herr Sjödahl menar det, finns det verkligen företrädare för en sådan ståndpunkt. Jag har i tidigare sammanhang vidgått mina för syndelser i det hänseendet. Men inte heller då har det, herr Sjödahl, varit fråga om att utan vidare förorda en sådan ordning, utan det har varit fråga om ett alternativ, som borde övervägas av Kungl. Maj:t. Det skulle övervägas och klarläggas, huruvida man skulle tillgripa en sådan medicin.

När herr Sjödahl talar om att punktbeskattningen är att föredraga, emedan skatten då endast drabbade vissa särskilda varor, förefaller det mig, som om han borde kunnat komma till ett något annat resultat. Den beskattning, som herr Sjödahl såsom ledamot av konsumtionskatteberedningen och i andra sammanhang förordat och sökt driva igenom, är det en punktbeskattning? Jag tror inte, att man behöver vara ovisst på den punkten. Denna beskattning är nämligen inte någonting annat än en omsättningsskatt med mycket generella verkningar. Den skiljer sig från den allmänna omsättningsskatten på det sättet, att den inte blir likformigt avvägd. Den träffar slumpvis och på ett mycket svårberäkneligt sätt. Jag behöver, för att illustrera vad jag här säger, endast hänvisa till bensin- och drivmedelsbeskattningen och nu också till den beskattning, som vi syssla med i dag. Det är inte någon punktbeskattning utan en generell verkande beskattning, som griper omkring sig som en mera allmän omsättningsskatt. Att i detta sammanhang tala om punktbeskattning är ingenting annat än en ren chimär.

Herr Sjödahl viftar lekande och lätt bort alla mindre angenäma synpunkter. Han menade, att det inte behövde befaras några repressalieåtgärder eller beskattningsåtgärder i de länder, dit vi exportera vår papp och vårt papper. Det är ju en mycket ömtålig fråga men också en stor och viktig fråga. Ingen kan i förväg med bestämdhet säga, att det kommer att gå så och så, men talet om att det inte föreligger någon fara i antytt hänseende förefaller alltför lättvin-

Förordningsförslag om pappersskatt.

digt. Jag skall med anledning därav tillåta mig några ord på den punkten. Ingen av oss är väl främmande för att papper och papp tillhöra våra största exportartiklar. Denna export har sedan sista förkrigsåret nästan tredubblats. Det är en utveckling som knappast gäller i fråga om någon annan exportvara. Exportvärdet för 1947 var 450 miljoner kronor, och därigenom fingo vi inte bara utländska valutor, utan just sådana valutor som vi äro i största behov av. Man kan hänvisa till att vi inte sakna erfarenheter av hur pass känsligt det kan vara att ingripa reglerande, när det gäller våra stora exportartiklar. Jag tänker mig sålunda att regeringen har mindre angenäma erfarenheter från sommaren och hösten 1946 i samband med prissättningen å pappersmassa av vad det kan bli för resultat, om man går fram på ett alltför klumpigt sätt.

Nu ligger det så till, att genom träffade överenskommelser pappersbruken förbundit sig att tillhandahålla den inhemska marknaden papp och papper till priser, som inte täcka produktionskostnaderna. Utgångspunkten har varit, att kompensation skulle erhållas genom de högre priser, som företagen kunna tillgodogöra sig vid export. Men detta innebär, kan man säga, att man med utlandspriserna subventionerar den inhemska konsumtionen. Utländska importörer kunna därtill vid prisförhandlingar göra gällande, att de begärda priserna äro tilltagna för att täcka även den svenska pappersskatten. Skatten träffar också importerat papper, och detta importerade papper kommer från länder, dit vi exportera vår papp och vårt papper. Jag misstänker att pappersbruken i importländerna känna sig ganska olustiga, när de konstatera, hur låget egentligen är, och olusten blir icke mindre därför att vi äro effektiva konkurrenter till dem. Man kan alltså tänka sig, att de anstränga sig till det yttersta för att få vår export belagd med acciser eller tullar. Det är ingen tröst, om man säger att denna skatt å papp och papper är tillfällig, ty om man i utlandet går till en sådan aktion som antytts, är det inte sagt att man där

frånfaller de åtgärder, som vidtagits, i och med att vi draga tillbaka våra. Bränslekommissionen har också en ganska realistisk inställning på denna punkt, då den uttalar, att man säkerligen icke, därest accis lägges på importerat papper, bör förringa faran av en reciprok behandling i utlandet av svensk pappersexport.

Det är här första gången som man i fråga om den indirekta beskattningen attackerar ett avsnitt av vårt näringsliv, som huvudsakligen tar sikte på export. Det förefaller, som om detta skulle kunna utlösa en viss försiktighet och att man alltså inte borde följa någon tidigare schablon från diskussionen rörande de indirekta skatterna. Man känner också behov av att anlägga särskilda synpunkter. Konsumtionsskatteberedningen har sålunda framfört den synpunkten, att denna skatt har ett betydande värde, emedan den minskar spänningen mellan exportprisnivån och den inhemska prisnivån. Jag vet inte, om någon annan varit inne på den tanken, men utgår man från, såsom det verkligen förhåller sig, att den inhemska prisnivån är resultatet av våra priskontrollerande myndigheters åtgärder, är det rätt anmärkningsvärt, att man i detta sammanhang kan åberopa angelägenheten av att höja den inhemska prisnivån såsom motiv för pappersskattens införande. Det är ett ungefär lika tungt vägande skäl som finansministern snuddar vid då han säger, att genom ifrågakvarande beskattning kan man åstadkomma en önskvärd begränsning av den inhemska konsumtionen. Det yttrandet skall nämligen ses mot bakgrunden av bränslekommissionens remissyttrande, där det heter, att man tack vare träffade överenskommelser med pappersbruken åstadkommit den begränsning av konsumtionen som är önskvärd. Det är nu inte önskvärt med någon ytterligare begränsning därav. Skulle man komma därefter, att en ytterligare begränsning bör genomföras, har man utsikter att kunna komma till tals med pappersbruken igen. Jag menar att, när det gäller ett så viktigt avsnitt av vårt

Förordningsförslag om pappersskatt.

näringsliv, som det här är fråga om, skall man vara litet försiktigare, och man bör också behandla landets företagare med en viss hänsyn.

Det torde inte behövas någon särskild förklaring därom att de olika partierna inom riksdagen självfallet böra vara intresserade av en överbalansering av budgeten till motverkande av inflationen. Det har betonats mycket starkt, och från högerhåll har i olika sammanhang bestämt gjorts gällande, att man näppeligen kommer tillräckligt långt på de vägar, regeringen velat rekommendera och som man behagat kalla punktbeskattning, ehuru det inte är fråga om någon sådan beskattning.

Det ligger för övrigt så till, att man fullständigt avlägsnat sig från de tidigare utgångspunkterna. Finansministern har i direktiven för konsumtionsskatteberedningen talat om att läget kräver en uppsugning och sterilisering av köpkraft. Och i det sammanhanget säger han ytterligare, att han icke kan förordna en beskattning av livsmedel och vissa andra oundgängliga varor. När man nu kommit till starkt medvetande om att det inte går att åstadkomma den avsedda överbalanseringen av budgeten på 500 miljoner kronor utan att inlåta sig på en beskattning av helt annan karaktär än direktiven taga sikte på, kan man undra, om inte finansministern samt med honom herr Sjödahl och konsumtionsskatteberedningen borde ha frågat sig, om det inte var anledning att s. a. s. vända om. Och om de ansett att det inte var anledning därtill, så hade de väl i alla fall bort söka prestera något motiv för att de nu voro beredda att gå in för en beskattning av oundgängliga varor, vilket icke förut varit meningen. Jag måste fråga, om man inte hade bort förfara på det sättet?

Det kan också frågas, om det belopp av 48 miljoner kronor, som man räknat fram, är ett nettobelopp. Det säger man ingenting om; det finns ingen analys av hur det förhåller sig på den punkten, varken av finansministern, konsumtionsskatteberedningen eller av bevillningsutskottet.

Det är dock inget nettobelopp. För det första få vi lov att räkna ifrån den del av beloppet, som staten själv på grund av sin förbrukning av papper får satsa, och därtill vad kommunerna och det allmänna i övrigt få sätta till. Sedan blir det verkningarna på skatteunderlaget.

Visserligen är man generös och säger, att verkningarna av beskattningen skola få slå igenom i priserna. Ja, man skall dock vara stor optimist, om man skall tro på att det är möjligt. Det är klart att skatten slår igenom i priserna, när det gäller producenten i första ledet, men när det gäller varudistributionen och när det gäller jordbruket osv. — hur går det då?

Låt oss för att konkretisera detta ta ett exempel. Enligt gällande avtal skall det tillverkas 6 600 ton skördegarn av papper. Vad kommer pappersskatten att betyda för jordbruket, när det tillgodogör sig detta kontraherade skördegarn? Den kommer att kosta en miljon kronor. Kan någon tala om för oss, hur det skall beredas kompensation härför? Detta är blott ett litet exempel. Det går att anföra sådana exempel i nästan vilken utsträckning som helst.

Herr Sjödahl säger, att det inte givits andra alternativ, man hade blott att gå in för en beskattning av papp och papper. Är det inte att gå något för långt? Det skulle ju vara mycket beklämande särskilt för finansministern, om detta vore riktigt. Det skulle innebära att avsikten att motverka inflationen genom att indraga en halv miljard kronor i skatt å oundgängliga varor icke kunnat fullföljas och att sedan, då det gällt att beskatta icke oundgängliga varor, man varit hänvisad till allenast papp och papper.

För herr Sjödahl är dock anledningen till att man gått in för ifrågavarande skatt främst den, att man på »ett enda bräde» kan få så mycket pengar och vidare att kontrollen blir så lätt. Det är ett ganska oroande perspektiv. Skall den omständigheten bli avgörande vid reglerandet av beskattningen, att man på en viss punkt eller visst område kan helt

Förordningsförslag om pappersskatt.

lättvindigt tillägna sig så och så mycket pengar och att kontrollen över detta tillägnande är mycket enkel, då känner man det som om man inte skulle kunna eller vilja vara med längre.

Beträffande valet av vägar för vinnande av en överbalansering av budgeten skulle jag vilja rikta uppmärksamheten på en särskild omständighet. Det finns ju en utväg att åstadkomma denna överbalansering, som består i att man minskar utgifterna, och finansministern har i ett tidigare sammanhang pekat på den. Nu anstränger han sig emellertid att åstadkomma så stora statsutgifter som möjligt. Riksräkenskapsverket har i sina sista beräkningar kommit till det resultatet, att man för nästkommande budgetår har att räkna med att de ordinarie statsinkomsterna skola lämna ett överskott på ytterligare 200 miljoner kronor utöver vad tidigare beräknats. Samtidigt bereder sig regeringen på att utnyttja eller förbruka dessa pengar så långt möjligt. Här skall man genomföra en subventionering av importen av bomull och hudar på 20 miljoner kronor. Så skall man införa en subventionering av hushållens bränslekostnader på 30 miljoner. Om budgetens överbalansering är en angelägenhet större än alla andra i kampen för penningvärdet, då frågar jag mig: Är det lämpligt att gå fram på sådana vägar? Om man sedan beaktar subventionerna till jordbruket, kanske man till slut kommer upp till ett belopp som ligger närmare 400 miljoner än 300 miljoner kronor, och principerna i det sammanhanget kunna nog också diskuteras. Det kan väl hända, att man då kommer in på indexberäkning och dylika ting, men här konfronteras man i alla händelser med förslag, som i utomordentligt stor utsträckning diskontera de ökade inkomstmöjligheter, som undan för undan anmäla sig, och det finner jag för min del inte vara tilltalande eller ens försvarligt.

Herr Sjödahl talade om hur blygsam denna beskattning var och att man, när det gällde en punktbeskattning av procentuellt sett så ringa tyngd, inte behövde hysa någon tvekan. Herr Sjödahl har

säkerligen läst vad Kooperativa förbundet uttalat om den saken. Förbundet uppräknar en del varuslag, där prisstegringen ligger mellan 15 och 50 procent. Jag tror, att det från sådana utgångspunkter inte går att svälja den föreslagna beskattningen i tro att den är låg och därför icke har några ogynnsamma verkningar i släptåg.

Utskottets betänkande inbjuder till omfattande kommentarer, men jag skall inte gå långt i det hänseendet. Jag vill blott säga, att, om man läser utskottsutlåtandet s. 23, så finner man därav, att syftet med ifrågavarande indirekta skatter, som från början var att bekämpa inflationen, att minska spänningen mellan köpkraft och varutillgång, numera för utskottet uteslutande är att fylla den där ramen på 500 miljoner kronor, som man en gång uppställt för sig. Det säges uttryckligen att det gäller att få in de 500 miljonerna. Utskottets yttrande är däremot kemiskt fritt från varje antydning eller resonemang rörande de penningpolitiska synpunkterna. Det är ju möjligt, att man åt utskottets dunkla skrivsätt kan vindicera ett något annat innehåll, men de penningpolitiska synpunkterna ha i varje fall icke fått något utrymme där. Utskottet klarar, liksom tidigare, den saken lekande och lätt genom att säga, att det inte tillkommer utskottet att behandla frågor av penningpolitisk art. Ja, det kan vara riktigt, om däri inlägges den meningen, att det inte tillkommer bevillningsutskottet att draga upp riktlinjerna för den ekonomiska politiken, exempelvis för riksbankens politik, men om det kommer ett förslag på riksdagens bord, som överlämnas till bevillningsutskottet för beredning, där syftet med förslaget anges vara av penningpolitisk art, miss tänker jag att bevillningsutskottet inte får undandraga sig att diskutera och pröva frågan, huruvida syftet är av den beskaffenhet, att det bör befordras och främjas, och inte heller frågan, huruvida man på de anvisade vägarna kan nå detta syfte. Annars skulle det läget uppkomma — som nu verkligen föreligger, om riksdagen bifaller denna proposi-

tion — att riksdagen beslutat att anvisa medel till ett belopp av cirka 500 miljoner kronor utan att på något sätt ha prövat syftet därmed.

Därtill kan man ju säga: »Det vet man väl, att syftet är att stödja penningvärdet.» Men det borde inte räcka med att bara säga, att detta är ett led i kampen för penningvärdets stödjande eller i kampen mot inflationen, utan man borde också klarlägga de linjer, efter vilka man faktiskt kan ha utsikt att nå det resultatet.

Herr talman! Jag tillåter mig instämma i det yrkande som redan har ställts om avslag på den kungl. propositionen och därmed på utskottets hemställan.

Jag vill tillägga, att det spörsmål, som beröres i den av herr Näsgård m. fl. avgivna reservationen, icke har varit något problem för mig och mina medreservanter, då vi ha gått på avslag å propositionen i dess helhet. Skulle det emellertid vid slutvoteringen komma att ligga så till, att det blir någon mening med att biträda den ståndpunkt, som kommit till uttryck i sagda reservation, är jag för min del beredd att göra det.

Herr ELOFSSON, GUSTAF: Herr talman! Redan vid riksdagens början väckte jag och några kamrater en motion om införande av extra skatt på den s. k. kolorerade veckopressen. Dessa tidskrifter ha ju fått en oroväckande spridning under de senaste åren, och vi ha ansett, att man utan vidare kunde ta ut en extra skatt av 6 öre, om tidskriften kostar 20 öre, och en skatt av 10,5 öre, om tidskriften kostar 30 öre. Detta skulle ge statskassan en extra inkomst på i runt tal 25 miljoner kronor.

Nu har man ansett, att man måste införa en allmän pappersskatt för att få in det antal miljoner som man önskar ha. Men då hade det väl varit lika enkelt att lägga skatten på den kolorerade veckopressen. Dessa tidningar spridas i miljontals exemplar, och vi äro väl övertygade om att det skulle vara lyckligt för vår ungdom, om man kunde i någon mån begränsa denna litteratur.

Förordningsförslag om pappersskatt.

När någon har fört fram den tanken, har man alltid kommit med den invändningen: »Ja, men det är omöjligt att kontrollera; det finns ingen möjlighet att avgöra, vilka tidningar som höra till den kolorerade veckopressen och vilka som höra till vad man kallar facktidsskrifter, vilka man skall skattlägga och vilka man inte skall skattlägga.» Vi hörde hur herr Sjö Dahl i sitt anförande framhöll, att kontrollstyrelsen sagt att det var omöjligt för den att åta sig en sådan uppgift som en extra beskattning på dessa veckotidskrifter. Jag tror ju inte, att det är det som är avgörande, och jag tror väl att alla äro överens om att dessa veckotidskrifter ingalunda äro välgörande för det svenska folket som läser dem, men då kan jag inte heller förstå, varför man skall vara så rädd för att lägga en liten extra skatt på dem för att kanske i någon mån kunna nedbringa det väldiga antalet. För närvarande beräknas det, att de gå ut med i runt tal 200 miljoner exemplar om året.

När finansministern vid riksdagens början framhöll, att man måste ta ut extra skatter, ansåg han att man kunde ta ut en liten extra skatt på sådana oumbärliga varor som man ansåg att det svenska folket inte behöfde i så stor utsträckning. Detta är väl en vara, som man borde kunna ta ut en extra skatt på. Jag tror inte det skulle skada ett dugg, om man nu anser att man behöver ta ut 48 miljoner kronor, att man fördubblade den skatt vi föreslagit på dessa tidskrifter. Då hade man kanske fått in 50 miljoner kronor, och då hade man väl kunnat slippa den allmänna pappersskatten. Denna kommer ju otvivelaktigt att i mycket stor utsträckning drabba pappersindustrin som sådan, och skulle den slå igenom, är det väl inte mycket vunnet med en sådan skatt. Pappersemballage t. ex. kommer naturligtvis att stiga avsevärt, och detta innebär ökade kostnader för det svenska jordbruket.

När man här i riksdagen beskattat umbärliga varor, såsom spritdrycker, vin och tobak, har man ju alltid ansett, att man kan taga ut nästan vilka skatter som

Förordningsförslag om pappersskatt.

helst på dem. Jag skulle vilja ställa den frågan till finansministern: Anser finansministern, att denna kolorerade veckopress, som går ut i 200 miljoner exemplar, är outhärdlig för det svenska folket, eller varför är han rädd för att ta ut denna extra skatt? Det skulle vara intressant att veta, ty jag tror att man här skulle ha ett skatteobjekt som man kunde tillgripa utan att skada hela vårt svenska näringsliv.

När man här talar om att denna skatt bara är tillfällig och skall tas ut endast under detta år, så tror jag inte så mycket på det. Det brukar alltid vara så, att har man fått in en skatt, är det inte så lätt att få bort den igen. Jag tror att denna pappersskatt, som vi nu pålägga, kommer att bestå även under nästkommande år, och jag tror ingalunda att bensinskatten kommer att kopplas bort, utan den kommer nog att bestå och drabba hela det svenska näringslivet. Jag kan inte säga som herr Öhman, att man skall ta ut en engångsskatt och att den skulle ha en sådan väldig inverkan, att man skulle kunna råda bot på denna överflödiga köpkraft. Jag tror att herr Öhman inte på något sätt reflekterat över hur litet en sådan skatt skulle göra, men om man däremot når de bredare lagren med en skatt, lär väl ingen våga påstå, att inte inkomsten hos folket i allmänhet är så pass hög, att om man lägger på 10 eller 20 öre på en tidskrift, folk betalar detta, om de vilja läsa tidskriften. Jag tror att man på det sättet skulle nå ungdomen, som ju har väldigt stora inkomster och som i gemen säkerligen offerar dessa pengar, om de vilja läsa dessa tidskrifter. Jag tror att man på det sättet skulle i större omfattning än genom en allmän pappersskatt kunna ta ut överflödiga köpkraft.

Det skulle, herr talman, vara mycket att tillägga angående denna pappersskatt, men jag skall stanna vid detta och ber att få yrka bifall till den av herr Näsgränd m. fl. avgivna reservationen, som går ut på att det skall bli en ny prövning av frågan, huruvida det inte vore skäl att lägga saken på en annan bog än utskottet föreslagit.

Herr STRAND: Herr talman! När jag hörde utskottets talesmans motivering för förslaget till pappersskatt, måste jag säga, att jag inte kan dela hans synpunkter. Han använde olika metoder för att måla upp svårigheterna i det ena fallet och skildra verkningarna som mindre betydande i det andra, och slutligen ville han göra denna nu föreslagna pappersskatt till det sista hindret för inflationens intåg här i landet. Om det sista var riktigt, är det väl knappast troligt, att skatten kommer att bli tillfällig.

Det är klart att man kan göra som herr Sjödahl och säga att verkningarna av pappersskatten bli ganska betydelselösa, om man delar upp den i små enheter och talar om t. ex. 5 öre på en bok och 0,15 procent av kostnaderna för emballage för ett visst affärsdrivande företag. Med dylika exempel kan man naturligtvis alltid försöka bevisa, att den nya skatten i stort sett ingenting betyder. Men man måste ju ändå hålla i minnet, att det är 48 miljoner, som skola tas ut, och då Landsorganisationen har avstyrkt pappersskatten, har den gjort det därför att den räknar med att den största delen av dessa 48 miljoner kommer att tas ut på sådana områden som egentligen inte borde skattläggas utan som tvärtom i mycket stor utsträckning böra främjas av samhället. Någon värdering av vad som faller på den ena eller andra detaljen har icke gjorts. Ett av de områden, som böra främjas, är naturligtvis bokutgivningen. Det finns ingen anledning att belägga den med en särskild skatt.

För att belysa hur skatten verkar, om man tar andra utgångspunkter än herr Sjödahl anlade, vill jag säga, att för Kooperativa förbundet betyder pappersskatten på tidskriften Vi 300 000 kronor om året i merutgift, och eftersom de som få tidskriften inte betala mer än en liten avgift för tidningen, som mera är till som bevis för att vederbörande har intresse för tidskriften, är det troligt att Kooperativa förbundet självt får betala dessa 300 000. För tidningen Metallarbetaren kommer det att kosta 50 000 kronor om året. Eftersom den utdelas gratis, är det Metallarbetareförbundet som får betala

Förordningsförslag om pappersskatt.

det, och då blir skatten inte så betydelselös som herr Sjödahl ville göra gällande.

Tidskriften Vi innehåller ju i stort sett sådana artiklar, som äro av värde för hushållen, framför allt i nuvarande svåra tider, artiklar om hur man skall hushålla, uppgifter om ransoneringar och annat som är av värde. Följaktligen bör det vara ett visst samhällsintresse att tidningen kan komma ut. Samma förhållande är det väl i stort sett med fackförbundstidningarna. De innehålla informationer till medlemmarna om sådant som rör sig på arbetsmarknaden och många gånger sådana informationer, att det är av värde att de komma till allmän kännedom, därför att detta i nuvarande tid är av betydelse inte bara för organisationen själv utan också för samhället.

Jag kan följlaktligen för min del inte instämma i det försök som herr Sjödahl gjorde att bagatellisera verkningarna av den föreslagna skatten. Jag kan inte heller instämma i hans målningar av svårigheterna för att genomföra ett alternativ som uppställts, att om pappersskatten införes undantaga facktidskrifterna och andra liknande organ från skatten eller restituera skatten till dem. Jag förstår att flertalet av kammarens ledamöter kände något av en rysning, när herr Sjödahl började tala om kontroll ute på tryckerierna och om att kontrollstyrelsen sagt, att den inte kunde sköta denna, men jag har svårt att förstå att man skulle behöva krångla till saken på det sättet. Om man finner det nödvändigt att införa denna pappersskatt, så finns det väl ändå en möjlighet att fastställa vilka facktidskrifter som skola vara befriade från den och att ordna saken restitutionsvägen. Befrielsen skulle inte ske genom att facktidskrifternas tryckerier finge slippa betala skatt för det papper de använda för tidskriften, utan tidskriften skulle få skatten återbetalad i efterskott. Man känner tidskriftens upplaga, man känner årsvikten, och om vederbörande dessutom på heder och samvete deklarerar, hur stor upplagan varit, kan man beräkna hur mycket papper som gått åt. Jag utgår ifrån att man skall kunna

koppla av kontrollen både på tryckerierna och på annat håll. Vill man bara göra någonting i denna fråga, tror jag den är möjlig att lösa, och jag är alldeles säker på att man skulle kunna använda precis lika starka argument för att illustrera möjligheterna att tillmötesgå yrkandet, som herr Sjödahl använde för att måla svårigheterna. Det finnes en pappersnämnd. Den kunde möjligen avgöra, vilka tidningar som skulle undantagas från skatten.

Slutligen, herr talman, är jag inte alldeles övertygad om att pappersskatten är alldeles oundgänglig för att vi skola kunna klara kampen mot inflationen. När vi skulle yttra oss över denna fråga i Landsorganisationen, kommo vi slutligen till den ståndpunkten, att papper egentligen var en mycket dålig skatte-källa. Vi ha, som det också har sagts tidigare här i debatten, relativt billiga priser på papper här i Sverige, framför allt på tidningspapper, på grund av att pappersbruken i stor utsträckning taga ut kompensation genom de högre exportpriserna. Jag tycker inte att det i och för sig är något att beklaga, att vi ha dessa låga priser på papper, och jag tycker framför allt inte att det är ett motiv för att beskatta papperet. Jag är därför närmast inställd på att ansluta mig till det avslagsyrkande som föreligger, men då det förmodlingen inte finns stora utsikter till att detta yrkande skall gå igenom, vill jag förena mig med herr Näs-gård i yrkandet om bifall till den reservation som framställts av honom med instämmande av två andra ledamöter. Jag vill dock säga, att jag inte är nöjd med yrkandet om en utredning, ty det betyder att detta år går, innan utredningsresultatet kan föreligga, och sedan skall detta underställas riksdagen.

I nuvarande situation finns det emellertid ingen möjlighet att framställa något yrkande som går längre, och jag vill därför ansluta mig till herr Näs-gårds reservation.

I detta anförande instämde herrar *von Heland, Gottfrid Karlsson* och *Sten*.

Förordningsförslag om pappersskatt.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Sedan jag begärde ordet för nästan en timme sedan, har debatten akutiserats och kommit att delvis beröra de stora motsättningarna i nationalekonomiskt tänkande, som finnas här i kammaren, motsättningar som belysa de olika sätt, på vilka man ser på frågan hur inflationen skall bekämpas. Det är inte min mening att blanda mig i denna diskussion, men herr Velanders anförande gjorde att jag kanske får beröra en punkt i diskussionen.

Jag tror inte som herr Velander, att det är någon fara för att det blir handelspolitiska motsättningar mot utlandet på grund av pappersskatten. Fabrikanter skatt skall dock bestämmas enligt den deklaration, som han själv avger, och i denna deklaration har han rätt att dra av det papper, som han ämnar exportera till utlandet. Han behöver alltså inte ens under någon period själv erlägga någon skatt. Då tror jag för min del inte, att det är någon fara för att det skall uppstå handelspolitiska dissonanser med utlandet på grund av pappersskatten.

Jag behöver icke, herr talman, på något sätt understryka den motvilja, som jag själv har mot förslaget om pappersskatt. Det har ju påpekats här i debatten, att det är fråga om en skatt på det viktigaste medlet att sprida kunskaper och upplysning, nämligen böckerna. Då jag emellertid kommer att rösta för det av utskottet tillstyrkta förslaget, är det därför att jag liksom herr Sjödahl betraktar bekämpandet av inflationen såsom vår viktigaste inrikespolitiska fråga för närvarande. Det är möjligt, att inflationen kan bekämpas med andra och bättre medel, men här är dock förslaget ett medel, och det finns inget skäl att avböja detta, därför att man också kan tänka sig andra åtgärder. Jag kommer därför att rösta för förslaget.

Jag begärde emellertid ordet för att understryka de synpunkter, som herr Näsgård har anført i debatten. Jag har inte blivit övertygad om att det skall finnas så oöverstigliga svårigheter att befria facktidskrifter och dylika organ

från denna skatt. Om man inte kan gå in direkt för en skattebefrielse, undrar jag, om man inte i varje fall skulle ge en restitution. Jag tycker därför för min del, att det är mycket lämpligt, att riksdagen skriver till Kungl. Maj:t i den frågan.

Herr Sjödahl polemiserade litet emot den tanken, och i hans polemik ingick också, att skatten ju endast beviljades för ett år. Under de gångna åren har man lärt sig att inte försöka spä, men nog tror jag att man ändå vågar säga så mycket, att sannolikheten för att denna skatt kommer att bestå några år är utomordentligt stor. Det ansåg också herr Sjödahl. Jag utläste i själva verket av hans anförande, att han ansåg att frågan om befrielse för facktidskrifter från pappersskatt borde tas upp till ny diskussion av Kungl. Maj:t redan till nästa år. Då tycker jag det är lika bra eller bättre, att kammaren stryker under angelägenheten av detta, och det sker genom ett bifall till den Näsgårdska reservationen.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till denna.

Herr ANDERSSON, ELON: Herr talman! För min del vill jag ingalunda underskatta de betänkligheter, som ur olika synpunkter kunna riktas emot pappersskatten, och jag måste bekänna, att jag nog på det område, där den siste ärade talaren förklarade att han inte hade så värst stora betänkligheter, hyser något större farhågor än han. Det gäller således frågan om de näringspolitiska konsekvenser, som skatten eventuellt kan ha. När jag för min del i utskottet emellertid efter stor tvekan har anslutit mig till majoritetens uppfattning, har det huvudsakligen skett av samma skäl som åberopades av herr Holmbäck. Jag har så starkt känt ansvaret inför skyldigheten att med de medel, som stå till buds, åstadkomma en förbättring av den ekonomiska situation vi befinna oss i, att det har fått överväga mina betänkligheter mot pappersskatten såsom skatteform.

Jag skulle, när jag nu ändå har ordet,

Förordningsförslag om pappersskatt.

vilja säga ett par ord om den Näsgårdska reservationen, som har tilldragit sig en rätt stor uppmärksamhet här i kammaren. Det är alldeles naturligt, att ingenting är omöjligt, och det är givetvis inte heller omöjligt att ordna på ett sådant sätt, att vissa särskilt angivna tidningar eller tidskrifter kunna erhålla skattebefrielse genom ett restitutionsförfarande eller på annat sätt. Men jag har en bestämd känsla av att när herrarna hysa så stark sympati för den tanken, så underskattar man dock de svårigheter som äro förbundna därmed. Herr Strand menar, att det inte skall vara så särskilt stort besvär att bestämma, vilka tidningar och tidskrifter som skola vara undantagna. Jag tror däremot, att det kommer att möta mycket stora svårigheter att kunna på en rationell grund bestämma, vilka tidningar och tidskrifter som skola anses ha en sådan privilegierad ställning, att de skola erhålla skatterestitution. Antalet s. k. facktidsskrifter i vårt land är nämligen, herr talman, mycket stort, och även om man företar den begränsning, som herr Näsgård talar om i sin reservation, således framför allt beträffande näringsorganisationernas och folkrörelsernas tidskrifter, så kommer man sannolikt att råka i mycket stora besvärigheter. Vad är det för någonting, som i det sammanhanget skall kallas för en folkrörelse? Det kommer att bli förfärligt svårt att fixera. Jag har här en förteckning på ett hundratal facktidsskrifter, som man av särskild anledning har underkastat en liten utredning. Här finns det sådana tidskrifter som Cyklisten — Cykelfrämjandet är en folkrörelse — här finns någonting, som heter På Kryss, vidare Till Rors — de kunna säkerligen med inte alltför stor tänjning av begreppet kallas organ för folkrörelser — här finns någonting, som Vår Sång — det kommer säkert att med visst fog göras gällande, att sången hör till de stora folkrörelserna o. s. v. Detta har bara varit några exempel. Det är för resten intressant att konstatera, att av detta hundratal s. k. facktidsskrifter, som här ha utvalts, har det visat sig, att 20 procent, trots att de ha rubricerats som organisa-

tions- eller facktidsskrifter, ha en sådan karaktär, att de utan någon särskild tveksamhet kunna hänföras till gruppen rena nöjestidsskrifter, 40 procent utgöras av organisations- och facktidsskrifter med mycket blandat innehåll, och bara 40 procent äro rena organisations- och facktidsskrifter. Om man skall dra gränsen mellan rena facktidsskrifter, blandade facktidsskrifter och maskerade nöjestidsskrifter bakom facktidsskrifternas mantel, så kommer säkert redan det att erbjuda vissa svårigheter. Jag påstår således inte att denna gränsdragning är omöjlig, men jag tror att man förenklar problemet alldeles oerhört, om man resonerar endast med tanke på sådana organ som Vi och Köpmannen, de stora folkrörelsernas och näringsorganisationernas tidskrifter. Jag tror, att man skall akta sig för att se problemet bara från denna relativt begränsade horisont och vara på det klara med att man här ger sig in på ett område, där det kommer att bli mycket svårt att verkställa en reglering, som inte kommer att antingen te sig som ett nytt utslag av vad man kallar Krångel-Sverige, eller också möta oändligt mycket protester och invändningar från dem, som icke bli ihågkomna, fast de anse sig böra bli det.

Herr Elofsson bröt en lans för sin gamla tanke på en beskattning av den kolorerade veckopressen. Jag har inte något särskilt känsligt samvete för denna, men jag kommer där till precis samma problem som jag nyss talade om. Kan herr Elofsson tala om, vad som är kolorerad veckopress och vad som icke är det? Vilka tidningar vill han ta med och vilka inte? När han sedan å ena sidan försöker trösta sig med och gläder sig över att en sådan beskattning skulle ge 25, kanske 50 miljoner kronor till statskassan, och å andra sidan i nästa ögonblick gläder sig åt det förhållandet, att en beskattning där skulle rätt avsevärt nedbringa upplagesiffrorna för dessa kolorerade veckotidningar, så opererar han efter två linjer, som det är mycket svårt att få att sammanfalla. Antingen måste det ena eller det andra bli följden, de inverka ju på varandra.

Förordningsförslag om pappersskatt.

Jag förvånar mig för övrigt över att herr Elofsson stannade för ett yrkande om bifall till herr Näsgårds reservation, som ju innebär bifall till pappersskatten, medan han uppenbarligen i hela sin argumentation åsyftade att komma pappersskatten till livs.

Herr talman! Vad jag huvudsakligast ville säga var att ange skälen för att jag har anslutit mig till pappersbeskattningen. Jag har intet annat yrkande att framställa än det som tidigare har gjorts om bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet WIGFORSS: Jag kanske får lov att säga några ord vid slutet av denna debatt.

Vi förstå väl allesamman, varför ett sådant skatteförslag som detta har blivit lagt fram. Det är ju ingen som i och för sig önskar en skatt vare sig på papper eller på en hel rad av de andra konsumtionsvaror, som riksdagen tidigare beslutat beskatta. Den enda motiveringen är behovet av en överbalansering av budgeten. Jag vet väl, vilka delade meningar som finnas om den politik, som bör föras eller borde ha förts under åren efter kriget för att förebygga de tendenser till inflation, som utan tvivel föreligga. Men jag föreställer mig, att vilka andra utvägar man än skulle ha valt, hade det knappast varit möjligt att undkomma ett uppsugande av köpkraft genom överbalansering av budgeten. Och har man väl kommit fram till den ståndpunkten, är ju hela problemet: på vad sätt skall det ske?

Man kunde ha gjort det genom en höjning av den direkta skatten. Det har avböjts, och jag skall inte gå in närmare på de argument, som tala emot att gå den direkta skattens väg. Det kunde ha skett genom en allmän omsättningsskatt, och det är ju närmast valet mellan en sådan och en rad enskilda skatter, som har varit uppe till diskussion. Det är alldeles naturligt, att när frågan först uppkom, på vad sätt man skulle kunna skaffa medel utan att tillgripa den allmänna omsättningsskatten, den första tanken var, om det inte skulle vara möjligt

att få ut en någorlunda avsevärd summa genom att beskatta endast umbärliga varor. Men en närmare undersökning visade, att de belopp, som på det sättet kunde komma fram, skulle i det nuvarande läget förefalla alltför måttliga för att kunna övervägas. Under sådana förhållanden har gränsen mot de oundgängliga varorna överskridits. Den överskreds utan allt tvivel genom bensinskatten, och den överskrides också genom denna pappersskatt — kanske inte i fråga om alla de användningar, som papper har, men beträffande vissa av dem.

När man i argumenteringen mot pappersskatten talar om hur den kommer att fördyra vissa nödvändiga varor, livsmedel o. s. v., så är det därför klart, att man får jämföra denna effekt med den, som skulle ha uppkommit genom en annan form av beskattning. När det gällde att här välja, stannade regeringen för den rad av enskilda skatter, som nu äro framlagda.

Man kan naturligtvis säga, som herr Strand gjorde, att man inte är övertygad om att pappersskatten är nödvändig för bekämpandet av inflationen. Nej, det har han naturligtvis alldeles rätt i, pappersskatten är inte nödvändigare än en hel rad av de andra, men en samlad summa åtminstone av den storleksordning, som det här är fråga om, kan inte anses vara onödigt stor. Jag skulle nog tro, att de flesta snarare skulle vara böjda för att säga, att den riktiga kritiken är att hävda att vi borde ha gått längre.

Under sådana förhållanden är detta ett skäl, som jag förstår har övertygat bevillningsutskottets majoritet. Eftersom detta är ett led i en politik att skapa en överbalansering av åtminstone den omfattning, som regeringen har tänkt sig, kan inte något led av konsumtionsbeskattningen undvaras.

Sedan kommer frågan om möjligheten att göra undantag. Det är klart, att den frågan har inte minst vid den förberedande behandlingen varit uppe till undersökning. Liksom utskottets majoritet nu har kommit till det resultatet, att en sådan uppdelning, där man även skulle

Förordningsförslag om pappersskatt.

ta med vad man kallar för facktidskrif- ter, folk rörelsers organ o. s. v., är ytter- ligt svår för att inte säga omöjlig, kom- mo vi i finansdepartementet till samma uppfattning. Huruvida det innebär en hård belastning på dessa organisatio- ner, som ge ut tidskrifterna, är inte lätt att avgöra. Jag skulle snarare vilja säga, att en invändning, som man skulle kunna rikta emot skatten på den punkten, är, att om herr Strand har rätt i att skatten i stor utsträckning icke kommer att tas ut av prenumeranterna eller lä- sarna, utan den helt enkelt kommer att betalas av organisationerna, så kan man tänka sig, att den effekt, som varit av- sedd, går förlorad. Ty meningen var ju, att en del av den köpkraft, som annars skulle ha använts för konsumtion, skall sugas upp. Om Metallarbetareförbundet kommer att betala skatten för sin tid- skrifts läsare, så betyder det väl, att man tar dessa 50 000 kronor, eller hur myc- ket det var, ur kassan, och då tar man dem faktiskt av sparade medel — ty jag förmodar, att avgifterna inte komma att höjas för detta. Så till vida kommer skatten faktiskt att förfela sitt ändamål. Men jag förmodar, att det inte kan vara något avgörande argument.

Jag skulle i fråga om denna reserva- tion vilja säga, att så önskvärt som det skulle vara att kunna göra en skillnad mellan olika slag av publikationer, kom- mer säkerligen ingen finansminister i fortsättningen, när han skall överväga, hur det skall se ut, att försumma något tillfälle, om en möjlighet skulle visa sig att göra en sådan uppdelning, vare sig riksdagen sedan bifaller denna reserva- tion eller inte. Och jag vill säga detsam- ma om den fråga, som herr Elofsson ställde till mig, hur det kan komma sig, att jag inte har velat ge mig in på en särskild beskattning av en del av vecko- pressen. Det beror helt enkelt på de praktiska svårigheterna, som man kan kalla dem, men här äro praktiska svå- righeter detsamma som mycket princi- piella svårigheter, ty det gäller ju att såsom förmyndare gentemot svenska fol- ket säga, att det ena är mindervärdigt och det andra är icke mindervärdigt.

En sådan förmyndarställning är inte till- talande att inta. Men om det skulle kun- na finnas någon allmän uppslutning kring en sådan uppdelning, så förmodar jag, att den vägen i fortsättningen ock- så kommer att undersökas, alldeles obe- roende av vad här skrivres.

I det läge, i vilket den stora frågan ligger — när alla måste ha klart för sig, att den överbalansering av budgeten, som av regeringen har tänkts, även med hjälp av den i någon mån höjda stats- inkomst, som vi nu kunna räkna med, icke kan anses för stor — förefaller det mig, som om man inte gärna bör kunna avvisa en sådan här skatt utan att sam- tidigt kunna anvisa någon annan utväg att fylla behovet. Eftersom i detta läge i det nuvarande ögonblicket något så- dant annat alternativ väl icke kan an- ses föreligga, förefaller det, som om hela denna politik — bekämpandet av pris- stegringen, som vi alla vilja delta i — krävde att propositionen bifalles.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! När herr statsrådet här säger, att om det vi- sar sig finnas en möjlighet att dela upp tidskrifterna i skattepliktiga och inte skattepliktiga, så skall man undersöka den — då måste jag säga, att det stri- der rätt mycket mot vad som står i pro- positionen, där statsrådet direkt avvisat en sådan uppdelning såsom omöjlig. Jag skulle därför tro, att om man skall vän- ta sig att få en verkligt ny undersök- ning efter de linjer, som ha antytts här i dag, bör nog riksdagen genom en skri- velse stryka under det önskemålet.

Till herr Elon Andersson skulle jag vilja säga, att om bevilningsutskottets presidium, som det tyckes på rak arm — detsamma framgick av herr Sjödahls anförande — lyckats uppdelade tidskrif- terna på sådant sätt, att man i fråga om 20 stycken tidskrifter av 100 genast kan se, att de äro rena nöjestidskrifter, me- dan 40 äro av blandat innehåll och 40 äro rena facktidskrifter, då skulle vi väl, herr Elon Andersson, åtminstone kunna börja med att ge dessa 40 ostri- diga facktidskrifter restitution, och se-

Förordningsförslag om pappersskatt.

dan kan man fortsätta med undersökningen av de övriga.

Jag vill också påminna om att den omständigheten, att jag och mina medreservanter begärt en skrivelse i stället för att ställa ett direkt yrkande, som vi inte kunde ställa i frågans nuvarande läge, inte betyder så stor förlust, eftersom propositionen förutsätter, att för innevarande år skall det ges generell restitution till tidskrifter, som ha prenumerationsystemet.

Herr WEHTJE: Herr talman! Utskotets talesman herr Sjödahl underströk i sitt anförande, hur stark olust han känner inför detta förslag, därför att det i så stor utsträckning drabbar oumbärliga varor. Han sökte i sitt anförande bagatellisera skadeverkningarna, och det är ju klart, att det inte ter sig som om de skulle bli så stora, när man börjar räkna med tiondels och hundradels procent. Men kvar står ju dock, att det är ett stort belopp, som skall tas ut. Det tas ut av viktiga näringsgrenar och belastar försörjningen av mycket viktiga varor, livsmedel, byggnadsvaror och annat. Risken för vår export har också bagatelliserats i en utsträckning, som förvånar mig, när man vet, i vilken utomordentlig utsträckning vi för närvarande äro beroende av att vår export kan hållas uppe på en hög nivå. Det framstår väl dock klart för kammarens ledamöter, att alldeles särskilt i dessa dagar är exporten av mycket stor betydelse, och de svårigheter, som ha yppat sig för den, måste vi se till att med gemensamma krafter övervinna. Att man då, som gjorts även från andra håll här i debatten, söker föra undan dessa farhågor med allmänna talesätt, inger mig mycket stora betänkligheter.

Det ankare, som herr Sjödahl har sökt finna, och den tröst han också söker i uttalandet om att skatten endast skulle vara av tillfällig natur, har jag i ett tidigare anförande här i kammaren berört, och jag har ställt ett par frågor med anledning av att man så kraftigt understryker det förhållandet, att

man siktar endast till en tillfällig beskattning. Vad grundar man dessa förhoppningar på? Tror man verkligen, att förhållandena skola vara så mycket bättre, att det finns anledning att slopa denna beskattning, att man kan avstå från denna inkomst på 48 miljoner kronor om ett år? Eller tror man, att man till den tiden skall ha funnit ut bättre och säkrare vägar att draga in dessa inkomster? Eller räknar man med att det kanske skall bli så uppenbara olägenheter av denna beskattning, att man då kan finna underlag för att gå över på en mera allmän varubeskattning? Jag skulle gärna vilja ha svar på dessa frågor. Om man inte kan få ett tillfredsställande svar just i detta avseende, tycker jag i sanning, att det inte är något argument att beskattningen av papper skall bli tidsbegränsad.

Herr ELOFSSON, GUSTAF: Herr talman! Herr Elon Andersson påpekade här, att jag först talade om att man genom skatt på den kolorerade veckopressen skulle få in 50 miljoner kronor och sedan nämnde, att det skulle vara bra, om denna press inte ginge ut i så stor upplaga. Han påstår, att det harmoniserar dåligt, att man först säger, att man kan få in så många miljoner, och sedan vill ha upplagan sänkt. Jag skulle vilja fråga herr Elon Andersson: Är herr Elon Andersson av den åsikten, att den kolorerade veckopressen har sådan betydelse för det svenska folket, att det skulle vara till skada, om den verkligen utginge i en mindre upplaga än den gör? Jag tror ingalunda, att så är förhållandet.

När sedan finansministern framhöll, att han inte vill sätta sig till förmynare för det svenska folket och bestämma, vilka tidningar det skall läsa eller inte läsa, får jag säga, att om så hade skett, hade det inte varit första gången. Ty finansministern har satt sig till förmynare för det svenska folket så många andra gånger, och folket har fått nöja sig med de beslut som han har fått igenom. Jag tror, att om viljan hade fun-

nits, hade han även på detta område kunnat sätta sig till förmyndare.

Herr **EWERLÖF**: Herr talman! Jag skall bara tillåta mig några korta reflexioner med anledning av den förda debatten.

Vi behandla här återigen en fråga, som är av penningpolitisk innebörd, och vi ha fått den förberedd av bevillningsutskottet. Utskottet säger i sitt yttrande, att utskottet inte haft någon anledning att ta befattning med den penningpolitiska sidan, utan bara haft att effektuera en beställning från finansministern att komma fram med förslag till indirekta skatter på 500 miljoner kronor. Man har i ekvationen ett hål, som man nu skall täcka på något sätt, och man har inte funnit något lämpligare sätt än att föreslå denna pappersskatt. På det viset ha vi ju aldrig i detta sammanhang — lika litet som i så många tidigare, då vi haft liknande ärenden uppe — fått tillfälle att pröva frågan ur penningpolitisk synpunkt. Riksdagen kan inte stödja sig på någon utskottsutredning om det stora penningpolitiska sammanhanget. Det är endast en teknisk fråga som utretts.

Jag skulle här vilja understryka, att jag anser att i det läge, vari vi nu äro, är det i allra högsta grad behövt att åstadkomma en överbalansering av budgeten, gärna en överbalansering av större omfattning än vad de 500 miljonerna i och för sig representera. Men överbalanseringen är ju beroende inte bara av beloppet av de indirekta skatter, som vi kunna prestera, utan också av de utgifter som vi besluta, eller eventuellt skulle kunna underlåta att besluta för att därigenom förbättra budgetens resultat. Jag skulle i detta sammanhang vilja ställa de indirekta skatterna på 500 miljoner kronor i relation till de förslag som nu ligga på riksdagens bord om subventioner i mycket stor omfattning för att sätta ned priserna på vissa varor. Även dessa nya subventioner ta ju av de 500 miljonerna. Man kan säga, att pappersskatten behöves för att bestrida en del av

Förordningsförslag om pappersskatt.

de subventioner, som nu komma till i syfte att sätta ned priserna på vissa varor. När jag hörde herr Sjödahls anförande, sade jag mig själv, att precis samma anförande som han höll för att med stor olust motivera, att man i alla fall nu borde godkänna pappersskatten, skulle han ha kunnat hålla för att motivera, varför man inte borde gå fram subventionsvägen för att förbilliga varor på ett annat område. När vi komma till debatten om subventionerna, skulle herr Sjödahl kunna hålla samma anförande för att tala emot dem. Det är inte något konsekvent penningpolitiskt sammanhang mellan å ena sidan dessa indirekta skatter, som innebära varufördyringar som komma att slå igenom över det stora fältet, och å andra sidan ett förbilligande genom subventioner av vissa andra varor. Man borde ju väga mot varandra, vilken effekt det ena och det andra har för den stora, breda massan. Det är mycket möjligt, att det hade varit enklare att gå den vägen att låta bli subventionering och få i motsvarande mån mindre behov av indirekta skatter. Det finns ett samband mellan alla dessa frågor, ett samband som vi aldrig bli klart ställda inför på grund av det sätt, varpå frågorna för närvarande behandlas.

Det är dessa reflexioner, herr talman, som debatten givit mig anledning till. Då jag som sagt väl inser behovet av att åstadkomma en överbalansering av budgeten, har jag icke för avsikt att gå emot pappersskatten, trots den tungt vägande kritik, som riktats mot denna skatteform.

Herr **HEÜMAN**: Herr talman! Herr Wehtje var i sitt första anförande inne på en sak, som föranleder mig att ställa en fråga till honom. Han framhöll som en inkonsekvens av regeringen att, samtidigt med att man söker dra in en hel del av köpkraftsöverskottet, man genom inköp av obligationer pumpar ut ny köpkraft. Jag skulle därför vilja fråga herr Wehtje: Var det stora utbud av obligationer, som förekom på sin tid, ur rent affärsmässig synpunkt nödvändigt eller,

Förordningsförslag om pappersskatt.

herr Wehtje, låg det särskilda spekulationer bakom detta?

Herr Velander, som i utskottet nästan alltid opponerar mot de förslag som framkomma på detta område, höll här ett längre anförande, i vilket han bl. a. kom in på frågan om alternativ till det föreliggande skatteförslaget. Jag satt med spänning och väntade på vilket alternativ han skulle föra fram, men han kom inte med något. Han pekade på att man visserligen från högerhåll såsom ett alternativ, som åtminstone borde diskuteras, hade framhållit den allmänna omsättningsskatten, men vi ha aldrig hört, att man framställt något yrkande om en sådan skatt. Man har sagt, att saken bör utredas. Men ifall frågan om den allmänna omsättningsskatten kommit under utredning och utredningen hade visat, att det inte fanns några förutsättningar för att införa en sådan — jag tror, att också herr Velander kan erkänna, att vid den tidpunkt då vi började diskutera dessa konsumtionsskatter var stämningen i riksdagen sådan, att det inte hade varit möjligt att genomföra en allmän omsättningsskatt — måste man gå in på den väg som vi nu kalla för punktbeskattning och som herr Velander ironiserar över. På vilka varuslag vill herr Velander lägga punktbeskattning, om vi skulle bringas in på denna väg? Skulle han ha kunnat lägga punktbeskattningen på outhärliga varor i den utsträckning, att vi fått in det belopp regeringen förutsatt? Om inte, vill han lägga skatten så, att den kommer att slå igenom även på outhärliga varor? Jag tycker herr Velander borde kunna ge klart besked på den punkten åtminstone.

Inom utskottsmajoriteten äro vi på det klara med att de åtgärder som vidtas inte äro så angenäma och trevliga, men då allesamman äro överens om att budgeten måste överbalanseras, fordra vi att få ett alternativ från oppositionen. Vill man inte ge detta, bör man låta kritiken tystna. Innan man kommer fram med ett dylikt alternativ, tycker jag man borde lägga lite mera sordin på känslorna. Vi få vara beredda på att återverkningar också drabba oss själva rent per-

sonligt, och därför har jag inte kunnat följa herr Strand fram till klagomuren. Jag har tillhört Landsorganisationen i 32 år, och jag har varit med i kooperationen ganska lång tidrymd, men jag måste uttala den bestämda uppfattningen, att såväl Landsorganisationen som kooperationen får finna sig i att det kan bli besvärligheter och att även de kunna drabbas av de åtgärder som vi måste besluta här i riksdagen. Också herr Strand, sade, att det skulle kunna finnas andra varuslag att beskatta. Men nämn något annat varuslag! Vi ha tidigare genomfört en skatt här som slår igenom på outhärliga varor, bensinskatten. Då hördes ingen opposition från det hållet.

Herr talman! Då vi ha behandlat denna fråga inom utskottet, har jag varit av den uppfattningen, att utskottet i det läge, vari vi befinna oss, bort följa den kungl. propositionen. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr VELANDER (kort genmäle): Herr talman! Herr Heüman riktade en mycket bestämd fråga till mig. Han ansåg, att jag borde klarlägga, vilken form av punktbeskattning jag föredrog framför den här föreslagna.

Det ligger så till, att utskottet har konstaterat, att det inte finns några andra framkomliga vägar för att via en punktbeskattning nå den överbalansering av budgeten, som finansministern har avsett att vinna med den serie av indirekta skatter, som föreslagits. Utskottet har enligt eget förmenande i sitt betänkande ådagalagt, att det inte finns något annat område, där punktbeskattningen kan sättas in, och herrar Sjärdahl och Heüman ha företrätt samma mening här i kammaren. Varför skall herr Heüman då fråga mig, på vilket område jag anser att punktbeskattningen skall sätta in, när jag redan i tidigare sammanhang sökt uppvisa, hur orimlig punktbeskattningen måste komma att te sig, exempelvis beträffande bensin, brännolja, papper etc? Jag har ju till övervägande inom utskottet velat rekommendera andra linjer, men dem har utskottet avvisat.

Förordningsförslag om pappersskatt.

Herr SJÖDAHL: Herr talman! Efter som herr Wehtje riktade en direkt fråga till mig, har jag begärt ordet för att svara på den. Han frågade, vad det var för mening i vårt tal om att denna beskattning var tillfällig. All beskattning är ju mer eller mindre tillfällig, men de skatter som nu ha tillkommit äro alla bundna vid inflationshotet och vid det därav framkallade behovet att överbalansera budgeten. Vi kunna inte säga — åtminstone vågar inte jag säga — när dessa skatter kunna upphöra eller minska, men vi betrakta dem som tillfälliga, eftersom de äro bundna vid nödvändigheten att bekämpa inflationshotet.

Sedan vill jag för egen del göra den deklarationen, att pappersskatten säkerligen kommer att bli den skatt som jag helst skulle vilja ta bort snarast möjligt.

Jag vill ge ett personligt erkännande åt herr Ewerlöfs som jag tyckte franska deklaration, att han ansåg en stark överbalansering av budgeten vara riktig och att det till äventyrs — jag vet inte, om jag fattade honom rätt — skulle leda honom till att nu ge sin röst åt denna nya skatt.

Men herr Ewerlöf frågade: Skola vi inte ta hänsyn även till våra utgifter? Jo, det är alldeles riktigt. Det är ingen som har stuckit under stol med det. Vi måste å ena sidan höja våra inkomster så långt det går och å andra sidan begränsa våra utgifter så långt det går. Men även när det gäller utgifterna stå vi vid ett vägande: Skall man trots inflationshotet gå med på att t. ex. höja folkpensionerna genom dyrtidstillägg? Skall man i detta läge subventionera vissa varor, som betyda mycket för det svenska folkets försörjning? Skall man tillåta ökade utgifter för försvaret eller skall man det icke? Vi måste väga utgifterna och deras behövlighet mot det inflationshot, inför vilket vi stå, och då kunna vi beroende på olika politiska åskådningar hamna i olika uppfattningar. Men det får man nog räkna med.

Till slut vill jag blott erinra om att av det förslag, som regeringen nu har framlagt om budgetreglering för nästföljande år, tydligt framgår att driftbudgeten är

fullt balanserad och lämnar ett överskott på — jag minns inte summan — 50—70 miljoner kronor. Pappersskatten kommer uppenbarligen att ligga inom överbalanseringsfältet och kommer inte på något sätt att användas för subventioner. Jag är ju inte blind för att överbalanseringen skulle bli ännu större, om man skulle stryka en eller annan utgift. Men då äro vi inne på avvägningen mellan å ena sidan kampen mot inflationen och å andra sidan vikten av ett visst anslag.

Herr ANDERSSON, ELON: Herr talman! Först skulle jag vilja säga herr Näsgård, att han inte får tolka den omständigheten, att jag här nämnde 40 procent, på det sättet att det bara finns 40 tidningar som äro klara facktidskrifter. Det är ett stickprov som man har tagit — man har samlat ihop 100 tidningar på en slump. Antalet rena facktidskrifter, herr Näsgård, är mycket större.

Herr Elofsson frågade mig, om jag skulle tycka, att det vore någon olycka att de kolorerade veckotidningarna finge sin upplaga minskad. Det tycker jag i och för sig inte skulle vara någon olycka. Jag tror, att folk skulle kunna klara sig, även om upplagan vore mindre. Men vilket motiv är viktigast för herr Elofsson: att få in 50 miljoner kronor till statskassan eller få minskad upplaga för de kolorerade veckotidningarna? Den frågan skulle det också vara rätt intressant att erhålla ett svar på.

Sedan skulle jag rent allmänt vilja säga, herr talman, att jag alltid haft ganska svårt att riktigt kunna förlika mig med att man i diskussionen om möjligheterna att lägga skatt på dylika saker också skall blanda in moraliska synpunkter. Det finns visserligen någonting som heter skattemoral, men jag har inte föreställt mig, att det skulle vara en sammanblandning av skatt och moral på det sätt som denna diskussion vittnar om.

Herr WEHTJE: Herr talman! Efter herr Sjödahls sista anförande framstår det klart, att det inte ligger mycket vär-

Förordningsförslag om pappersskatt.

de i det argument som tidigare i diskussionen framförts till stöd för pappersskatten, nämligen att den skulle vara tidsbegränsad. Herr Sjödahl erkände själv, att han inte var så stor optimist, att han trodde att inflationsrisken — som denna skatt skulle bekämpa — kunde vara övervunnen nästa år. Under sådana förhållanden hade det ju helt visst varit anledning att så mycket allvarligare pröva argumenten för och emot den nu föreslagna skatten. Jag tror att många då bedömt dem på sätt som jag förut har redogjort för.

Herr talman! Sedan vill jag med ett par ord endast svara herr Heüman. Han frågade mig, om inte utbudet av obligationer berott på spekulation. Det är att införa det mystiska ordet spekulation, som man inte vet vad man menar med, för att misstänkliggöra saker och ting, som det inte finns någon anledning att inte tala öppet om. Det är dock så, herr Heüman, att köp av statsobligationer är den väg som våra kreditinstitut och vårt näringsliv tillgripa för att placera sina lösa medel. När medlen behövas för annat ändamål, säljer man sina obligationer. Det är det som herr Heüman försöker stämpla med ordet spekulation. Det finns inte någon som helst grundad anledning att införa en sådan mystisk beteckning för dessa åtgärder.

Herr ELOFSSON, GUSTAF: Herr talman! Herr Elon Andersson frågade mig, vilket jag helst önskade: de 50 miljonerna i skatt eller en minskning av veckopressens upplaga. Jag skulle vilja säga, att jag helst önskar en minskning av den kolorerade veckopressens upplaga. Om man då inte får in 50 miljoner kronor, kan ingen hjälpa det. Men är herr Elon Andersson säker på att det kommer in 48 miljoner kronor med den beskattning som utskottet har tillstyrkt?

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera av de båda punk-

terna av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

Därefter gjordes i enlighet med de i fråga om punkten 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å utskottets hemställan; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vidkommande punkten 2, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i punkterna 2 och 3 av herr Näsgårds m. fl. vid betänkandet avgivna reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Näsgård* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 48 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i punkterna 2 och 3 av herr Näsgårds m. fl. vid betänkandet avgivna reservation.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Näsgård* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och be-

funnos vid omröstningens slut röster-
na hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 46.

Därjämte hade 13 ledamöter till-
kännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets
betänkanden:

nr 49, i anledning av väckt motion
angående åtgärder för främjande av det
frivilliga enskilda sparandet; och

nr 50, i anledning av väckt motion
om befrielse från skatt för familjebidrag,
som utgår till ägare av eget hem.

Vad utskottet i dessa betänkanden
hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlä-
tanden:

nr 40, i anledning av fullmäktiges i
riksgäldskontoret framställning i fråga
om pensioner åt extra eldaren vid riks-
dagshuset G. A. Gustafsson och stä-
derskan därstädes Hilda Kristina Nil-
sson;

nr 41, i anledning av framställning
från justitieombudsmannen om ändrad
lönegradsplacering av två befattning-
ar vid justitieombudsmansexeditionen;
och

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående fortsatt befrielse
för riksbanken från skyldigheten att in-
lösa av banken utgivna sedlar med guld.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hem-
ställt bifölls.

Om ändring i semesterlagen.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets
utlåtande nr 35, i anledning av väckta
motioner angående viss ändring i lagen
om semester.

Andra lagutskottet hade till behand-
ling i ett sammanhang förehaft fyra
inom riksdagen väckta, till lagutskott

Om ändring i semesterlagen.

hänvisade motioner, nämligen motio-
nerna i första kammaren nr 68 av
herr *Norling* och nr 94 av herr *Anders-
son, Sven*, m. fl. samt motionerna i
andra kammaren nr 116 av herr *Dahl-
gren* m. fl. och nr 162 av herr *Mårtens-
son* m. fl.

I motionerna I: 68 och II: 116, vilka
voro likalydande, hade föreslagits, att
riksdagen skulle besluta att i skrivelse
till Kungl. Maj:t hemställa om förslag
till lag med sådan ändring av semester-
lagen av den 29 juni 1945, att arbets-
tagare som arbetat hela året erhöle tre
veckors semester.

I motionerna I: 94 och II: 162, vilka
ävenledes voro likalydande, hade hem-
ställts, att riksdagen måtte i skrivelse
till Kungl. Maj:t anhålla om utredning
av frågan om utökning av semesterledig-
heten till minst tre veckor för samt-
liga arbetstagare samt att förslag härom
måtte snarast framläggas för riksdagen.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande
utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att motionerna I: 68 och II: 116
icke måtte föranleda någon riksdagens
åtgärd; samt

B. att motionerna I: 94 och II: 162
icke måtte föranleda någon riksdagens
åtgärd.

Herr **NORLING**: Herr talman! I mo-
tionerna nr 68 i första kammaren och
116 i andra kammaren har föreslagits,
att »riksdagen måtte besluta att i skri-
velse till Kungl. Maj:t hemställa om för-
slag till lag med sådan ändring av se-
mesterlagen av den 29 juni 1945, att ar-
betstagare som arbetat hela året erhåller
tre veckors semester».

Detta önskemål har till viss del, kan
man säga, tillfredsställts genom det be-
slut som Kungl. Maj:t har fattat om att
utreda frågan, och utskottet har med
anledning av denna utredning inte nu
ansett någon skrivelse till Kungl. Maj:t
behövlig. Av de direktiv som chefen för
socialdepartementet förelagt utredning-
en framgår dock, att man här samman-
kopplat semester- och arbetstidsfrågor-

Om förlängd semester för vissa arbetstagare.

na och att dessa skola utredas samtidigt.

Beträffande den förlängda semestern uttalade redan 1942 års semesterkommitté i sitt betänkande, att den ansåg, att en sådan borde tillämpas generellt. Kommittén skriver nämligen: »Redan vid lagens tillkomst måste man alltså ha utgått ifrån att arbetstagare funnes som i verkligheten hade ett behov av längre semester än två veckor. De undersökningar kommittén verkställt ge vid handen, att arbetstagarna i stor utsträckning ha behov av längre semester än som för närvarande tillförsäkras dem i lagen.»

Således förefaller det som om den utredning, som nu tillsatts, icke motive-rats av behovet av en generellt förlängd semester. I dess direktiv talas om förkortning av arbetstiden för vissa grupper av arbetare, t. ex. skiftarbetare, och man får naturligtvis hälsa med tillfredsställelse, att även denna fråga kommer att utredas. — Men man kan inte av direktiven klart utläsa, om utredningen syftar till en generell höjning av semestern eller inte. Jag vill dock hoppas, att resultatet av utredningen blir, att en generell förlängning av semestern till tre veckor kommer till stånd, ty med den nuvarande jäktande arbetstakten är det befogat med en treveckorssemester.

Till slut får jag uttala den förhoppningen, att utredningen inte stannar i reformpausens tecken, utan att förslag snarast förelägges riksdagen.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Om förlängd semester för vissa arbetstagare.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 36, i anledning av dels väckta motioner om vissa ändringar i lagen den 29 juni 1946 om förlängd semester för vissa arbetstagare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete,

dels ock väckta motioner angående en översyn av samma lag.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft fyra inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen motionen i första kammaren nr 45 av herr *Damström* m. fl. ävensom motionerna i andra kammaren nr 66 av herr *Thapper* m. fl., nr 144 av herrar *Andersson* i *Alfredshem* och *Kärlander* samt nr 145 av herrar *Karlsson* i *Grängesberg* och *Gavelin*.

I motionerna I: 45 och II: 66, vilka voro likalydande, hade föreslagits, att riksdagen skulle besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att översyn måtte företagas av lagen den 29 juni 1946 om förlängd semester för vissa arbetstagare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete.

I motionen II: 144 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att 1 § lagen den 29 juni 1946 om förlängd semester för vissa arbetstagare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete skulle erhålla den ändrade lydelse, som i motionen angivits.

I motionen II: 145 hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring i lagen den 29 juni 1946 om förlängd semester för vissa arbetstagare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete, att lagen komme att omfatta även gruvarbetare i dagbrott.

Det i motionen II: 144 framställda förslaget innebar, att bland de arbeten, vid vilka semester skulle utgå med ett förhöjt antal dagar, skulle upptagas jämväl arbete vid byggande av tunnel.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

A. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville till nästa års riksdag framlägga förslag till sådan ändring av lagen den 29 juni 1946 om förlängd semester för vissa arbetstagare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete, att lagen bleve tillämplig även på det arbete un-

Om förlängd semester för vissa arbetstagare.

der jord i tunnel och det gruvarbete i dagbrott, som i svårighetsgrad vore likställt med gruvarbete under jord;

B. att motionen II: 144 måtte anses besvarad genom vad utskottet under A. hemställt;

C. att motionen II: 145 måtte anses besvarad genom vad utskottet under A. hemställt; samt

D. att motionerna I: 45 och II: 66, i den mån de icke besvarats genom vad utskottet under A. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr DAMSTRÖM: Herr talman! Det skulle kanske inte vara anledning att här yttra sig över andra lagutskottets behandling av den motion, som jag och några kamrater avgivit i här förevarande ämne. Två av de i vår motion upptagna frågorna har ju utskottet behandlat synnerligen positivt, nämligen frågan om semester för gruvarbetare i dagbrott och frågan om semester för tunnelarbetare. Men det var tyvärr ytterligare tre kategorier arbetstagare, vilkas semesterfrågor upptogs i vår motion, nämligen arbetare i bergverksstäder, gruvarbetare ovan jord i Norrbottens län samt de arbetare, som äro utsatta för röntgenstrålning eller strålning från radioaktivt ämne.

Jag skulle inte ha yttrat mig, om inte utskottets skrivning här hade varit synnerligen vag. Det säger, att »övriga i motionerna berörda frågor äro delvis ytterst diskutabla och delvis svårlösliga» och fortsätter sedan: »De torde emellertid utan särskild framställning komma att beaktas av arbetstidsutredningen.»

Det förefaller mig som om utskottet vore synnerligen litet intresserat av detta spörsmål. Men det som tycks utskottet diskutabelt är det i varje fall inte för läkarna, när det t. ex. gäller bergverksstäderna. Trots att lokalerna där i och för sig äro synnerligen välordnade, ha läkarna tydligt sagt ifrån, att detta arbete är ohälsosamt, därför att arbetarna aldrig få se dagsljus.

Eftersom socialministern inte är när-

varande, skall jag be att genom protokollet få framföra en vädjan till honom att ta i beaktande de synpunkter, som jag här har framfört.

Med dessa erinringar, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av väckt motion angående utredning av frågan om rätten att anföra besvär över beslut av sjukvårdsberedningar och sjukhusdirektioner;

nr 38, i anledning av väckta motioner angående ändring av bestämmelserna om änkepension i lagen om folkpensionering; och

nr 39, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen den 10 juli 1947 om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stödjande av oljeväxt- samt lin- och hampodlingen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i grunderna för försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjursjukdomar;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa områden av kronoegendomen Fagersåna Nolgården nr 2 i Skaraborgs län;

nr 42, i anledning av väckt motion om inrättande av en statlig fond för reglering av skador å privat eller kommunal egendom genom naturkatastrofer; samt

Om avhjälpande av bristen på jordbruksmaskiner m. m.

nr 43, i anledning av väckta motioner om åtgärder för tryggande av landets behov av frukt och fruktprodukter medelst ökad och förbättrad inhemsk odling, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om avhjälpande av bristen på jordbruksmaskiner m. m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 44, i anledning av väckta motioner om åtgärder för avhjälpande av bristen på vissa för jordbruksdriften nödvändiga maskiner och redskap.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 7 av herr *Domö* m. fl. och II: 14 av herr *Skoglund* i Doverstorp m. fl., hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa, att Kungl. Maj:t måtte omedelbart låta vidtaga de åtgärder, som vore nödvändiga för att den oroväckande maskin- och redskapsbristen inom jordbruket skulle kunna avhjälpas.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återropade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 7 och II: 14 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **DOMÖ**: Herr talman! Sedan denna motion väcktes — det var ju redan i januari — har åtskilligt hänt på denna front, och jag skall inte mycket orda om frågan. Jag måste likväl framhålla några saker, som äro värda uppmärksamhet.

Utskottet stannar här vid att säga, att de i motionen framförda önskemålen blivit tillgodosedda genom att vederbörande departementschef har tagit itu med saken och skall tillse att behovet av maskiner och dylikt tillfredsställes. Jag vill då fästa uppmärksamheten på att trots detta är läget för jordbruket, när det gäller maskiner och redskap, synnerligen prekärt. Det går inte att erhålla reservdelar, och det går inte att erhålla nya

redskap på långt när i den utsträckning som erfordras. När utskottet här uttalar sin tillfredsställelse, vill jag göra den lilla erinran, att när man är så nöjd med att en departementschef uttalar, att lösandet av denna fråga är någonting synnerligen viktigt, så låter det som om man vore tillfredsställd därmed, även om ingenting hade utträttats på området. Det kan dock erinras om, herr talman, att när det gäller jordbrukets maskiner och redskap har det upprepade gånger *lovats* så mycket, men *hållits* så litet, att det är allt skäl i världen att understryka nödvändigheten av att man med kraftigare tag än hittills tillser, att här göres vad som göras kan.

Nu tillkommer en omständighet, som måhända den närmaste tiden kan verka försvårande, nämligen de nya marknadsförhållandena gentemot England. Vår import från England kan komma att påverkas av den brist på pundvalutor, som för närvarande råder.

Vad jag emellertid kort och gott vill understryka är att jordbrukets försörjning med maskiner och redskap måste tillgodoses på ett annat och bättre sätt än hittills. Tilldelning av järn och stål till tillverkarna av lantbruksmaskiner och redskap har utlovats. Jag är tacksam och glad över att löftet har givits. Jag hoppas också, att denna gång vederbörande fabrikanter verkligen skola få dessa förnödenheter i den takt, som är utlovad, så att erforderlig fabrikation kan komma till stånd.

Herr **NÄSLUND**: Herr talman! Efter som herr Domö inte framställde något yrkande, skulle jag egentligen ha kunnat avstå från att begära ordet.

Jag vill bara understryka, att jordbruksutskottet säkerligen är lika intresserat som motionärerna av att jordbrukets maskinbehov tillgodoses på tillfredsställande sätt. Om utskottets skrivning inte täcker allt vad herr Domö önskar skulle ha stått i utlåtandet, vill jag dock erinra om att jordbruksutskottets andra avdelning har behandlat motionen mycket välvilligt. Det uppgjordes till och

Om avhjälpande av bristen på jordbruksmaskiner m. m.

med alternativt förslag till utskottets uttalande, men vid närmare granskning befanns det, att man svårigen kunde göra annat än att nöja sig med de påtryckningar, som på det ena eller andra sättet kunna utövas på Kungl. Maj:ts och vederbörande myndigheter. Då herr Domös egna partikamrater i utskottet voro fullt tillfredsställda med utlåtandets formulering, borde det väl inte finnas någon anledning för herr Domö att här i kammaren kritisera utskottet för dess skrivning. Därmed vill jag dock på intet sätt undanskjuta, att vi inom utskottet äro fullt ense med motionärerna om önskvärdenheten av att jordbrukets behov av maskiner och redskap tillgodoses.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr DOMÖ: Herr talman! Jag försäkrar den ärade talesmannen för utskottet, att jag inte klankar på utskottet för dess skrivning, ty utskottet har uttryckt samma förhoppning som jag. Min kritik riktar sig mot att utskottet har uttalat sin synnerliga tillfredsställelse över vad som har blivit åtgjort på detta område. Jag är för min del icke beredd att underskriva utskottets uttalande i den delen. Att vissa tilldelningar pro forma ha gjorts och att vissa kvoter ha utlovats är i och för sig bra, men jag önskar se, i vilken utsträckning dessa löften och utfästelser uppfyllas, innan jag är lika beredd som utskottet att uttala min tillfredsställelse över vad som har skett.

Mina erinringar rikta sig givetvis framför allt till vederbörande statsråd. Då han inte är närvarande här i kammaren, tjänar det inte mycket till att fullfölja detta resonemang. Jag tror inte att utskottets talesman och jag äro på olika linjer i denna fråga. Det skulle emellertid ha varit intressant att få rikta vissa frågor till herr statsrådet och efterlysa, hur det i verkligheten ligger till med en del i dag aktuella problem i fråga om jordbrukets försörjning med redskap och maskiner. Men eftersom herr statsrådet inte är närvarande, finns det, som sagt, ingen anledning att ytterligare orda om denna sak.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut för budgetåret 1948/49 m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande jordbruksdepartementet gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 11 och 12.

Lades till handlingarna.

Punkten 13.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till jordbruksekonomisk undersökning m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bidrag till ersättning åt vissa förrättningsmän enligt lagen om enskilda vägar;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till inlösen

Interpellation ang. hotellrums utnyttjande såsom statliga arbetslokaler m. m.

och iståndsättande av Bogesunds egen-
dom; samt

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående anslag till bidrag
till Norrlands trädgårdsskola i Söråker.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hem-
ställt bifölls.

Föredrogos och bordlades Kungl.
Maj:ts denna dag avlämnade propositioner
nr 293 och 294.

Anmäldes statsutskottets förslag till
riksdagens skrivelse, nr 290, till Konung-
en i anledning av Kungl. Maj:ts fram-
ställning om anslag å tilläggsstat II till
riksstaten för budgetåret 1947/48 till yt-
terligare medel till kommittéer och ut-
redningar genom sakkunniga under V a
huvudtiteln.

Skrivelseförslaget godkändes under
förutsättning att utskottets hemställen i
utlåtande nr 135 bifölles även av andra
kammaren.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag
till riksdagens skrivelser till Konungen:
nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till lag om änd-
ring i vissa delar av kommunalskatte-
lagen den 28 september 1928 (nr 370);
och

nr 292, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till förordning
om pappersskatt.

Skrivelseförslagen godkändes under
förutsättning, beträffande förslaget nr
291, att utskottets hemställen i betänkan-
de nr 47 samt, i fråga om förslaget nr
292, att utskottets hemställen i betänkan-
de nr 48 bifölles även av andra kamma-
ren.

Avgåvos och bordlades nedannämnda
motioner:

nr 427, av herr *Lindström* m. fl., i an-
ledning av Kungl. Maj:ts proposition
med förslag till sjöarbetstidslag;

nr 428, av herr *Johannesson*, i anled-
ning av Kungl. Maj:ts proposition med
förslag till sjöarbetstidslag;

nr 429, av herr *Ericsson, Carl Eric*,
m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts pro-
position med förslag till sjöarbetstids-
lag;

nr 430, av herr *Elofsson, Gustaf*,
m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts pro-
position angående åtgärder i prisreg-
lerande syfte på jordbrukets område;
samt

nr 431, av herr *Andersson, Lars*, och
herr *Näsgård*, i anledning av Kungl.
Maj:ts proposition angående åtgärder i
prisreglerande syfte på jordbrukets om-
råde.

Interpellation ang. hotellrums utnyttjande såsom statliga arbetslokaler m. m.

Ordet lämnades på begäran till herr
HOLMBÄCK, som anförde: Herr talman!
För någon vecka sedan antogs av riksdagen
ett förslag till ändringar i hyresreg-
leringslagen, och detta förslag har seder-
mera utfärdats som gällande lag. Från
den 1 juni 1948 gäller enligt de nya be-
stämmelserna att lägenhet, som den 1
juni 1948 eller vid senare färdigställande
var avsedd att helt eller till väsentlig
del nyttjas för hotell- eller pensionatsrö-
relse, ej må utan hyresnämndens till-
stånd uthyras eller av ägaren tagas i
bruk för annat ändamål. Mot detta stad-
gande förekom opposition på visst håll
inom riksdagen, men för min del biträde
jag det utan tvekan både i andra lag-
utskottet och i första kammaren. Hart
när varje resande i Stockholm har erfari-
t de stora svårigheterna att få rum där-
städes, och det är synnerligen otillfreds-
ställande att bristen på hotellrum i
Stockholm skall orsaka inskränkningar
i den resandetrafik från hårdvalutalän-
der, vilken vi så väl skulle behöva
just nu.

Dagen innan riksdagen fattade sitt be-
slut om skärpningar i hyresreglerings-
lagen förekom emellertid en notis i
stockholmspressen att postverket under-
handlade om förvandling av hotell Hell-

Interpellation ang. hotellrums utnyttjande såsom statliga arbetslokaler m. m.

man med dess enligt uppgift sjuttioalresanderum till kontorslokaler. Någon dylik omändring av hotellutrymmen till kontor är givetvis numera icke möjlig annat än efter tillstånd av hyresnämnden, och denna har därvid att pröva postverkets eventuella ansökan efter samma grundsatser som den har att pröva ansökningar från enskilda i samma syfte. Frågan om omändringen av hotell Hellman till kontorslokaler aktualiserar emellertid spørsmålet om den omändring av hotell- och pensionatsrum till kontorslokaler, som under de senaste åren ägt rum. På många håll bland allmänheten skulle man anse det värdefullt att få uppgifter om i vilken utsträckning hotell och pensionat tagits i anspråk i Stockholm för att bereda statsförvaltningen ämbetslokaler. För jämförelses skull vore det därvid även av värde att erhålla motsvarande siffror beträffande den utsträckning, i vilken hotell- och pensionatsrum tagits i anspråk för att användas till kontorslokaler för enskilda företag, om nu en statistik i detta hänseende kan göras utan

allt för stora undersökningar. Jag tillåter mig därför att utbedja mig kammarens tillstånd att få interpellera herr statsrådet och chefen för socialdepartementet och till honom rikta följande frågor:

1) I vilken omfattning ha under tiden från den 1 september 1939 hotell- och pensionatsrum tagits i anspråk för arbetslokaler för den statliga förvaltningen?

2) I vilken omfattning planeras för närvarande ytterligare förvandling av hotell och pensionat till lokaler för statlig förvaltning?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågasvarande spørsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.25 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.